

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Anna Nováková

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Projekt pro děti v mateřské škole se zaměřením na historii Hradce Králové

Project for pre-school children with a focus on the history
of Hradec Králové

Anna Nováková

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Soňa Kot'átková, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Projekt pro děti v mateřské škole se zaměřením na historii Hradce Králové vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 15. 4. 2019

.....

podpis

Upřímně děkuji paní doc. PaedDr. Soně Kořátkové, Ph.D. za odborné vedení a konzultační trpělivost. Dále děkuji svým blízkým, hlavně pak mé mamince, která stála u zrodu mého zájmu o předškolní vzdělávání.

Anotace

V teoretické části této bakalářské práce je nejprve stručně vysvětleno osobnostní pojetí vzdělávací práce v mateřské škole. Definovány jsou také metody vhodné pro předškolní vzdělávání. Dále je tematizován historický kontext projektové metody. Dějinný exkurz začíná u významných světových osobností pragmatismu (zejména John Dewey, William Heard Killpatrick). Právě úvahy těchto myslitelů stojí u zrodu moderní pedagogiky, jejíž neopominutelnou součástí je i projektová metoda. Pozornost je dále věnována československým průkopníkům této metody, mezi něž se řadí Václav Příhoda, Josef Úlehla, Ida Jarníková, Rudolf Žanta a Jan Uher. Dílčím tématem je rovněž návrat projektové metody, jejíž odmlka má na svědomí komunistický režim. Konečným bodem sledování vývoje je pak dnešní stav projektové metody v českém vzdělávání. Závěr teoretické části ústí v charakteristiku mateřské školy, ve které byl projekt realizován.

Praktická část nejprve představuje cíle, výzkumné otázky a metody výzkumu. Mezi tyto metody patří příprava a ověření pedagogického projektu, evaluace výsledků, zúčastněné pozorování a řízený individuální rozhovor s dětmi. Projekt samotný je v této části zasazen do kontextu vzdělávání mateřské školy, ve které byl realizován. Následně je představen průběh a pedagogická reflexe osmidenního pedagogického projektu se zaměřením na historii města Hradce Králové. Závěr praktické části je věnován evaluaci projektu a především shrnutí výsledků výzkumu.

Klíčová slova

Projektová metoda, projektové plánování v mateřské škole, dítě předškolního věku, historie města Hradec Králové, předškolní vzdělávání, Hradec Králové

Annotation

The theoretical part of this bachelor focuses on the personality concept of educational work in kindergarten. Suitable methods for pre-school education are also defined. Furthermore, the historical context of the project method is discussed. The historical excursus begins with major world thinkers of pragmatism (especially John Dewey, William Heard Killpatrick). The concepts of these thinkers are the foundation of modern pedagogy and project method which is an indispensable part of it. Attention is also paid to the Czechoslovak pioneers of this method, including Václav Příhoda, Josef Úlehla, Ida Jarníková, Rudolf Žanta and Jan Uher. A partial theme is the return of the project method after a lapse that was caused by the communist regime. The final point of this excursus is the current state of the project method in Czech education. The conclusion of the theoretical part results in the characteristics of the kindergarten in which the project was carried out.

The practical part first presents the objectives, research questions and research methods. These methods include the preparation and validation of a pedagogical project, the evaluation of results, the observation involved and the guided individual interview with children. The project itself is set in the context of the kindergarten education in which it was carried out. Subsequently, the course and pedagogical reflection of an eight-day pedagogical project with a focus on the history of Hradec Králové is presented. The conclusion of the practical part is devoted to the evaluation of the project and especially to the summary of the research results.

Keywords

Project method, pre-school project planning, child of a pre-primary age, history of Hradec Králové city, pre-primary education, Hradec Králové

Obsah

Úvod.....	8
I Teoretická část.....	9
1 Osobnostní pojetí vzdělávací práce v mateřské škole	9
1.1 Stav předškolního vzdělávání v ČSSR do roku 1989.....	9
1.2 Charakteristika současné osobnostně orientované předškolní výchovy.....	9
2 Metody vhodné pro předškolní vzdělávání	12
2.1 Metody výchovně vzdělávací práce	12
3 Historický kontext projektové metody.....	18
3.1 Vznik projektové metody	18
3.2. Počátky projektové metody v tuzemsku.....	21
3.3 Návrat projektové metody a její současné postavení	24
4 Projektové vyučování.....	26
4.1 Typologie projektů	27
4.2 Příprava projektu	29
4.3 Role učitele v projektu.....	32
4.4 Výhody projektové metody	33
4.5 Nevýhody projektové metody	34
5 Mateřská škola Klíček a její školní vzdělávací program: Klíčkem otevíráme svět	36
5.1 Obecná charakteristika školy.....	36
5.2 Charakteristika vzdělávacího programu	36
5.3 Metody a formy vzdělávání.....	37
5.4 Vzdělávací obsah.....	37
5.5 Doplnující programy	38
5.6 Autoevaluace mateřské školy	38
5.7 Třídní vzdělávací program	38

II Praktická část	40
6 Cíle bakalářské práce	41
7 Výzkumné otázky.....	41
8 Metody výzkumu	41
9 Historický kontext ve vztahu k obsahu projektu.....	42
10 Ověření projektu zaměřeného na historii města Hradce Králové	43
10.1 Účastníci projektu a denní režim v mateřské škole Klíček	43
10.2 Zasazení projektu do chodu mateřské školy.....	43
10.3 Doba trvání projektu.....	43
10.4 Cíle projektu	44
10.5 Obsah projektu.....	44
10.6 Proces a reflexe osmidenního pedagogického projektu	45
10.7 Řízený rozhovor s dětmi.....	62
10.8 Evaluace projektu	68
11 Shrnutí výsledků.....	70
Diskuze	73
Závěr	75
Zdroje.....	77
Literatura	77
Elektronické zdroje	78
Přílohy.....	79

Úvod

Bakalářská práce je strukturována do dvou částí, do části teoretické a části praktické. V teoretické části jsou nejprve stručně přiblíženy současné principy osobnostního pojetí vzdělávací práce v mateřské škole. Stručně charakterizováno je ale i předešlé sociocentrické období, období socialismu. Následně jsou definovány metody vhodné pro předškolní vzdělávání. Další kapitola se věnuje historickému kontextu projektové metody, jejímu vzniku a vývoji, který byl v našem prostředí na čtyřicet let přerušen a na který se po samostatné revoluci české školství pokoušelo navázat. Další kapitola pojednává o současném postavení projektu a projektovém vyučování obecně, zaměřuje se na různé definice projektu, dělení projektů, ale i přípravu projektu a roli učitele v projektovém vyučování. Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na mateřskou školu, ve které byl projekt realizován. Soustředí se na třídní a školní vzdělávací program, se kterým projekt dobře korespondoval.

V praktické části jsou nejprve stručně popsány historické podklady, ze kterých projekt vycházel. V následující kapitole je objasněno zasazení projektu do kontextu vzdělávání v mateřské škole, vysvětleny jsou také podmínky realizace projektu. Následuje podrobná pedagogická reflexe všech osmi dnů projektu. Prostor je věnován shrnutí výsledků řízeného rozhovoru, ale i evaluaci projektu vzhledem k cílům jednotlivých fází projektu.

Jedním z cílů bakalářské práce je prokázat, zda mohou děti předškolního věku zaujímat historické souvislosti města, ve kterém žijí. Dalším cílem je ověřit, zda děti předškolního věku projeví zájem o specifický typ profese z možností, se kterými s v rámci projektu seznámí. V rámci pedagogického výzkumu proběhlo i ověření třetího cíle, který se zaměřuje na to, zda děti předškolního věku dokáží výtvarně vyjádřit stavební dispozice typické pro významnou historickou etapu. Data pro zjištění výsledků výzkumného šetření byla získána pomocí těchto metod: příprava a realizace pedagogického projektu, zúčastněné pozorování, řízený individuální rozhovor s dětmi a evaluace výsledků.

I Teoretická část

1 Osobnostní pojetí vzdělávací práce v mateřské škole

1.1 Stav předškolního vzdělávání v ČSSR do roku 1989

Zájmy společnosti byly upřednostňovány nad potřebami jedince. Jedinec byl formován institucemi, dle společností stanovených norem, které musely být plošně dodržovány.¹

1.1.1 Dítě a instituce

Mateřská škola jako příprava na školu je jedním ze znaků sociocentrického zaměření. Pedagogové plnili centrálně stanovený program, pro všechny školy stejný, který byl navíc příslušnými orgány přísně kontrolován. Převažující formou práce byla frontálně řízená činnost, která umožňovala vysokou míru kontroly. Homogenní uspořádání zase umožňovalo jednodušší organizaci.²

1.1.2 Rodina a instituce

Rodina podléhala autoritě instituce.³ Ta se snažila ideologickým působením na dítě, ideologicky formovat i rodinu.⁴ Někdy, zejména v případě talentovaných a postižených dětí, přebíral stát za výchovu plnou odpovědnost.⁵

1.2 Charakteristika současné osobnostně orientované předškolní výchovy

Dle Kořátkové osobnostně rozvíjející model spočívá „v aktivním a tvůrčí procesů kultivace člověka, jenž směřuje k nalézání lidské identity, kde ti, kteří se učí, vznášejí svůj podíl do vzdělávacího procesu.“⁶ Možnosti dítěte jsou posouvány v souladu s jeho vrozenými dispozicemi a potřebami. V rámci individualizované vzdělávací nabídky jsou

¹ OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy, s. 48-49.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ KOŘÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 158.

⁵ OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy, s. 48-49.

⁶ KOŘÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 157.

dětem nabízeny činnosti, které odpovídají jejich individuálním potřebám a znalostem. K zjištění úrovně těchto znalostí, ale i pro ostatní potřeby, je využívána pedagogická diagnostika. Důraz je kladen na budování pozitivních vztahů v dětské skupině a na pozitivní klima ve třídě.⁷

1.2.1 Nároky na pedagoga

Učitelka by na každé dítě měla pohlížet individuálně a chápat jeho vývojové možnosti. Dále respektovat jeho potřeby, ale i zájmy a předpoklady, které je třeba podněcovat vhodně zvolenou vzdělávací nabídkou. Měla by snadno navazovat vztahy jak s dětmi, tak s rodiči a také věřit v jejich schopnosti. Být vhodným vzorem chování, který děti mohou přejímat. „*Přístup učitelky je zakotven v demokratickém stylu práce, vyznačujícím se převážně nedirektivními přístupy a dovednostmi, které se vzájemně doplňují a působí ve společné provázanosti.*“⁸ Kořátková vymezuje nedirektivní přístupy jako akceptaci, empatii, autenticitu, facilitaci a empatický rozhovor.⁹

Akceptace

Učitelka by měla přijímat každé dítě takové jaké je, s porozuměním a bez podmínek. Učitelka by děti neměla posuzovat z hlediska etnické příslušnosti či z hlediska rodinných možností.¹⁰

Empatie

„*Jedná se o schopnost aktivně naslouchat a s určitou přesností vycítit aktuální prožívání druhého (nejistotu a obavy, rozladěnost a smutek, radost a spokojenost, zaujetí a očekávání apod.)*.“¹¹ Učitelka, která empaticky přistupuje k dítěti, více vnímá emoce, než reálné myšlenkové obsahy. Z emocí, které na dítěti pozoruje, může vyčíst jeho prožitky a potřeby. Dítěti poté učitelka sděluje, co vycítila, že se s ním děje, dítě může

⁷ KOŘÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 157-158.

⁸ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŘÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 62.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž, s. 63.

souhlasit, popřípadě upřesnit, či opravit popsané prožívání. Dítě si tak může lépe uvědomit své prožívání a navíc cítí, že se učitelka snaží o to, aby mu porozuměla.¹²

Autenticita

Učitelka by měla být k dětem otevřená a měla by se chovat přirozeně. Měla by mluvit o svých zájmech, pocitech a o svém životě mimo mateřskou školu, aby ji děti mohly dobře poznat. V případě, že se jí něco nelíbí, by měla upřímně říct, že se zlobí a proč tomu tak je.¹³

Empatický rozhovor

Takový typ rozhovoru, který volíme, pokud cítíme, že je potřeba vnímat potřeby a prožívání komunikačního partnera. Ten je při empatickém rozhovoru předmětem našeho zájmu, měli bychom být zcela soustředění a aktivně mu naslouchat. Je důležité nechat mu dostatečný prostor pro to, aby se mohl vyjádřit. My bychom měli ustoupit do pozadí. Komunikačnímu partnerovi tak pomůžeme vyjasnit si emoce a myšlenky nebo se zbavit napětí.¹⁴

Facilitace

Facilitovat znamená „*provázet, usnadňovat a podporovat*.“¹⁵ Učitelka facilituje procesy a činnosti realizované dětmi. Učitelka komentuje a podporuje situace tak, jak je vidí. Negeneralizuje při tom vlastnosti dětí a neoznačuje je za pomalé, zlobivé atd. Popisuje situace tak, jak se staly a jak je vnímá. Dětem dává krátkou zpětnou vazbu o tom, co oceňuje a co nikoliv.¹⁶

¹² PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 63.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž, s. 63-64.

¹⁵ Tamtéž, s. 64.

¹⁶ Tamtéž.

2 Metody vhodné pro předškolní vzdělávání

Dle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání jsou vhodnými metodami především prožitkové a kooperativní učení hrou a činnostmi dětí. To je založeno na reálných zážitcích dítěte. Také situační učení, které je založené na využívání a vytváření situací, čímž dítěti poskytuje praktické ukázky životních souvislostí, má v předškolním vzdělávání významný prostor. Další vhodnou metodou je spontánní sociální učení, které je založené na principu přirozené nápodoby. Tato metoda klade velké nároky na pedagoga, který musí za každé situace poskytovat dítěti vhodný vzor postojů a chování.¹⁷

2.1 Metody výchovně vzdělávací práce

V praxi jsou metody podporující vzdělávací a výchovnou práci propojené a navzájem se doplňují. Kořátková však pro větší přehlednost dělí metody vhodné pro předškolní vzdělávání na *Metody podpory výchovného působení* a *Metody podpory vzdělávacího působení* a dále je konkrétněji člení.¹⁸

2.1.1 Metody podpory výchovného působení

Učitelka jako přirozený vzor chování

Jednání učitelky působí na rozvoj sociálních dovedností dítěte. Děti si skrze něj rozšiřují poznatky o možnostech chování a jednání mimo svou rodinu. Děti vnímají učitelku jako příklad, napodobují její způsob chování a osvojují si tak sociální dovednosti. Děti snažící se porozumět komunikaci učitelky také rozšiřují svou slovní zásobu. Riziko spočívá ve stejně snadném přejímání negativních vzorů a nevhodný způsobů chování.¹⁹

Dobrým vzorem by měla být učitelka i při dodržování návyků. Měla by se účastnit denních událostí stejně jako děti. Měla by jít příkladem v hygienických a stravovacích

¹⁷ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-vseobecne-vzdelavani>, s. 8.

¹⁸ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 52.

¹⁹ Tamtéž, s. 52-53.

návyčích, měla by se účastnit běžných denních událostí stejně jako děti, třeba s dětmi uklízet.²⁰

Vytváření pravidel

Je žádoucí, aby se děti na vytváření pravidel přímo podílely. Vhodným prostorem pro společné diskuze nad pravidly, může být ranní kruh. Diskuze nad pravidly je vhodné zařazovat také v případech, kdy děti pravidla nerespektují. S dětmi se v těchto případech také bavit o případném doplnění pravidel. Pravidla je vhodné vytvářet postupně s dětmi, kterých se týkají. V rizikových situacích je opakovat tak, aby je děti vzaly za své a vhodně je v těchto situacích aplikovaly. Pravidla v mateřské škole by měla být vizualizovaná, aby si je děti kdykoliv mohly samy připomínat.²¹

Rozhovory ve skupině

Poskytují možnost všem dětem vyslovit svůj názor k dané problematice, k danému tématu. I zde je potřeba vytvořit pravidla. Například, signál nebo znamení, určující, které dítě bude zrovna mluvit. Děti se díky tomu učí naslouchat si navzájem, vyjádřit svůj vlastní názor ale i respektovat jiné názory.²²

Volná hra

Hra je hlavní činností dítěte. Dítě toužící po soběstačnosti, která je z mnoha důvodů omezená, chce přesto konat, transformuje tak svůj záměr do zjednodušené, typizované činnosti, jak ji vidáme ve hře. Dítě ve snaze překonávat svá omezení, hledá cestu, jak by mohlo svou představu realizovat. Nemá ještě dostatek vlastních zkušeností, za to má velmi bohatou fantazii. Dokáže překonat rozdíl mezi skutečnou činností a činností ve hře. Děti skrze hru a své konání v ní poznávají sebe i ostatní.²³

Kořátková zdůrazňuje význam hry pro vychovatele. Ten může skrze hru pozorovat zájmy dítěte. Díky tomu lze zjistit jaké má dítě zájmy a dovednosti, co mu jde dobře, co naopak

²⁰ SVOBODOVÁ, Eva. Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program. Praha: Portál, 2010, s. 77.

²¹ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 53.

²² Tamtéž.

²³ OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy, s. 86-87.

méně, ale také zda a jak spolupracuje, jak komunikuje. Učitelka má možnost připravovat cíleně zaměřené hry, jejichž princip dítě může přijmout. Díky takto přijaté řízené nebo vzdělávací hře se dítě učí něčemu více do hloubky, učí se poznávat souvislosti a dostávat se hlouběji do tématu a souvislostí, tak, jak by se spontánní hrou samostatně nedostalo. Dále může dítěti představit různá prostředí, která se mohou v jeho hře objevit. Dítě tak ve snaze zpracovat nové zkušenosti, aplikuje ve hře nové motivy.²⁴

Odměny a tresty

Prostřednictvím odměn a trestů děti dostávají zpětnou vazbu a informace o vhodném a nevhodném chování. Tyto informace by měly být předávány dostatečně různorodým množstvím verbálních reakcí. V obou případech je nutné jasně popsat, co oceňujeme a naopak. U dětí s problémovým chováním je dobré se zaměřit i na situace, události, popřípadě činy dítěte, které je možné pochválit. Při opakovaném nevhodném chování, je potřeba bez velkých emocí stručně opakovat, co přesně dítě neudělalo správně, popřípadě mu nastínit lepší řešení.²⁵

Učení dětí, které věci se nemají dělat, protože by mohly někomu ublížit, nebo ho poškodit, je jedním z nejobtížnějších úkolů výchovy. Pedagog by se měl při „*zvnitřňování norem správného chování*“ vyvarovat automaticky naskakujícím komunikačním klišé, které rozhodně nejsou v souladu s respektujícím přístupem.²⁶ Mezi taková klišé a obecně neefektivní způsob komunikace patří věty typu:

„*Podívej se na..., vezmi si příklad z...*“

„*Nedělej to, nebo se ti stane...!*“

„*Já (někdo), kvůli tobě...*“

„*Měl/a by sis uvědomit, že...*“²⁷

²⁴ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 189-190.

²⁵ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 54.

²⁶ KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0, s. 23-24.

²⁷ Tamtéž, s. 24.

2. 1. 2 Metody podpory vzdělávacího působení

Slovní metody

V rámci rozhovorů se mají děti možnost aktivně vyjádřit. Dát najevo své názory a sdílet své pocity. Skrze rozhovory může učitelka také směřovat ke konkrétnímu cíli vzdělávací činnosti.²⁸

Ke slovním metodám dle Koťátkové patří:

- „vyprávění
- předčítání
- vysvětlování
- zadávání postupu nebo pravidel hry
- slovní provázení činností,²⁹

Také metody práce s textem patří do slovních metod, stejně jako do názorných a dramaticko-inscenačních. Velký význam mají pro předčtenářskou gramotnost.³⁰

Metody názorné a demonstrační

Dítě pozoruje činnost učitelky a následně může její činnost napodobovat. Dítě se vzdělává skrze přímý, reálný zážitek a prožitek ze situace. Jedná se například o návštěvu knihovny, zoo nebo zemědělské usedlosti.³¹ Tyto metody úzce souvisí s metodami praktickými a zejména slovními, které jsou pro ně klíčové. Bez slovního komentáře, vysvětlení či rozhovoru by se metody názorně-demonstrační prakticky nemohly realizovat.³²

Metody praktické

Tyto metody jsou zaměřené na rozvoj běžných dovedností. Zaměřují se na podporu dovedností z oblasti osobní hygieny a sebeobsluhy a tzv. pracovních činností.³³

²⁸ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 55.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž, s. 56.

³² ZORMANOVÁ, Lucie. Výukové metody tradičního vyučování. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z:

<https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/15015/VYUKOVE-METODY-TRADICNIHO-VYUCOVANI.html/>

³³ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 56.

Metody s myšlenkovými operacemi

Zaměřují se na podporu rozvoje myšlení, získávání nových vědomostí a dovedností. Dále rozvíjejí schopnost odůvodnit vlastní řešení a postup. K tomuto druhu metod patří i „*metody motivační, dále metody vhodné pro opakování a upevňování získaných vědomostí, metody diagnostické...*“³⁴

Metody situační a inscenační

Vycházejí z reálných situací, které se děti přímo týkají. Situační metoda spočívá v prozkoumávání konkrétní situace a v hledání řešení. Situaci či příběh mohou děti formou herní metody prozkoumávat.³⁵ Maňák zdůrazňuje hledání správného řešení, které není na první pohled patrné, „*podstatou situačních metod je řešení problémového případu, jehož vyústění není jednoznačné.*“³⁶ Inscenační metoda spočívá ve hře na dané téma. Děti vstupující do rolí a na něco si hrají, podobně jako v dětských námětových hrách.³⁷

Metoda didaktické hry

Cílem didaktické hry je osvojení a upevnění vědomostí a dovedností. Vzniká dobrovolným výběrem dítěte.³⁸ Učitelka připravuje herní situace a stanovuje pro jednotlivé didaktické hry konkrétní vzdělávací cíle, zaměřené buď na oblast vzdělávání, nebo na rozvoj osobnosti dítěte. Dle převládajících činností mohou být didaktické hry zaměřené na pohybové, výtvarné a hudební dovednosti, jemnou motoriku ale i osobnostně-sociální rozvoj atd.. Učitelka se hry přímo účastní, nebo hru nepřímou vede.

³⁹ Kořátková upozorňuje na možné riziko. Aby mohla být didaktická hra považována za

³⁴ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 56.

³⁵ Tamtéž, s. 56-57.

³⁶ MAŇÁK, Josef. Aktivizující výukové metody. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/14483/AKTIVIZUJICI-VYUKOVE-METODY.html/>

³⁷ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 56-57.

³⁸ ZORMANOVÁ, Lucie. Výukové metody aktivizující. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/15017/VYUKOVE-METODY-AKTIVIZUJICI.html/>

³⁹ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 57.

hru, musí být alespoň z části zachovány tyto znaky hry: „*spontánnost, zaujetí, radost, tvořivost, fantazie, opakování, přijetí role.*“⁴⁰

Metoda projektová

Skládá se z většího množství metod, které se zaměřují především na prožitek dětí a na jejich vlastní aktivitu.⁴¹ V projektu je stěžejní finální produkt, ke kterému celý projekt směřuje. Děti řešením dílčích úkolů/problémů, postupují k jeho vytvoření. Pokud je cílový produkt smysluplný, děti jej přijímají za svůj a jsou motivovány k dokončení projektu. Projektová metoda dětem poskytuje možnosti prozkoumat téma z více stran a rozvíjí samostatnost a osobní odpovědnost.⁴²

⁴⁰ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0852-3, s. 17-19.

⁴¹ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 57.

⁴² KAŠOVÁ, Jitka. Tematicky, nebo projektově. *Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/17857/TEMATICKY-NEBO-PROJEKTOVE.html/>

3 Historický kontext projektové metody

3.1 Vznik projektové metody

Dávno před vznikem projektové metody se objevovaly myšlenky a tendence seskupovat učivo. Například v díle Jana Ámose Komenského Škola hrou. Také Johann Heinrich Pestalozzi na počátku 19. století realizoval nevázané projekty, ve kterých uplatňoval genetickou metodu. Konstantin Dimitrijevič Ušinskij navrhoval uskupení učiva kolem témat, která jsou dítěti blízká. Tento způsob učiva uplatňoval zejména při výuce mateřského jazyka a také v rámci přípravy dětí na život. Ovide Decroly u dětí mladších devíti let prosazoval zrušení členění na jednotlivé předměty z důvodu jejich celostního vnímání světa. I u starších dětí prosazoval soustředění učiva okolo center jejich zájmu. Jeho teorie byly uplatněny mimo jiné například v Německu a Rakousku.⁴³

Ačkoliv se projektová metoda nejvíce rozvíjela na počátku 20. století, nejednalo se tehdy o úplnou novinku. Již v 80. letech 19. století byla použita v Manual Training School, ve které děti v rámci projektů řešily reálné problémy ze svého života i budoucí profese. Žáci projekty realizovali v dílnách, kde také rovnou v praxi ověřovali výsledek.⁴⁴ Studenti samostatně plánovali pracovní postup, zvažovali jednotlivé kroky vedoucí k výsledku a vytvářeli grafické záznamy své práce. Ještě dříve, již v polovině 19. století, Horace Mann, tajemník školského úřadu ve státě Massachusetts, předjímal, že aktivita dítěte vycházející z jeho zájmu, je stěžejní součástí vyučování. Vyučování také kritizoval pro zbytečné vštěpování dětem vzdálených a složitých teorií.⁴⁵ Za důležité považoval především propojenost a smysluplnost vyučování a jeho propojení se samotným životem.⁴⁶ Dvořáková shrnuje jeho požadavky takto, „*schopnost dítěte má být cvičena tím způsobem, jakým bude užita.*“⁴⁷ Pojem projekt byl nejspíše poprvé použit okolo roku 1900, ředitelem ústavu pro pracovní vzdělávání Colige California University, C. R. Richardsonem.⁴⁸ Také R. W. Stinson, působící na zemědělské škole v Massachusetts,

⁴³ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006, s. 7.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ DVORÁKOVÁ, Markéta. Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy. Praha: Karolinum, 2009, s. 14.

⁴⁶ Tamtéž, s. 10.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž, s. 14.

použil roku 1908 termín „home project“, když svých žákům zadával domácí a mimoškolní práci, která navazovala na práci ve škole. Děti se po škole věnovaly například pěstování a prodeji brambor.⁴⁹

Základy projektové metody položilo na přelomu 19. a 20. století až hnutí progresivní výchovy, které kritizovalo takzvaně tradiční školu zejména pro její nerespektování individuálních potřeb žáků a pro neschopnost dostatečně reagovat na jejich předpoklady a prožitky. Příznivci tohoto hnutí usilovali především o zrušení členění vyučování na jednotlivé předměty a o přiblížení učiva žákům. Také vyzdvihovali nutnost pohybu žáků v rámci vyučování. Odmítali tíživou atmosféru a ticho ve třídách. Stavěli se proti přísné disciplíně a memorování vědomostí, které nebyly propojené navzájem a měly minimální návaznost na reálný život dětí. Dominantní výukovou metodou ve školách má být dle zástupců pragmatismu projektové a problémové vyučování.⁵⁰

Za zakladatele projektové metody je považován hlavní představitel amerického pragmatismu⁵¹ John Dewey.⁵² Ve snaze napomoci reformě společnosti, kladl velký důraz na sociální hledisko ve výchově dítěte. Dewey nebyl krajním pedocentrikem a vyučování tak nepodřizoval zcela zájmům dítěte. Dětem představoval situace přiměřené jejich věku a situace, se kterými se setkají v dospělosti. Úkolem školy je dle Deweyho vytvořit vhodné prostředí, upravit ho a zjednodušit tak, aby bylo pro dítě dobře srozumitelné.⁵³ Pedagog by z tohoto okolí měl postupně vybírat to, co dítě připravuje na jeho budoucnost.⁵⁴ Protože, „*aby mělo dítě potřebu učit se, mělo by vědět, proč se učí.*“⁵⁵ Deweyho úsilí směřuje k tomu, aby se dítě přálo učit a aby pro něj byla škola přirozenou

⁴⁹ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, s. 8

⁵⁰ Tamtéž, s. 7

⁵¹ Filozofický směr, vzniklý ve 2. polovině 19. století v USA. (HORYNA, Břetislav, ed. Filosofický slovník. 2. rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-064-4, s. 324.)

⁵² John Dewey žil v letech 1859 až 1952. Byl americký pedagog, filozof, sociolog a psycholog, univerzitní profesor působící na univerzitě v New Yorku a Chicagu. Své metody a myšlenky ověřoval ve své laboratorní škole v Chicagu. Jeho nejznámějším dílem je Demokracie a výchova z roku 1916. (COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006, s. 8.)

⁵³ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006, s. 8

⁵⁴ DVORÁKOVÁ, Markéta. Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy. Praha: Karolinum, 2009, s. 12.

⁵⁵ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006, s. 8

součástí života. Učivo proto nesmí být konstruktem odtrženým od reality ale „*mělo by vycházet ze situací, které dítě zná ze života.*“ Prosazoval tzv. „*činnou školu*“, právě učení konáním se stalo jeho heslem.⁵⁶ Požaduje, aby vyučování stálo na důležitém základu tělesné práce, skutečného výkonu a tvorby díla, skrze které probíhá poučení. Ve výuce proto postupuje od praxe k teorii. Žák skrze výkon tělesné práce získává nejen dovednosti a zkušenosti, ale také teoretické pučení o všem, co s konkrétní prací souvisí. Tuto pracovní metodu ale není správné chápat jako předmět ruční práce, který ve své době také získával na oblibě. Deweymu totiž nešlo primárně o získávání praktických dovedností potřebných pro budoucí povolání, ale právě o výše zmíněné poučení získané skrze fyzickou práci. Dewey nechtěl oddělovat domácí a školní život. Naopak za vhodné považuje používat ve škole motivy, které vedou dítě k práci doma.⁵⁷

Ačkoliv v jeho laboratorní škole bylo vyučování založeno na projektové metodě, v rámci které se učivo seskupovalo podle úkolů ze života dětí. A přestože on sám položil teoretický základ této metody, název „projektová metoda“ nepoužíval.⁵⁸

Blízký spolupracovník Deweyho, William Heard Killpatrick⁵⁹, uvedl jeho myšlenky plně do praxe a vymezil projektovou metodu.⁶⁰ Jeho pojetí projektové metody je dle Dvořákové „*nejdůslednějším uplatněním Deweyovy teorie pragmatické pedagogiky.*“⁶¹ Při vyučování považoval za stěžejní rozvoj osobnosti dítěte, nikoliv pouze zvládnutí obsahu jednotlivých předmětů, osvojování si abstraktních pojmů a obecných teorií. Žák se učí přirozeně za pomoci projektů, vyplývajících z jeho touhy učit se. Za klíčový považoval Killpatrick zájem dětí o učební látku. Jeho projekty tak vycházely ze života a potřeb žáků.⁶² Za důležitý rys projektu považuje „*plánovitost a silnou vůli žáka*

⁵⁶ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006, s. 8

⁵⁷ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy. Praha: Karolinum, 2009, s. 11-12.

⁵⁸ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006, s. 8

⁵⁹ William Heard Killpatrick žil v letech 1871 – 1965. Byl žákem a stoupencem Johna Dewey. Nejprve byl učitelem matematiky a ekonomie, později na univerzitě v Chicagu studoval matematiku a pedagogiku. Stal se profesorem a působil jako vedoucí katedry pedagogiky na Kolumbijské univerzitě v New Yorku. (Tamtéž.)

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy. Praha: Karolinum, 2009, s. 13.

⁶² Tamtéž.

*uskutečnit projektový záměr“.*⁶³ Žák se tak přirozeně učí nést odpovědnost za své jednání a projekt se tak stává prostředkem k výchově charakteru.⁶⁴

Další postavou na poli projektové metody je Ellsworth Collings. Ten prováděl v letech 1917 – 1921 experimentální ověřování projektové metody. Pracoval s žáky ve věku od 6 do 14 let, které rozdělil do tří skupin dle věku. Klasické školní předměty nahradil čtyřmi zaměstnáními. Mezi tato zaměstnání patřily vycházky, povídky, ruční práce a zábavy a zpravidla probíhala každodenně. Výzkum prováděl ve čtyřech třídách, z toho dvě byly experimentální a dvě kontrolní. Vstupní vědomostní úroveň žáků, ale i sociální a ekonomické složení, bylo u všech tříd stejné. Ve všech školách pracovali učitelé, jejichž vzdělání a délka praxe byli taktéž totožné. Po čtyřech letech z výzkumu vyplynulo, že je na tom škola používající projektovou metodu, mnohem lépe, než kontrolní školy.⁶⁵ Zajímavostí je, že v rámci testování probíhalo ověřování vědomostí z jednotlivých předmětů, které ale v experimentálních školách nebyly odděleně vyučovány.⁶⁶

3.2. Počátky projektové metody v tuzemsku

Do Československa pronikla progresivní výchova především v 30. letech, 20. století, čímž obohatila proudy nové výchovy. Ty se zaměřovaly především na sociální hledisko a individualitu dítěte. Československo, jakožto mladá demokracie, pozitivně přijímalo myšlenky americké pragmatické pedagogiky hlavně při kritice herbartovské školy⁶⁷ a také při hledání nové podoby školy. Herbartovská škola vadila kritikům zejména pro neschopnost prohlubovat přirozený zájem žáků, také pro přehnané utápění se v podrobnostech a přílišný verbalismus ve výuce, který převládal nad žádoucí názornou výukou. Jako první u nás proti herbartovské škole vystoupil Josef Úlehla⁶⁸,

⁶³ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 20016, s. 8

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Objevily se také kritiky experimentu například pro možnou nerovnost podmínek. Celkově nelze výsledky experimentu přeceňovat. Lze přesto říci, že projektová metoda má nejen kladný výchovný efekt, ale že žáci v rámci realizací projektů, získávají i nezanedbatelné vědomosti. (Tamtéž.)

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Příznivci Johanna Friedricha Herbartu dlouho po jeho smrti rozšířili jeho myšlenky. Ty však byly nemístně zjednodušené a jednostranné. To vedlo k upřednostňování teorie nad praxí, asymetrickému vztahu mezi žákem a učitelem a kladení přílišného důrazu na encyklopedické vzdělání. (SVATOŠ, T. Reformní pedagogické hnutí v meziválečném Československu, [online]. [cit. 12. října 2008]. Dostupné z: http://ped.muny.cz/data/SZ7MP_ALP1/SZ7MP_ALP1-reform-pg-clanek-katedra.pdf, str. 11.)

⁶⁸ Josef Úlehla žil v letech 1852 – 1933. Byl pedagogem a představitelem pozitivismu. Prosazoval myšlenky Deweye a Spencera. Chtěl, aby vztah mezi učitelem a žákem vycházel ze vzájemné důvěry a pochopení. (SVATOŠ, T. Reformní pedagogické hnutí v meziválečném Československu, [online]. [cit.

který školu považoval za nepřirozenou, odtrhnutou od reálného života a bez vztahu k samotnému dítěti. Kládl důraz na samočinnost a samoučení dítěte, které probíhalo na základě vlastní potřeby, zájmu a bezděčné pozornosti.⁶⁹

Projektové vyučování našlo své zastánce i v Československu, vyskytovalo se však ve specifických podobách a často bylo předmětem ostré diskuze. Československá pedagogika, která i přes reformní snahy neopouštěla tradiční hodnoty vzdělávání, se snažila vytvořit kompromis mezi předmětovým a projektovým vyučováním. Ačkoliv se v období první republiky objevovaly snahy nahradit klasické systematické vyučování projektovým vyučováním, učební předměty nebyly nikdy zrušeny. Snaha o spojení školy a života za použití prvků projektového vyučování se vyskytovala u různých teoretiků a v rámci různých individuálních pokusů o proměnu školy. Systematicky byla ověřována zejména v pokusných reformních školách. Ty vznikaly od roku 1929 a zaměřovaly se především na podporu samostatnosti a iniciativy dětí. Důraz byl kladen také na individuální vývoj každého z nich. Učitelé pokusných škol čerpali inspiraci například v Daltonském plánu⁷⁰ a v problémovém a projektovém vyučování. Učení bylo založeno na aplikaci poznatků a vlastním zájmu žáka, proto byl kladen velký důraz na žákovu samostatnost a vlastní aktivitu.⁷¹ Charakter projektů realizovaných v tuzemských pokusných školách korespondoval s charakterem školy, který utvářela zpravidla osoba učitele experimentátora. Realizovaly se jak projekty umožňující naprostou svobodu žáka, tak ty, které sice vycházely ze zájmů dětí, ale přitom byly podřízeny tvorbě soustavy poznatků. Organizátorem pokusných škol byl Václav Příhoda⁷², který se blíže seznámil s metodami pragmatické pedagogiky při studijních cestách do USA. Byl hlavním

12. října 2008]. Dostupné z: http://ped.muny.cz/data/SZ7MP_ALP1/SZ7MP_ALP1-reform-pg-clanek-katedra.pdf, str. 3.)

⁶⁹ DVORÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009, s. 29.

⁷⁰ První Daltonská škola byla založena roku 1919 Helenou Perkhurstovou v USA. Daltonský plán se zaměřuje na podporu odpovědnosti a samostatnosti. Žáky učí zacházet se svobodou, s možností volby a učí je přebírat odpovědnost za své konání. (KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 224-225.)

⁷¹ DVORÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009, s. 29.

⁷² Václav Příhoda žil v letech 1889 až 1979. Zabýval se problematikou globalizace vyučování a racionalizace školství. Do československého pedagogického výzkumu přinesl kvantitativní metody. (COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, s. 8)

představitelem reformního hnutí a velkým propagátorem projektové metody u nás. Vyučoval na Univerzitě Karlově a zároveň vzdělával pedagogy na Škole vysokých studií pedagogických v Praze. Zasadil se o reformu školství a navrhol „jednotnou a vnitřně diferencovanou školu“.⁷³ Jeho úzkým spolupracovníkem byl Stanislav Vávra⁷⁴, který se po studiu v USA stal ředitelem pokusné měšťanské školy ve Zlíně. Zde ověřoval a prosazoval reformu školství. Také napsal mnoho reformních příruček a učebnic. Dalším propagátorem projektové metody u nás byl profesor univerzity v Brně Jan Uher.⁷⁵ V rámci svých studijních cest také navštívil USA, ale i Švýcarsko a Rusko. Do Ruska v rámci své studijní cesty zavítal i Karel Velemínský⁷⁶, který se zde dokonce seznámil s L. N. Tolstojem. Kromě Ruska navštívil, stejně jako mnozí jeho kolegové, kolébku pragmatické pedagogiky, USA. Později se stal ministerským radou na ministerstvu školství a národní osvěty.⁷⁷ Propagátorkou projektové metody v mateřských školách byla významná reformátorka Ida Jarníková, která v roce 1933 vypracovala ukázkový projekt nazvaný O vodě a co v ní žije.⁷⁸

Období po druhé světové válce bylo stejně jako po té první, plné optimismu. Nové nápady a nadšení ustrnuly s nastupující socialisticky orientovanou výchovou, podřízenou kolektivním a ideologickým zájmům. Ta zcela odmítla reformní pedagogiku, která naopak vyzdvihovala lidskou individualitu. Zákon o jednotné škole z roku 1948 potvrdil tuto zásadní společenskou změnu. Po dlouhé odmlce se o projektové metodě začalo opět teoreticky opět uvažovat až po sametové revoluci v roce 1989.⁷⁹

⁷³ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, s. 8.

⁷⁴ Stanislav Vávra žil v letech 1888 až 1966. Zpočátku vyučoval na venkovské škole. V roce 1934 vyšla jeho publikace „Učební metody“, která byla hojně využívána. (Tamtéž.)

⁷⁵ Jan Uher žil v letech 1891 až 1942. Nejprve vyučoval v národní škole. Za účast v odboji byl popraven nacisty. (Tamtéž.)

⁷⁶ Karel Velemínský žil v letech 1880 – 1934. Nejprve působil jako středoškolský profesor. O životě a díle L. N. Tolstojem vydal mnoho publikací. V letech 1918 a 1919 sepsal dvoudílný spis o americkém školství s názvem „Americká výchova“. (Tamtéž.)

⁷⁷ Tamtéž, s. 8-9.

⁷⁸ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 183-184.

⁷⁹ SVATOŠ, T. Reformní pedagogické hnutí v meziválečném Československu, [online]. [cit. 12. října 2008]. Dostupné z: http://ped.muny.cz/data/SZ7MP_ALP1/SZ7MP_ALP1-reform-pg-clanek-katedra.pdf, s. 10.

3.3 Návrat projektové metody a její současné postavení

Na počátku 90. let 20. století tedy začalo být projektové vyučování pedagogy opět diskutováno. Objevovaly se také první intuitivní pokusy o zařazení projektového vyučování, při kterých učitelé vycházeli především z vlastních nápadů a zkušeností. Je možné říci, že pedagogové vytvářeli projektové vyučování, aniž by znali hlouběji historii a teorii této metody.⁸⁰ Návrat projektové metody tak zpočátku můžeme označit za nesystematický. Učitelé začali uplatňovat metodu, jejíž základ byl položen ve 20. a 30. letech 20. století. Dle Coufalové však nelze říci, že by se jednalo o prosté „znovuvzkříšení“ projektové metody, jelikož „dnešní dítě se liší od dítěte tehdejší doby, vstupuje do projektu s jinou předchozí zkušeností, je jinak motivováno“.⁸¹ Zatím co se „vyznačuje výraznou akcelerací v kognitivní oblasti“, zároveň „často trpí emoční deprivací v důsledku nedostatku či absence citových podmětů“.⁸² Dvořáková ale zmiňuje náhodnou podobnost mezi některými projekty realizovanými v 30. a 90. letech.⁸³ Ačkoliv učitelé dříve provedené projekty neznali, ve snaze o největší propojení školy se životem a životními situacemi, formulovali téměř stejné cíle.⁸⁴

Postupně začaly některé školy organizovat výukové hospitace pro ostatní učitele, které navštěvovali zájemci z celé republiky. Mezi tyto školy patří například škola v Obráství, v Brandýse nad Labem, v Londýnské ulici v Praze, v Jílové u Prahy nebo v Rožnově pod Radhoštěm. Učitelé organizovali tato setkání z vlastního zájmu s touhou se podělit o pozitivní zkušenosti s ostatními učiteli. Roku 1992 vzniklo občanské sdružení Přátel angažovaného učení – PAU, které vytvořilo prostředí pro pravidelné setkávání, kde si reformně naladěni učitelé vyměňovali své zkušenosti. Ačkoliv si byli učitelé vědomi toho, že předávají hlavně své zkušenosti, zpočátku se místo na studium historie a teorie

⁸⁰ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009, s. 110.

⁸¹ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 9.

⁸² Tamtéž, s. 9.

⁸³ Například projekt o hnojení půdy realizovaný původně ve Zlíně a projekt zaměřený na školní pozemky realizovaný později v Obráství, také výlet na Karlštejn v pokusné škole v Michli a v současných pražských školách. (DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009, s. 110-116.)

⁸⁴ Tamtéž.

projektové metody soustředily na boj s ministerstvem školství o legalizaci projektového vyučování.⁸⁵

Školské dokumenty dnes poskytují velký prostor pro uplatnění projektové metody. Vyzdvihují především aktivní podíl žáka na vlastním vzdělávání a řešení úkolů vycházející z reálného života a přirozených situací, ale i sociální a komunikační dovednosti a individuální přístup.⁸⁶

⁸⁵ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009, s. 110-116.

⁸⁶ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 9.

4 Projektové vyučování

Není jednoduché přesně vymežit co je projektové vyučování. Autoři považují za důležité různé znaky. Někteří za stěžejní považují materiální výstup, jiní skupinou práci a další zase smysluplnost činností žáků.⁸⁷ Tomková definuje projekt takto „*projektové vyučování je komplexní metoda, která žákům umožňuje dotýkat se reality a prožívat nové role, řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky všech oborů při smysluplné a užitečné práci.*“⁸⁸ Coufalová zmiňuje výrok Rudolfa Žanty, který definuje projekt jako „*účelně organizovaný souhrn myšlenek, seskupených kolem důležitého střediska praktického vědění, směřující k určitému cíli*“. Důležitost tedy přikládá hlavně cíli projektu.⁸⁹

Coufalová si dále všímá definice Stanislava Vrány:

- „1. je to podnik,
2. je to podnik žáka,
3. je to podnik, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost,
4. je to podnik, který jde za určitým cílem.“⁹⁰

Vránův výčet je velmi vystihující a lze jej uplatnit při posouzení, zda se v konkrétních případech jedná o projekt, či nikoliv. Klíčový je tedy vztah žáka k činnosti, jeho odpovědnost a jeho podíl na činnosti. Poměrně jednoduché je tedy určit v jakých případech se o projekt nejedná. Jestliže učitel vybere a rozpracuje námět, do detailu organizuje a hodnotí žakovu činnost, pak se jedná spíše o integrované tematické vyučování, které je však za projekt často mylně považováno.⁹¹ Kořátková taktéž upozorňuje na významné odlišnosti mezi tematickými celky a projekty. Rozdíly spatřuje především ve společném výsledku, neboli produktu projektu, ale také ve způsobu

⁸⁷ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 9.

⁸⁸ TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1, s. 7.

⁸⁹ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 10.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

integrování činností, které srze metody cílí na rozvoj celé osobnosti. Zdůrazňuje, že pouhé řazení činností stejného tématu, nelze považovat za projekt.⁹²

4.1 Typologie projektů

Než začneme projekt připravovat, je potřeba zvážit určitá kritéria. Musíme vědět, jaký projekt vlastně budeme plánovat.⁹³ Coufalová rozlišuje projekty dle těchto kritérií:

- Podle účelu

Před realizací projektu je potřeba si rozmyslet jeho hlavní cíl, ačkoliv se v projektu budou konkrétní typy přirozeně překrývat. Záleží, zda chceme, aby si děti osvojily nové poznatky a získaly nové dovednosti. Dále zda chceme, aby dosavadní znalosti a dovednosti procvičit v rámci nových situací. Či zda chceme, aby se děti v přirozených situacích naučily pracovat ve skupině.⁹⁴

- Podle vztahu k učivu a vyučovacím předmětům

Toto hledisko je důležité spíše pro učitele na 1. stupni základní školy, kdy se učitel rozhoduje, zda bude projekt zaměřen na učivo jednoho předmětu, nebo bude propojovat učivo z více různých předmětů.⁹⁵

Dvořáková shrnuje další dělení dle integrace vzdělávacích obsahů takto:

- „*Projekty zaměřené na jeden učební předmět*
- *Projekty zaměřené na integraci dvou a více předmětů*
- *Projekty v dramatické výchově*
- *Projekty v průřezových tématech*
 - *Projekty zaměřené na osobnostní a sociální výchovu*
 - *Projekty v environmentální výchově*
- *Projekty zaměřené na zkvalitnění sociálních vztahů.*⁹⁶

⁹² KOŽÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 186-187.

⁹³ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 11-12.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009, s. 128.

- Podle délky trvání

Projekty mohou být dlouhodobé, středně dobré a krátkodobé.⁹⁷ Pro mateřské školy je lepší volit krátkodobější projekty. I dlouhodobé projekty však mohou být v mateřské škole uplatněny. Ty jsou ve vědomí pedagoga stále přítomné a průběžně se k nim vrací.⁹⁸

- Podle místa konání

Projekty mohou probíhat ve třídě, v prostorách školy, ale také venku, či v jiné instituci. Právě díky propojení školy s reálným životem, jakožto výrazným benefitem projektu, přirozeně vznikají situace vybízející k realizaci projektu mimo školní budovu.⁹⁹

- Podle navrhovatele

Projekty zpravidla vznikají buď přirozeně ze zájmu žáků, pak je nazýváme přirozené nebo spontánní. Nebo jsou připraveny učitelem, pak se jedná o projekty umělé. V některých situacích se jedná o kombinaci obou výše popsaných typů. Projekt může vyjít z jednoho ze subjektů, přičemž jej subjekt druhý dále rozvíjí. Například když pedagog vymyslí námět, který žáky zaujme natolik, že se projektu věnují nad rámec a vymýšlí nové cíle a další podmínky k bádání.¹⁰⁰

- Podle počtu zapojených žáků

Projekty mohou být pro jednotlivce, pro dvojici, pro skupinu, pro celou třídu, ale i pro celou školu.¹⁰¹

- Podle velikosti

Třídění projektu podle velikosti má relativní povahu. To na příkladu ukazuje Coufalová, *„projekt „Pečeme koláč“ může být malým, pokud v něm půjde pouze o výpočet množství surovin a skutečné upečení koláče. Pod stejným názvem se ale může skrývat i projekt velký, ve kterém žáci poznávají původ všech surovin potřebných na koláč, druhy obilovin*

⁹⁷ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 11-12.

⁹⁸ OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy, s. 73.

⁹⁹ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 11-12.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

pěstované v různých podnebních pásech, tradiční pečivo v různých zemích, sami pěstují obilí, melou je na mouku atd.. ¹⁰²

4.2 Příprava projektu

Existuje několik aspektů, nad kterými bychom se před realizací projektu měli zamyslet a se kterými bychom měli při přípravě projektu počítat:

Téma

Existuje několik způsobů, jak může téma projektu v mateřské škole vzniknout. Buď plánování projektu předchází určitý výchovně vzdělávací cíl, na jehož základě pedagog volí téma. Dále rozpracovává dílčí cíle, které naplňuje skrze konkrétní činnosti, které přímo směřují k výslednému produktu projektu. Nebo může projekt vycházet ze zájmu dětí. Učitelka jej využije a následně stanovuje cíle, které chce skrze projekt naplnit. Následně zvažuje možný finální produkt projektu.¹⁰³ Další otázkou je, zda téma projektu vychází ze života, nebo ze světa fantazie. Ačkoliv je spojení projektu se životem jedním ze základních znaků projektu, není nutné se bránit i námětům ze světa fantazie. Hranice mezi reálným životem a fantazií je pro děti velmi tenká a jsou schopné rychle přecházet z jednoho světa do druhého. Naopak, fantazii dětí lze vhodně využít v motivační fázi projektu. Je třeba pamatovat na to, že i projekt, který začal ve světě fantazie, by měl ústít do reálného světa.¹⁰⁴ Protože *„projekty by se měly blížit skutečným projektům ze světa dospělých, přibližovat práci v různých oborech.*“¹⁰⁵

Délka projektu

Není pravdou, že kratší projekty jsou méně hodnotné než delší. Pakliže učitel běžně používá metody aktivizující žáky a ti jsou trvale podporováni v jejich tvořivosti a samostatnosti, pak může mít i krátký projekt, velký účinek.¹⁰⁶ Oproti základní škole je dle Kořátkové v mateřské škole vhodné zařazovat projekty v maximální délce dvou až tří týdnů, což souvisí *„s menšími schopnostmi uchovávat jednotlivé poznatky a výsledky*

¹⁰² COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 11-12.

¹⁰³ KOŘÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 185-186.

¹⁰⁴ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 23.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 21-25.

činností v paměti a následně je komplexně vybavovat po delším časovém úseku.“¹⁰⁷ Dále dává do souvislosti délku projektu a věk dětí, „*čím mladší děti, tím by projekt, měl být koncipován jako kratší.*“¹⁰⁸ Najdou zde uplatnění i dlouhodobější projekty, které se netýkají všech činností, ale které má učitelka stále na paměti a průběžně se k nim vrací. Je možné, že se leckterý původně krátký projekt z různých důvodů prodlouží a naopak.¹⁰⁹

Základní osnova projektu

Osnova projektu musí respektovat úroveň dovedností a vědomostí žáků při vstupu do projektu. Je také třeba počítat s tím, že se mohou objevit situace, ve kterých dítě bude muset dosáhnout dílčího cíle, aby mohlo splnit hlavní cíl. Cesta k hlavnímu cíli by však neměla být plná překážek a obtížnost dílčích cílů by neměla bránit dosažení hlavního cíle. Mnohdy mají učitelé snahu obsáhnout v projektu co nejvíce svých i žakovských námětů. Často pak nejsou jednotlivé činnosti dotáhnuté do konce a nejsou využity jejich vzdělávací a výchovné možnosti.¹¹⁰

Materiální zajištění projektu

Je potřeba dopředu zajistit potřebné pomůcky a materiál, které budou děti v průběhu projektu potřebovat. Za zvážení stojí, zda si děti nemohou některé pomůcky zhotovit samy. Učitel by pak nemusel namísto promýšlení cílů a motivace projektu věnovat velký čas přípravě veškerých pomůcek. Protože „*co mohou udělat žáci, ať udělají žáci.*“¹¹¹ V každém případě by však děti měly mít k dispozici dostatečně množství papírů, balicích papírů, barevných papírů, čtvrtek, barev, fixů a pastelek. Pakliže učitel projekty zařazuje častěji, může mít ve třídě vytvořenou knihovničku, do které děti sáhnou, když potřebují vyhledat informace. Mohou v ní být dětské encyklopedie, obrázkové knihy, knihy o zvířatech a rostlinách atd.. V době realizace konkrétního projektu pak do knihovničky pedagog zařadí další knihy týkající se daného tématu. Pravděpodobně budou také v rámci

¹⁰⁷ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 184-185.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011 Kurikulum předškolní výchovy, s. 73.

¹¹⁰ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele.* Praha: Fortuna, 2006, s. 21-26.

¹¹¹ Tamtéž, s. 27.

projektu organizovány výlety a exkurze mimo prostředí školy. Je žádoucí spojit se s danou institucí dostatečně dopředu. Informovat ji o charakteristice skupiny a dohodnout se na obsahu sdělení, které bude žákům zprostředkováno. Pokud by měl pedagog pochybnosti, zda dokáže odborník v instituci dětem poznatky předat srozumitelnou a poutavou formou, může instituci požádat pouze o informace potřebné pro výklad a realizovat ho sám. Někdy je možné pozvat odborníka do školy. Pak je také vhodné dopředu dohodnout obsah sdělení a upozornit přednášejícího na nutnost upravit množství informací a formu sdělení například vzhledem k věku dětí.¹¹²

Společný produkt

Tomková považuje úsilí dítěte o dosažení produktu za jeden z klíčových znaků projektu a dále dodává, „*produkt dává práci smysl, motivuje práci žáka k činnosti a řídí její průběh.*“¹¹³

Koťátková vidí přínos produktu projektu pro děti předškolního věku ve dvou základních aspektech. Za prvé vyzdvihuje společné vytváření všeho, co se finálního produktu týká. Děti se přímo účastní procesu. Skrze dílčí kroky postupují směrem ke společnému cíli. Předkládají nápady, řeší problémy, tvoří, připravují, zažívají a prozkoumávají.¹¹⁴

Za druhé jmenuje aktivní prezentaci a její přínos, který spatřuje v tom, že děti mohou nezúčastněnému divákovi předvést, co vytvořily. Mohou si užít ocenění svých rodičů a kamarádů. Z pozice těch, kteří mají povědomí o dané problematice, mohou odpovídat na zvědavé otázky a mohou vysvětlovat souvislosti. Zároveň získávají pocit užitečnosti, vnímají to, že jejich snažení nebylo marné, samy svým dílem totiž přispěly k celku, který je výsledkem všech.¹¹⁵

Vyhodnocení projektu

V rámci projektu probíhá testování sil dítěte i učitele. Společná reflexe neprobíhá pouze na konci projektu, ale i v jeho průběhu. Práce v průběhu projektu přináší pocitu zdaru i

¹¹² COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 27.

¹¹³ TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1, s. 14.

¹¹⁴ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 187.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 188-189.

nezdaru. Právě nezdar je třeba vnímat spíše jako podnět k další činnosti, než velký neúspěch. I dílčí úspěchy by měly vést k zamyšlení nad svou prací. V průběhu, po ukončení jednotlivých etap, ale i na konci projektu probíhá hodnocení dítětem, učitelem ale i třetí osobou, například odborníkem na danou problematiku. Při hodnocení práce dětí, je především potřeba si uvědomit, že „v projektovém vyučování nehodnotíme jenom výsledek, ale celý proces.“¹¹⁶

4.3 Role učitele v projektu

Je důležité, aby učitel ještě dříve než je projekt realizován, začal učit děti samostatnosti, spolupráci a schopnosti vyjadřovat vlastní názory.¹¹⁷ Protože učitel je v projektu spíše poradcem a spoluvůrcem, který navozuje situace, jež dítě motivují k získávání nového poznání. Vytváří podmínky, které umožní dítěti samostatně objevovat. Dítě a učitel se stávají partnery, přičemž každý z nich nese vlastní díl odpovědnosti za vznikající společné dílo. Ačkoliv je učitel později skutečně poradce, nejdříve ale stále převládá jeho řídicí funkce. Samostatnost dětí je čím dál větší a role učitele se postupně transformuje. Již nevede každou činnost a neplánuje, ale pomáhá dětem tehdy, když si samy neví rady. Je jasné, že děti nemohou vše zvládnout a vybádat samy, od toho je učitel poblíž, aby jim v kritických chvílích pomohl. Děti tak učitel vede k samostatnosti, aby byly schopné řešit drobné problémy samy, popřípadě při jejich řešení spolupracovaly s ostatními. Zároveň vytváří klidné a bezpečné prostředí, ve kterém děti mohou projevit svou individualitu. V některých projektech učitel přebírá jinou roli i oficiálně, například se stává členem některé skupiny, badatelem, průvodce, odborníkem.¹¹⁸

Požadavky na pedagoga

Učitel se na realizaci projektu musí připravovat jinak než na běžné vyučování. Nelze říci, že čím lépe si zhotoví přípravu, tím bude projekt úspěšnější. Naopak, je pravděpodobné, že děti budou při samostatné práci narážet na situace, které je mohou dále podněcovat. Na tyto situace musí učitel vhodně reagovat, jelikož právě ty jsou dobrými příležitostmi

¹¹⁶ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 27-28.

¹¹⁷ TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1, s. 17.

¹¹⁸ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 12-13.

k rozvoji dětí. Pakliže si ale učitel projekt dobře rozmyslí a připraví, může sledovat individuální počiny dětí i mít kontrolu nad celou třídou. Zejména u projektů, při kterých děti podstatnou část pracují samostatně, je potřeba, aby učitel kontroloval, zda se nedostaly do obtíží, které by mohly bránit dosažení cíle projektu. Drobné neúspěchy mohou být motivační, ale velký nezdár by mohl žáky výrazně demotivovat.¹¹⁹

4.4 Výhody projektové metody

Projektová metoda má mnoho výhod, které lze v co největší míře uplatnit při vhodném přístupu. Klady projektového vyučování vyplývají například z motivační síly projektu. Tedy i z faktu, že projekt vychází z reálných situací, přičemž poznatky v rámci projektu získané, lze ihned aplikovat v životě dítěte. Takový projekt je na dobré cestě k tomu, aby byl pro děti smysluplný. Zejména u mladších dětí, je na motivaci kladen velký důraz. Je nutné volit přirozenou motivaci, která je vybízí k tomu, aby téma vzaly za své a dále ho rozvíjely. Zpočátku se tedy jedná o vnější motivaci, při postupné práci na projektu se projekt stává vlastním dílem dětí, sílí tak jejich vlastní odpovědnost a samostatnost a začíná převažovat motivace vnitřní. Jedním z dalších nesporných benefitů projektu je také přirozenost a blízkost životní realitě. Děti mají možnost řešit určitý problém ihned za užití svých poznatků, ale mohou při tom svobodně používat nejrůznější zdroje informací, mohou diskutovat s kamarády, mohou se mýlit a následně upravit svou činnost, když chybu odhalí. Mohou jednat tak, jak by při řešení problému jednali v běžném životě. Další výhodou projektové metody je spolupráce dětí. Spolupráce by ale neměla být pravidlem, neměla by být ani vynucená. Učitel by měl děti vést k tomu, aby skupinovou práci nechápaly jako druh organizace, ale aby dokázaly těžit z jejich výhod a využívaly možnosti dělby práce a sdílení poznatků jednotlivců. Neopomenutelnou výhodou projektové metody je dále fakt, že děti učí řešit problémy. Ačkoliv někteří autoři od sebe projekt a řešení problému separují, v pedagogické praxi se rozdíl mezi nimi stírají. Děti v rámci projektu problém nejprve identifikují, popíší a následně hledají vhodné strategie řešení. Při hledání vhodné cesty se často objevují další problémy. Jejich

¹¹⁹ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 12-13.

vyřešení vede k vyřešení obecného problému.¹²⁰ I dítě předškolního věku může díky postupným krokům tématu prozkoumávat obsah projektu z více úhlů pohledu. Má možnost též uchopit látku z jiné strany, z té, která ho více zajímá, je mu bližší, tím je více motivované a více touží znovu objevovat.¹²¹ Projekty také rozvíjí fantazii. Děti se nebojí klást otázky, rády přijímají nové úkoly a hledají inovativní řešení. Děti často vymýšlí jiné cesty a jiná řešení problému, než si pedagog předem naplánuje. Řešení pedagoga nemusí být jediným správným řešením. Nesporným benefitem projektu je fakt, že se děti učí pracovat s informacemi. Dítě v rámci projektového vyučování s nimi totiž pracuje jiným způsobem. Pouze je pasivně nepřijímá, ale aktivně pracuje na jejich získávání. Autorita učitele přitom neklesá, právě naopak, děti totiž oceňují převzetí nových funkcí. Důrazem na vzájemnou toleranci, odpovědnost a vnitřní kázeň získává projekt navíc nespornou mravní dimenzi.¹²²

4.5 Nevýhody projektové metody

Není správné domnívat se, že je projektová metoda všespásná. Že zle uplatnit plošně v každém vyučování, a že odstraní všechny problémy v našich školách. Projektová metoda je metodou doplňkovou, je jednou z možných vyučovacích metod, kterou ve vyučování můžeme užívat. Je třeba ji střídat a kombinovat s ostatními vyučovacími metodami, jelikož „jednostranné preferování tzv. netradičních vyučovacích metod není řešením problémů současné školy. Projektová metoda je jedním z léků na nemoci našeho školství, ale sama pacienta nevyлéčí.“¹²³ Projekt by se ale měl v dostatečné míře v pedagogických plánech objevovat a to ideálně mnohokrát do roka, pedagogové by tudíž měly být schopni projektovou metodu umně aplikovat.¹²⁴

Následně uvedu několik úskalí, jak je vidí Coufalová, na které může pedagog narazit. Pakliže učitel děti dostatečně nezná, může se stát, že zvolí pro děti téma zcela nezajímavé a projekt tak ztratí svůj význam. Žádoucí je se zamyslet také nad mírou volnosti

¹²⁰ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 14-18.

¹²¹ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. *Pedagogika (Grada)*, s. 185.

¹²² COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 14-18.

¹²³ Tamtéž, s. 19.

¹²⁴ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. *Pedagogika (Grada)*, s. 189.

a odpovědnosti, kterou dětem dá. V ideálním případě by se mělo jednat o kompromis mezi samostatností a volností dítěte a autoritou pedagoga. Motivovat děti pouze tím, že to co se učí, upotřebí v praktickém životě, je i přesto, že projekt by měl vycházet z reálných situací, nedostačující. Motivací je totiž i dětská radost z práce a vlastního úspěchu, spolupráce a uspokojování sociálních potřeb, ale i ocenění jeho výsledků. Přehnaná, umělá či nevhodně zvolená motivace a křečovitě hledání souvislostí, při snaze o vnější efekt, vytváří prostor pro odporce forem integrace učiva. Projektová výuka dává některým dětem, zejména těm méně nadaným, možnost těžit z výsledků svých kamarádů, aniž by se do práce zapojily. Právě proto, že projekt vyhovuje většinou spíše průměrným a nadprůměrným dětem, měl by se učitel předem zamyslet, jak projekt naplánovat tak, aby se mohl zapojit každý. Také musí umět v průběhu projektu pružně reagovat a děti případně nasměrovat správnou cestou a pomoci jim v krizových situacích.¹²⁵

¹²⁵ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 19-20.

5 Mateřská škola Klíček a její školní vzdělávací program: Klíčkem otevíráme svět

5.1 Obecná charakteristika školy

Mateřská škola Klíček, ve které jsem realizovala následně uvedený projekt, je sídlištní mateřskou školou pavilonového typu. Založena byla roku 1978 jako společné zařízení Jesle - mateřská škola. Jesle byly zrušeny roku 2003, díky čemuž se kapacita mateřské školy navýšila o dvě třídy. Současná maximální kapacita činí 158 dětí. Děti jsou rozděleny homogenně, dle věku, do šesti tříd, přičemž v každé třídě jsou vždy dvě kvalifikované učitelky. V jedné třídě působí navíc asistentka pedagoga, škola má také dvě další školní asistentky. Mateřská škola disponuje školní jídelnou, která poskytuje služby i jiným vzdělávacím zařízením, soukromým podnikům i veřejnosti. Každý pavilon má k dispozici vlastní zahradu s herními prvky uzpůsobenými věku konkrétní věkové skupiny, zadní rozsáhlá zahrada je pro všechny pavilony společná a je tak místem setkávání napříč věkovým spektrem. Ke stejným účelům patří také spojovací chodba, která propojuje všechny pavilony, děti se díky tomu mohou rychle přesouvat mezi třídami, čehož je využíváno zejména při mezitřídních aktivitách a programech. Nedaleko mateřské školy se nachází lesopark, který je dětmi pro své prostředí velmi oblíbeným místem pro volnou hru. Rozsáhlé hradecké lesy, vzdálené dvě zastávky trolejbusovou dopravou, jsou také často navštěvovaným místem. Škola navíc spolupracuje s místním hajným, který spolu s kolegy pro školu pravidelně organizuje naučné a dobrodružné akce.¹²⁶

5.2 Charakteristika vzdělávacího programu

Již motto mateřské školy, které zní: „*Neotvírejte dětem dveře, ale pomozte jim najít ten správný klíč, aby si je dokázaly otevřít samy.*“, napoví, jaké cesty škola volí k naplňování dílčích cílů. Snaží se u dětí podporovat schopnost samostatného rozhodování, organizuje činnosti tak, aby děti měly vždy možnost volby, zda a jak se zapojí, vytváří vzdělávací nabídku vycházející ze zájmu skupiny tak, aby si dítě mohlo rozhodnout, jaké činnosti se chce věnovat. Škola se primárně zaměřuje na budování pozitivního vztahu k sobě

¹²⁶ Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: *Mateřská škola Klíček*. Hradec Králové, 2018. Dostupné také z: http://msklícekhk.cz/dokumenty/2018/vzdelavaci_program_2018.pdf

samému, ke druhým lidem, k přírodě, k lidské činnosti a k městu, ze kterého děti pochází.¹²⁷

5.3 Metody a formy vzdělávání

Jako dominantní metody mateřská škola ve svém školním vzdělávacím programu zmiňuje spontánní dětskou hru, která je plynule prokládána řízenými činnostmi, které vycházejí ze spontánních her dětí a jejich zájmů a zároveň splňují požadavky rámcově vzdělávacího programu předškolního vzdělávání. Učení probíhá přirozeně při přímých zážitcích dětí získaných skrze hru, prožitek a činnost. Většinou jsou řízené činnosti organizované skupinově s možností volby dětí, zda se do činnosti zapojí.¹²⁸

5.4 Vzdělávací obsah

Škola ve svém programu rozlišuje tři hlavní školní integrované bloky, které nastiňují tematické okruhy, ze kterých vyplývají dílčí bloky rozpracované učitelkami v jednotlivých třídách. Učitelky okruhy zařazují v různých obdobích a v různé délce dle zájmu dětí a aktuální situace. Samy učitelky dále individuálně stanovují dílčí cíle, definují očekávané výstupy a konkretizují vzdělávací nabídku.¹²⁹

V podkapitole Charakteristika „Školních bloků“ jsou rozpracovány konkrétní cíle a očekávané výstupy, vycházející z konkrétních školních bloků, které jsou pro přehlednost barevně odlišeny dle vzdělávacích oblastí, do kterých spadají. Je zde také popsáno, jak a které kompetence se v daných blocích rozvíjejí a je zde nastíněna možná vzdělávací nabídka. V rámci dílčího tematického bloku nazvaného Můj domov (město, země, svět), náležícího do školního bloku nazvaného Já a mé okolí, pedagožky obvykle děti seznamují s Hradcem Králové, jeho současnou podobou, kulturními událostmi a významnými budovami. Obvykle realizují i prohlídky po městě. Také dětem představují významné události a osobnosti, jako například královnu Elišku Rejčku. V rámci dílčího tematického bloku nazvaného Čím budu, se děti seznamují s nejrůznějšími zaměstnáními.

¹²⁷ Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: Mateřská škola Klíček. Hradec Králové, 2018. Dostupné také z: http://msklicekhk.cz/dokumenty/2018/vzdelavaci_program_2018.pdf, s. 16-21.

¹²⁸ Tamtéž, s. 20.

¹²⁹ Tamtéž, s. 24-40.

Také prostřednictvím exkurzí v různých institucích a skrze praktické činnosti, získávají povědomí o jejich pracovní náplni.¹³⁰

5.5 Doplnující programy

Ve školním vzdělávacím programu dále nalezneme výčet projektů, které škola realizuje, nebo se jich účastní a nabídku rozšiřujících aktivit, které mohou využít děti a rodiče.¹³¹

5.6 Autoevaluace mateřské školy

Škola dále uvádí rozpracovaný způsob autoevaluace, která probíhá pravidelně na několika úrovních, ředitelkou, učitelkami na třídách, provozními zaměstnanci, dětmi a rodiči. Zaměřuje se na mnoho oblastí, od hodnocení klimatu školy, přes hodnocení kvality pracovního života až k hodnocení pokroků jednotlivých dětí vzhledem k očekávaným výstupům. Mezi evaluační metody dle ŠVP patří dotazník, anketa, pozorování, kontrolní vstupy, diskuze, hospitace, analýza portfolia dítěte a portfolia učitele, analýza edukačních produktů a SWOT analýza.¹³²

5.7 Třídní vzdělávací program

Při rozhovoru s ředitelkou školy jsem zjistila, že učitelky tvoří třídní vzdělávací program postupně, tím jak přidávají jednotlivé přípravy vzdělávacích činností. Respektují při tom charakteristiku skupiny ve třídě. Při tvorbě postupují dle rámce, který tvoří Školní vzdělávací program, ale mají dostatečnou volnost a možnost uplatnit tvořivost. Nejsou jim ukládány žádné přesné termíny realizace dílčích tematických bloků a mohou tak být zařazovány dle aktuální situace, událostí a dalších okolností. Dílčí tematické bloky také mohou nést různé názvy a mohou být navzájem propojené.

Třídní vzdělávací program obsahuje:

- Seznam dětí
- Charakteristiku třídy
- Pravidla třídy
- Píseň třídy

¹³⁰ Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: *Mateřská škola Klíček*. Hradec Králové, 2018. Dostupné také z: http://msklicekhk.cz/dokumenty/2018/vzdelavaci_program_2018.pdf, s. 24-40.

¹³¹ Tamtéž, s. 47.

¹³² Tamtéž, s. 57-66.

- Důležitá data (narozeniny, svátky...)
- Přípravy vzdělávacích činností¹³³

Projekt pro děti v mateřské škole se zaměřením na historii Hradce Králové, který bude v praktické části bakalářské práce následovat, byl podrobně opakovaně konzultován s ředitelkou školy a s učitelkami působícími v konkrétní třídě. Svým obsahem a rámcem se dobře začlení do vzdělávacího procesu běžně realizovaného v mateřské škole.

¹³³ *Třídni vzdělávací program: Fialový klíček*. Hradec Králové, 2019.

II Praktická část

V první části jsou formulovány cíle bakalářské práce a znění výzkumných otázek, dále výzkumné metody, které byly pro výzkum použity. V následující části je popsán historický kontext ve vztahu k obsahu projektu, dále způsob, jakým je projekt zasazen do kontextu vzdělávání v konkrétní mateřské škole. Posléze jsou shrnuty podmínky, za kterých byl projekt plánován. Dále je stručně popsán způsob, jakým byl projekt vystavěn a motivován, tak aby byl pro děti zábavný a srozumitelný. Prostor je věnován také finálnímu produktu, ke kterému bylo postupně směřováno a jenž byl vyvrcholením celého projektu.

V rámci pedagogických reflexí je shrnut průběh každého dne. Reflexe jsou zaměřeny především na události týkající se projektu. Každodenní průběžné pedagogické reflexe se dále zaměří na úspěšnost při organizaci dílčích činností, na zájem dětí o nabízené činnosti, ale i na to, co se v rámci projektu příliš nepovedlo a jak by to šlo případně udělat jinak.

V závěru praktické části se nachází evaluace projektu vzhledem k cílům fází projektu a jejich naplnění. Také jsou zde shrnuty výsledky výzkumného šetření.

6 Cíle bakalářské práce

- A. Prokázat, zda mohou děti předškolního věku zajímat historické souvislosti města, ve kterém žijí.
- B. Ověřit, zda děti v předškolním věku projeví zájem o specifický typ profese z možností, se kterými se v rámci projektu seznámí.
- C. Zjistit, zda děti předškolního věku dokáží výtvarně vyjádřit stavební dispozice typické pro významnou historickou etapu.

7 Výzkumné otázky

1. Které činnosti k historickým souvislostem děti nejvíce zaujmou?
2. Bude se motiv dominantně vnímaného povolání promítat do volné hry dětí?
3. Které prvky stavebních dispozic charakteristických pro dané období se do tvorby dětí promítly nejvíce?

8 Metody výzkumu

Výzkumná část bude mít podobu akčního výzkumu a bude mít kvalitativní charakter.

Výzkumné metody, které použiji:

1. Příprava a ověření pedagogického projektu
2. Evaluace výsledků
3. Zúčastněné pozorování
4. Řízený individuální rozhovor s dětmi

9 Historický kontext ve vztahu k obsahu projektu

Projekt byl rozpracován do čtyř fází. Ty vycházely ze třech historických období. Členěním dle těchto období vznikly tři fáze - fáze pravěku, fáze středověku a fáze novověku. Čtvrtá fáze muzeum spojovala všechny předchozí fáze a zároveň byla finálním produktem projektu.

Podklady k pravěké fázi byly zpracovány se zaměřením na obecné charakteristiky tohoto období, zejména na způsob obživy tehdejších obyvatel, nástroje a vzhled pravěkých obydlí. Důraz byl kladen také na roli tehdejší rodiny a na rizika, která tehdejší obyvatele ohrožovala. Dětem byl přiblížen význam řek Labe a Orlice pro tehdejší osídlení. Právě uvědomění si významu těchto řek pomáhá dobře pochopit kontext pravěkého osídlení královehradecké oblasti.¹³⁴

V rámci středověké fáze projektu byly dětem zprostředkovány informace o významné královehradecké osobnosti, Elišce Rejčce. Ta se stala první královnou, která zahájila tradici Hradce Králové, jakožto sídelního města českých královen. Za její vlády se stal Hradec Králové významným kulturním střediskem. Zmodernizovala dosavadní výstavbu a zahájila novou.¹³⁵ Právě skrze historické stavby byly dětem vysvětleny některé typické charakteristiky středověkého období. Dětem byl zprostředkován také způsob života běžných občanů, způsob obživy a též tehdejší způsob odívání. Tyto informace byly dětem přiblíženy i skrze porovnání se současností.

Při přípravě podkladů k novověké fázi projektu byl kladen důraz především na současnou architekturu. Ta byla dětem představena společně s povoláním architekta. Dětem byly současně zprostředkovány informace o významných hradeckých architektech, kteří se významně zasadili o současnou podobu Hradce Králové. Díky Josefu Gočárovi a Janu Kotěrovi (ale i starostovi Františku Ulrichovi a také dalším architektům) a jejich usilovné práci, se Hradci Králové začalo přezdívát „Salón republiky“.¹³⁶ Pro lepší pochopení oddělení novověku od dávnější historie, byly dětem představeny některé novověké vynálezy. (Kompletní historické podklady pro projekt – viz Příloha č. 1)

¹³⁴ BLÁHA, Radek, Petr GRULICH, Roman HORKÝ, et al. *Hradec Králové*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst, s. 20-21.

¹³⁵ Tamtéž, s. 57-60.

¹³⁶ Tamtéž, s. 106-109.

10 Ověření projektu zaměřeného na historii města Hradce Králové

10.1 Účastníci projektu a denní režim v mateřské škole Klíček

Projekt byl realizován ve třídě, která se nazývá Fialový Klíček. Do této třídy dochází děti čtyř až pětileté. Jsou zvyklé na určitý denní řád, který je stejný každý den. Ráno si většinou vybírají z nabídnutých činností, nebo si samostatně volí jinou hru. Ranní komunitní kruh, ve kterém se děti s učitelkou přivítají, povídají si a dozvídají se jaký je denní program, se většinou koná před svačinou. Pokud se z různých důvodů koná až po svačině, pak na něj přímo navazuje hlavní organizovaná činnost. Po ní děti obvykle odcházejí na procházku. Při špatném počasí se děti do školy vrací dříve a ještě před obědem mohou dodělat rozehrané hry z dopoledne. Po obědě se děti, které jdou domů odpoledne, chystají k odpočinku na lehátku. Děti, které odchází domů po obědě, si zatím vyberou klidnou činnost ke stolečku, a čekají, než si je rodiče vyzvednou. Děti, které po půl hodině neusnuly a nechtějí odpočívat, mohou vstát a vyberou si klidnou činnost v prostoru jídelny. Po svačině děti většinou odchází na zahradu, kde si je vyzvedávají rodiče.

10.2 Zasazení projektu do chodu mateřské školy

Projekt byl plánován tak, aby byl v souladu se vzdělávacím obsahem mateřské školy, aby nenarušoval denní režim dětí a aby respektoval pravidla a řád školy. Projektem se nakonec díky domluvě podařilo plynule navázat na tematický blok o dinosaurech, kterému se předchozí týden třída věnovala. Dopředu jsem s paní ředitelkou, učitelkou i asistentkou prokonzultovala jeho obsah, formu a dobu trvání. Před realizací projektu jsem do školy několik dní docházela, abych se s dětmi seznámila. Dopředu jsem se s paní ředitelkou dohodla na exkurzi do Archeoparku, zajistila jsem také autobus. Rodiče ochotně podepsaly souhlas s pořizováním fotografického záznamu a poskytly finanční prostředky na vstupenky dětí. Dopředu jsem se studentem architektury, kterého jsem dětem představila jako pana architekta, domluvila obsah, formu a termín přednášky.

10.3 Doba trvání projektu

Připravený projekt zaměřený na historii města Hradce Králové jsem realizovala během osmi dnů na přelomu září a října 2018. I z toho důvodu, že je 28. 9. svátek, byl po dohodě s učitelkami této třídy projekt rozdělen do čtyř částí po dvou dnech. Každé historické

etapě jsme se s dětmi věnovaly dva dny. V prvním týdnu jsme se postupně seznámily s pravěkem a středověkem. Na začátku druhého týdne s novověkem a poslední dva dny jsme využily k přípravám a k otevření našeho muzea.

10.4 Cíle projektu

1. Přiblížit dětem základní znaky konkrétních historických období, ve vztahu k městu Hradci Králové. Seznámit je se způsobem života, ale také s některými významnými historickými událostmi a osobnostmi.
2. Seznámit děti s nejrůznějšími druhy staveb napříč historickými etapami, zejména s těmi, které byly postaveny v Hradci Králové.
3. Seznámit děti se specifickými zaměstnáními, která pro ně mohou být neznámé. Přiblížit jim náplň těchto zaměstnání v rámci praktických činností.

10.5 Obsah projektu

Z každé historické etapy jsem vybrala situace, osobnosti a události, které významně ovlivnily dějinný vývoj města. Rozhodla jsem se také, že v rámci jednotlivých etap projektu, seznámím děti vždy s jedním netradičním povoláním, skrze které zároveň budeme konkrétní období zkoumat. V rámci etapy zaměřené na pravěk se děti seznámily s povoláním archeologa. V rámci středověké etapy projektu s povoláním historika a v rámci novověké s povoláním architekta.

Aby děti mohly pochopit chronologii a provázanost jednotlivých historických etap, celý projekt jsem motivovala jako projížďku kouzelným vlakem, jehož kolejnicí je časová osa, která vede až do současnosti, ve které se nachází naše muzeum, které společně postupně vytvoříme. Do symbolického papírového vláčku si děti nalepily své fotografie. Jak projekt postupoval, posouvaly děti vlak skrze jednotlivé etapy směrem k muzeu. Muzeum bylo zároveň výstupem a finálním produktem celého projektu. Dětem jsem vysvětlila, že abychom pro tvorbu muzea získaly poznatky, zkušenosti a vytvořily exponáty, musíme nejprve dobře prozkoumat jednotlivá období. A abychom v muzeu mohly druhým zprostředkovat naše vědění a zážitky, musíme je nejprve samy získat.

S obsahem projektu a jeho výstupem jsem děti seznámila v ranním kruhu první den. Začátek každé další etapy projektu jsem vždy uvedla při ranním kruhu daného dne. Ráno jsme obvykle rekapitulovaly, co jsme zažily, připomínaly jsme si, kam projekt směřuje a

povídaly jsme si o tom, co nás konkrétní den čeká. O termínu otevření našeho Muzea Klíček informovaly děti rodiče předem, také jsem na nástěnce umístila pozvánku (viz Příloha č. 7). V muzeu děti vstoupily do rolí průvodců a své rodiče a prarodiče provázely expozicemi, přičemž přirozeně rekapitulovaly, co objevily, co zažily, co se naučily a co vytvořily.

10.6 Proces a reflexe osmidenního pedagogického projektu

První den - 24. 9. 2018

Cíle této fáze projektu - pravěk:

Zprostředkovat dětem poznatky o životě pralidí, jejich obydlích i způsobu obživy.

Seznámit děti s mírou pravěkého osídlení na území města Hradce Králové.

Představit dětem povolání archeologa zejména na základě praktických činností.

Denní cíl:

Seznámit děti s projektem, jeho formou a finálním produktem.

Vytvořit základní představy o životě lidí v pravěku, o jejich potřebách, způsobu obživy a nebezpečích, které jim hrozila.

Průběh dne

Děti přicházející do školy si volily hračky pro ranní volnou hru, nebo si vybíraly činnosti ke stolečku. Jakmile byla většina dětí přítomna, zahájila jsem celý projekt v ranním kruhu. Ačkoliv jsem se byla do třídy podívat několikrát již předcházející týden, znovu jsem se představila. Dětem jsem vysvětlila, že s nimi budu trávit následující dva týdny. Zhruba jsem jim vysvětlila obsah projektu jako dobrodružnou výpravu kouzelným vlakem napříč dějinami. Výstup z projektu jsem jim přiblížila jako muzeum, kam s vlakem dorazíme, až nasbíráme všechny zkušenosti a poznatky. Děti si nalepily své fotky do připraveného vlaku nad časovou osou. Po svačině si děti postupně vybíraly z nabízených činností. Mohly si vyzkoušet vyhledávání předmětů v písku, získávání předmětů ze sádry, řešení úkolů a řešení hádanek na připravených listech. Pakliže vše vyzkoušely, nebo nechtěly zkusit všechny činnosti, mohly si zvolit jinou hru. Následovala pohybová

činnost, při které jsme si s dětmi hrály na pralidi, kteří museli být obratní, rychlí a mrštní, aby dokázali vzdorovat všem nástrahám. Než jsme šli na procházku, pustila jsem dětem krátkou pohádku o pračlověkově. Vybrala jsem takový díl, který tematicky navazoval na pohybovou činnost, protože pračlověk se v něm právě učil zacházet s ohněm tak, aby mu byl k užitku a uchránil ho před nebezpečím. Po pohádce jsme s dětmi zrekapitulovaly, jak byl oheň pro pračlověka užitečný a jakými způsoby ho lidé v pravěku používali. Venku bylo velice špatné počasí, a proto nám po vycházce zbyl čas na to, aby si děti buď z modelíny modelovaly pravěké nástroje a nádoby, nebo si vybraly jinou činnost. Po odpočinku jsem postupně s dětmi, které dříve vstaly, individuálně realizovala nestihnuté úkoly a hádanky. Děti si také mohly vybrat tematické omalovánky k vybarvování. (Příprava na 1. den – viz Příloha č. 3)

Přínos ve vztahu k cílům

Děti se seznámily s kouzelným vlakem a s obdobím pravěku. Dozvěděly se něco o práci archeologa. Seznámily se slovem artefakt, který si zkusily vyrábět i vyhledávat. Poznávaly život pravěkého člověka.

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

Děti, dle jejich slov, nejvíce zaujala opičí dráha pračlověka. Dle mého pozorování, některé děti také velmi bavily pracovní listy, při jejichž vyplňování jsem se jim odpoledne osobně věnovala. Některé děti si při krátkém pobytu venku hrály na rodinu, jiné překonávaly překážky jako pralidé a tři chlapci ryli v hlíně a vyhledávali v ní předměty. Při pozorování jsem zaslechla, jak hovoří o vzácných diamantech

Co se nejméně dařilo?

Z důvodu nedobré organizace ranních činností z mé strany a z důvodu nedostatečné domluvy s druhou přítomnou učitelkou, nebylo některým dětem zcela jasné, jak mají některé činnosti realizovat. Pro děti byly na papírech připravené úkoly a hádanky příliš náročné. Potřebovaly by k sobě pedagoga, který by jim s vyplňováním pomohl.

Z důvodu větru a deště jsem s dětmi nemohla odejít do lesa stavět opida. Tuto činnost jsme musely přesunout na další den.

Co příště udělat lépe?

Příště bych se zaměřila na jednodušší organizaci činností a přesnější zadávání instrukcí. Také je potřeba zlepšit komunikaci s druhou paní učitelkou. Pracovní listy reagující na zkušenosti dětí z konkrétního dne, dopadly velmi dobře. Bylo však potřeba, abych se u toho dětem individuálně věnovala.

Druhý den - 25. 9. 2018

Denní cíl:

Prohloubit a zopakovat poznatky o obživě pravěkých obyvatel. Seznámit se s druhy obydlí a nástroji.

Vyzkoušet si povolání archeologa a zjistit, co je náplní tohoto povolání.

Průběh dne

S dětmi a rodiči jsme se setkaly v osm hodin ráno před školkou, kde na nás již čekal autobus. Archeopark se nachází v městské části Všeštiny na místě archeologického naleziště. Dopředu jsem s personálem projednala obsah exkurze tak, aby byl přiměřený věku dětí a aby dobře korespondoval s projektem. Prohlídka byla velmi interaktivní. Děti si mohly vyzkoušet pomocí skutečného archeologického náčiní nacházet úlomky pravěkého nádobí v archeologickém výkopu. Zkoušely si vyrábět mouku za pomoci tření kamene o kámen. Získaly informace o tom, jakým způsobem pravěcí lidé rozdělávali oheň. Podívaly se do rekonstrukce pravěkých obydlí. Viděly model královéhradecké krajiny v době pravěkého osídlení. Společně s paní průvodkyní rituálním tancem zaháněly déšť v prostoru rondelu. Po svačině, kterou jsme měli s sebou, jsme se vydali zpět do školky. Měli jsme ještě mnoho času a tak jsme se přesunuli do nedalekého lesoparku. Děti ve skupinkách zkoušely postavit pravěká obydlí na základě získaných poznatků. Některé děti spontánně zkoušely stavět obydlí v životní velikosti, jiné malé domky, jako když jindy staví domečky pro lesní skřítky. S dětmi, které po odpočinku vstaly dříve, jsem u stolu řešila úkoly a pracovní listy.

Po odpolední svačině jsem dětem nabídla jako dobrovolnou aktivitu, získávání artefaktů ze sádry. Děti velmi trpělivě do svých mističek, pomocí kladívek a velkých hřebíků, získávaly artefakty. Některé u toho vydržely déle než hodinu. Získané artefakty posléze vystavily v muzeu. Odpoledne ten samý den ve školce probíhalo opékání buřtů, na kterém jsem hrála na akordeon. Při rozdělávání ohně jsme s dětmi přirozeně zopakovaly poznatky o ohni z posledních dvou dnů. Děti spontánně tančily kolem ohně jako pravěcí lidé. Domnívám se, že je k této činnosti motivoval zážitek z rondelu v Archeoparku. (Příprava na 2. den – viz Příloha č. 3)

Přínos ve vztahu k cílům

V Archeoparku se děti dozvěděly více o životě pravěkých lidí, zkusily si tvorbu mouky ze zrníček, broušení kamene o kámen s vodou, práci archeologa, kdy přesívaly písek a hledaly úlomky pravěkých nádob a dřevěné destičky. Navštívily několik pravěkých domů v reálné velikosti. Poznaly, jak měli svá obydlí zařízená pravěcí lidé. Své poznatky z Archeoparku někteří uplatnili při stavbě opid a pravěkých obydlích. Ostatní děti, které se zapojily, prokázaly minimálně kreativitu a zájem o činnost. Zjistily co je to rondel a naučily se rituál pro přivolání slunce a úrody. Trpělivě kutaly artefakty (kamínky, šišky, ořechy, polodrahokamy) ze sádry.

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

Děti nejvíce zaujala odpolední dobrovolná činnost, tedy získávání artefaktů ze sádry. Každé dítě dostalo mističku označenou kartičkou se jménem (př.: archeolog: Jméno Příjmení), do které vkládalo objevené předměty. Celou mističku poté vystavily v prostoru, kterému jsme říkaly muzeum, protože do něj byly ukládány nejrůznější výrobky, objevy a doprovodné materiály. Odpoledne si tři děti, dva chlapci a jedna dívka, z dřevěných kostek ohraničily prostor. Pod látky, které se nacházely v tomto prostoru, umístily dětské nádoby. Žádaly o možnost použít kladívka z dětské dílny, to jim paní učitelka ale nemohla dovolit. Postupně sundávaly šátky a odkrývaly dětské nádoby, které pokládaly stranou.

Když jsem se ptala, co dělají, pověděly mi, že hledají staré nádoby pod zemí, ale že je už velmi rozbité, tudíž ho nebudou moci používat.

Co se nejméně dařilo?

Některé děti byly z nabitého dopoledne unavené a nedokázaly se do činností v lese zapojit. Při práci pozorovaly své kamarády, a když jsem na konci obcházela vzniklé stavby, některé z těchto dětí chtěly obházet se mnou. Společně jsme se nechaly obydlení provézt.

Co příště udělat lépe?

V ideálním případě bych činnost v lese realizovala jiný den. V tomto případě to již bohužel nebylo možné. Děti by měly na činnosti více času a mohly nové poznatky a zážitky lépe vstřebat.

Třetí den - 26. 9. 2018

Cíle této fáze projektu - středověk:

Zprostředkovat dětem základní poznatky o životě ve středověku. Seznámit je s tehdejší architekturou.

Seznámit děti s významnou hradeckou osobností, Eliškou Rejčkou.

Poskytnout vhled do práce historiků zejména v rámci praktických činností.

Denní cíl:

Získat základní představu o životě středověkých obyvatel. O tehdejší módě, o způsobu obživy a o možných hrozbách.

Seznámit se s významnou osobností, Eliškou Rejčkou a podobou města Hradce Králové za doby jejího působení.

Průběh dne

Jakmile většina dětí přišla do školky, zahájila jsem den ranním kruhem. Poprosila jsem jedno z dětí, aby symbolicky posunulo náš vlak do dalšího období, tedy do středověku. Vysvětila jsem dětem, tak aby to pro ně bylo srozumitelné, v čem je středověk specifický. Porovнала jsem život středověkých obyvatel s tím našim.

Vysvětlila jsem, že lidé stále neznali auta, televizi, dokonce ani žárovku. Po ranním kruhu si děti vybíraly z mnoha nabídnutých činností. Mohly navlékat korále pro královnu. Stavěly hrady z vybraných stavebnic. Ve výtvarném koutku si mohly vyrobit korunku, nebo měšec na mince. Při výrobě se mohly inspirovat v historických encyklopediích, které během celého projektu měly k dispozici na stolečku. Po svačině jsme si s dětmi v rámci dramatické činnosti zahrály na středověk za doby královny Elišky Rejčky. Děti ji nejprve v roli poddaných pomohly uhasit požár hradu a posléze i postavit nový hrad. Po vycházce a obědě jsem dětem před spaním četla vybrané středověké pověsti z knihy Hradecké pověsti a vyprávěnky od Svatopluka Pastyříka, konkrétně vyprávěnku O hradeckých divých ženách, O bílé paní královehradecké a O bílých jeptiškách. Děti, které dříve vstaly, vyráběly měšce a korunky, nebo si vybraly jinou činnost. (Příprava na 3. den – viz Příloha č. 4)

Přínos ve vztahu k cílům

Děti se zhruba seznámily se středověkem a s Eliškou Rejčkou, významnou osobou královehradecké historie. Dozvěděly se, v čem spočívá práce historika. Seznámily se slovem poddaný a vědro. Dozvěděly se, že v Hradci Králové dříve stál hrad.

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

Dramatizace pro ně byla úplně nová, nikdy předtím nic takového nedělaly a velmi je zaujala. Dokázaly přesně reagovat na pokyny a úkoly a aktivně se účastnily.

Co se nejméně dařilo?

Dramatická činnost trvala příliš dlouho a některé děti nedokázaly udržet pozornost, při závěrečném komunitním kruhu začaly být nepozorné.

Co příště udělat lépe?

Příště bych pro začátečnickou skupinu zvolila kratší dramatickou činnost, zkrátila bych úvod a závěr. Děti relativně dlouho musely sedět na koberci, než se na všechny dostalo slovo.

Čtvrtý den - 27. 9. 2018

Denní cíl:

Upevnit a doplnit poznatky o podobě města Hradce Králové v období Středověku a o životě tehdejších obyvatel.

Skrze praktické činnosti získat povědomí o náplni práce historiografů.

Průběh dne

Z důvodu nemocnosti a prodlouženého víkendu, přišlo do naší třídy opravdu málo dětí. Ráno si děti mohly vybrat volnou hru, mohly vyrábět korunky a měšce, nebo se se mnou zapojit do tvorby vlastní encyklopedie, tak jako to dělávají historikové. Průběžně jsem se všemi přítomnými dětmi encyklopedii vyrobila. Nejprve si nakreslily vlastní podobiznu na přebal, poté si dovnitř vložily ostatní listy, jako do knížky. Na jednotlivé listy si dle historických etap, doposud tedy pravěku a středověku, vystříhaly a poznamenaly, co je zaujalo a co si pamatovaly. K dispozici měly velké množství kopií obrazových materiálů ze skutečných encyklopedií a z internetu. Encyklopedii mohly doplnit o vlastní kresby. Listy a přebal jsem zatím nesešila, aby si děti později mohly doplnit poznatky z novověku a také kompletní sbírku splněných úkolů a omalovánek. Po svačině si tvořily encyklopedii děti, které tak předtím neučinily. Dále mohly vytvářet korunky, měšce, navlékat, nebo stavět hrady z kostiček. Nabídla jsem dětem k námětové hře hrad, který v rámci dramatizace předchozí den postavily. Děti si oblékly středověké kostýmy a hrály si na království. Po vycházce a odpočinku jsem pokračovala ve čtení knížky Hradecké pověsti a vyprávěnky. Děti, které dříve vstaly, mohly se mnou plnit úkoly, nebo si vybarvovaly tematické omalovánky. (Příprava na 4. den – viz Příloha č. 4)

Přínos ve vztahu k cílům

Při tvorbě encyklopedie si děti zopakovaly a upevnily doposud získané poznatky a zkušenosti. Při rozhovorech u tvoření přirozeně zopakovaly, co se doposud dozvěděly.

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

U výroby svého vlastního naučeného sešitu, byly velice soustředěné a u činnosti dobrovolně setrvaly i více než hodinu. Se zaujetím promýšlely vhodné umístění obrázků, vymýšlely popisky a dávaly si záležet na doplňujících ilustracích. Celkově jsem měla pocit, že je činnost skutečně oslovila. Odpoledne si několik dívek, samostatně začalo vyrábět nové encyklopedie, i když už měla každá jednu vyrobenou. Samostatně si vybraly časopisy určené ke stříhání, připravily si čtvrtky, pastelky a fixy. Donesly si ke stolu nejrůznější knihy i některé encyklopedie, které si nejdříve prohlížely. Listy na které nalepily obrázky, zdobily dalšími obrázky, které malovaly pastelkami. Mě poprosily, abych jim napsala některé popisky.

Co se nejméně dařilo?

Nebylo možné pracovat s více dětmi najednou. Pouze devět dětí si stihlo vytvořit encyklopedii, ve škole také mnoho dětí chybělo, činnost tedy bude muset být rozložena do více dnů.

Co příště udělat lépe?

Příště bych lépe promyslela své možnosti a požádala bych o pomoc druhou učitelku, či asistentku. V běžném denním režimu, by nebylo možné činnost tímto způsobem realizovat. Proto bych činnost rozložila například na každé dopoledne v jednom týdnu v rámci ranních center.

Pátý den - 1. 10. 2018

Cíle této fáze projektu - novověk:

Obeznámit děti s obdobím současnosti a jejími proměnami, s životem našich předků a některými přelomovými vynálezy.

Zprostředkovat dětem základní poznatky o současné architektuře Hradce Králové.

Poskytnout vhled do práce architekta.

Denní cíl:

Získat základní povědomí o období novověku, o jeho proměnách a také o tom, že nadále trvá, seznámit se s některými novověkými vynálezy.

Získat poznatky o současné podobě Hradce Králové, seznámit se se současnými významnými budovami a vytvořit fotografický záznam.

Seznámit se s náplní práce architekta a aplikovat nové poznatky při praktických činnostech.

Průběh dne

Jakmile do školky přišla většina dětí, zahájila jsem den ranním kruhem. Požádala jsem jedno z dětí, aby posunulo vláček do období novověku. Dětem jsem se pokusila vysvětlit základní charakteristiky naší doby. Že novověk není jen naše současnost, ale že i naše babičky i pradědečkové žili v novověku. Vysvětlila jsem, že z novověku pochází mnoho objevů, jako je auto, telefon, počítač, televize, ale i vlak a třeba žárovka, kterou jsem jim rovnou ukázala. Děti chápaly přechod od svíčky k žárovce jako předěl mezi minulostí a současností a zdálo se, že jim to usnadnilo pochopení zásadního rozdílu mezi moderní dobou a tím, co bylo dříve. Pověděla jsem jim také, že se naše město v novověku zásadně změnilo a to díky novým budovám, které se v Hradci postavily. Novým pojmem bylo pro děti slovo architekt. Děti si následně mohly vybrat z nabídky činností. Mohly skládat kostky dle plánu, skládaly stavebnice zaměřené na stavbu domů. Také mohly skládat puzzle, které jsem pro ně vyrobila. Některé děti raději zvolily volnou hru. Ještě před svačinou nás navštívil student magisterského oboru architektury na ČVUT. Pro zjednodušení jsem ho dětem představila jako pana architekta. Pro děti jsme spolu předem připravily interaktivní přednášku. Nejprve dětem vysvětlit, v čem spočívá práce architekta. Pověděl jim, že architekt nejenže staví domy, ale zajímá se také o celkovou strukturu města. Vysvětlil dětem, co je to plán stavby a co je model stavby. Oboje dětem ukázal. Dětem také ukázal plán města Hradce Králové. Chápaly, že se jedná o pohled na město jako z letadla. Děti za jeho asistence samy nakreslily plán města. V rámci programu Barevné kamínky – Moje město, umístily budovy na náměstí. Architekt je poté požádal o pomoc s tvorbou

modelu moderní věže, který musí pro svou práci navrhnout a ocenit jejich nápady. K dispozici měly nové velké papírové kostky Betexa Gigi bloks, které díky drážkám držely na svých místech. Na stavbách dětí pan architekt vždy ocenil konkrétní vlastnosti provedení a inovativní nápady. Děti si své stavby podepsaly a vystavily v muzeu. Po svačině jsme městskou hromadnou dopravou vyrazili do města. Pro děti jsem vytvořila naučný okruh. Zatímco jsem dětem vyprávěla o konkrétních budovách, měly možnost je fotografovat. V informačním centru děti dostaly mapičky a letáky, které jsme si vystavily v muzeu. Také mohly zkusit pracovat s velkou interaktivní obrazovkou, na které dětem paní průvodkyně pustila program Google Earth. Společně jsme vyhledaly naši školkou a pozorovaly jsme její okolí. Po obědě jsem dětem četla pohádky z knížky Překvapení skřítky Modrovouska a jiné pohádky z Hradce Králové od Markéty Vítkové. Odpoledne si děti hrály. Především chlapci si vybíraly stavebnice, z kterých stavěly vysoké věže, domy a mosty. Na koberci se tak vytvořila asi čtyřčlenná kooperující skupina. Děvčata si, asi v pětičlenné herní skupině, hrála na rodinu. Někteří chlapci spíše individuálně, nebo ve dvojicích stavěly z jiných stavebnic u stolečku. Nejčastější stavbou byla dle mého pozorování věž. Děti mi také mohly pomoci s tvorbou leporela z fotek pořízených při prohlídce. (Příprava na 5. den – viz Příloha č. 5)

Přínos ve vztahu k cílům

Děti se dnes seznámily s dalším obdobím, novověkem. Dozvěděly se, že v tomto období byla vynalezena nejen elektřina a žárovka, ale také televize, počítač, auto, trolejbusy atd. Dozvěděly se základní informace o povolání architekta a jeho významu pro město. Děti si na vlastní kůži vyzkoušely jeho práci v rámci interaktivního programu, který jsem spolu s panem architektem pro děti připravila. Děti viděly technický náčrt budovy, kde rozpoznávaly nábytek a například dveře. Viděly vizualizaci a model, který mezi sebou porovnávaly. Potom jsme společně vytvořily mapu města v aplikaci malování na interaktivní tabuli. Byl jim osvětlen význam činnosti architekta i v rámci celého města a jeho struktury. Při prohlídce města pozorovaly staré budovy a jejich domovní znamení, ale i dekorované římsy, dveře a ozdobné kování na dveřích. Spíše náhodou se

dozvěděly také něco o povolání řezbáře, kováře a tesaře. Poznaly budovy a prostředí v centru města, ve kterém žijí, konkrétně: Labe a Orlici, Evangelický kostel, Krajský soud, bývalou městskou bránu, Malé náměstí, Galerii moderního umění, Kostel Nanebevzetí Panny Marie, kašnu, Mariánský morový sloup, radnici, biskupství, Bílou věž, chrám Svatého Ducha, podloubí, Labské nábřeží, muzeum a informační centrum, ve kterém dostaly mapy a obrázky města. Při práci s mapou na interaktivní tabuli proběhla podpora zafixování a zopakování poznatků z dopoledne

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

Děti byly velice trpělivé po celou dobu přednášky s architektem. Dle mého pozorování byly unešené modelem a vizualizací domu, který jim architekt ukázal a také ho propůjčil na tento týden do třídy. Děti velice zaujala také prohlídka města a to už od chvíle, kdy nasedly do autobusu. Vydržely být pozorné téměř celou dobu. Dávaly mi různé otázky a velice rády fotily konkrétní budovy. Asi tři dívky si ráno v čase her dětí chtěly spontánně vyrábět encyklopedii a poprosily mne o poskytnutí pomůcek. Dala jsem jim na k dispozici obrázky, časopisy, barevné papíry, fixy a pastelky. Odpoledne se u třech dětí, které si kreslily u stolečku, jako motiv objevila městská knihovna. Děti nakreslily obdélník téměř přes celý papír, do kterého trpělivě dokreslovaly kulatá okýnka. Jedna dívka do některých okýnek zakreslila obličej. Když jsem se ptala, o koho se jedná, říkala, že je to ona a dále jmenovala její kamarádky ze školky. Vzhled knihovny, jak jej děti kreslily, byl podobný jako na pracovních listech a fotografiích, se kterými ten den přišly do styku. Ten den měly možnost zahlédnout knihovnu z autobusu, když jsme jeli na prohlídku města. Jakmile bylo leporelo hotové, děti se podél něj začaly procházet a navzájem si vysvětlovaly, jak se která budova jmenuje a kdo ji fotil, dle mého pozorování se snažily o podobný typ výkladu, který dopoledne vyslechly ode mne.

Co se nejméně dařilo?

Nedostatečným vyzkoušením předem nastaly drobné technické problémy ve chvíli, kdy jsme s panem architektem začali kreslit mapu na interaktivní tabuli. Nedokázali jsme se rychle zorientovat v nabídce nástrojů v aplikaci a došlo k menšímu zdržení. Naštěstí děti vše trpělivě zvládly.

Co příště udělat lépe?

Předem bych se více seznámila s aplikací a nabídkou nástrojů. Také bych zjistila více informací o konkrétních budovách, děti byly totiž o dost více zvědavé, než jsem předpokládala.

Šestý den - 2. 10. 2018

Denní cíl:

Zopakovat a upevnit nové poznatky o architektuře města.

Tyto poznatky ve spojení s fantazií uplatnit v rámci tvořivých činností.

Průběh dne

Průběžně přicházející děti si vybíraly z nabízených činností, nebo si libovolně hrály. Skupina čtyř dívek si hrála v pokojíčku s kuchyňkou. Tři chlapci stavěli ze stavebnice Kapla rozsáhlou silnici se složitými mosty. Jiní dva chlapci stavěli z Kaply vysoké věže. Některé děti, především chlapce velmi zaujala stavba z obyčejných krychliček dle plánu. Tuto činnost jsem tedy rozšířila a pozměnila, abych využila jejich zájmu. Následně jsme s dětmi v rámci pohybové činnosti vyjeli na projížďku městem v autech, později ve vláčku. Pohybová činnost se spontánně vyvinula v tanec na puštěnou muziku. Děti měly ráno skutečně mnoho energie a při pohybové činnosti ji mohly upotřebit. Po svačině si děti postupně vytvořily koláž na téma Staré a nové spolu ladí skvěle. Děti vytvářely nové budovy, které by mohly být součástí našeho města tak, že trhaly a stříhaly obrázky nových a starých budov z města a dávaly je dohromady inovativním způsobem. Detaily mohly dodělat tuší. Po vycházce a obědě jsem dětem četla pohádky ze stejné knihy jako předchozí den. Po odpočinku některé děti dodělávaly, co dříve

nestihly. Touha si věci dodělat nebyla mnou podněcovaná. Ostatní děti si hrály dle své libosti. (Příprava na 6. den – viz Příloha č. 5)

Přínos ve vztahu k cílům

Děti si dnes při činnostech upevnily zkušenosti, vědomosti a poznatky, které získaly předešlého dne, při prohlídce města Hradce Králové a ještě podrobněji se seznámily s povoláním architekta a s architekturou, zejména tou novověkou, města Hradce Králové. Při pohybové činnosti, která byla motivovaná projížďkou po městě v autě, posléze ve vláčku, se děti odreagovaly a vybily přebytečnou energii. Navíc celá pohybová činnost skvěle zapadala i z toho důvodu, že se odehrávala v herně, v které je vystavené leporelo z prohlídky města s fotografiemi dětí.

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

Děti mají v čím dál větší oblibě stavění kostek dle plánu, při této činnosti některé vytrvávají i dost dlouho a žádají těžší zadání. Dle mého pozorovaného je bavila i hlavní činnost, tedy tvorba koláží, při které projevily kreativitu a samostatně trpělivě pracovaly. Mnohokrát opakovaly, co vytváří např.: „Nové domečky do Hradce.“ „Vytváříme nové město.“ „Lepíme staré a nové domečky, koukejte, nové město.“ Po skončení činnosti mezi sebou o svých výtvorech hovořily, a když jsem je vystavila na nástěnku do našeho připravovaného muzea, scházely se před ní a ukazovaly kamarádům své výtvary a popisovaly jednotlivé útvary. Častým motivem ranní hry dětí byla stavba, většinou stavěly z dřevěných kostek, nebo ze stavebnice Kapla. Pět chlapců odpoledne společně stavělo budovy z dřevěných kostek. Dva chlapci u stolu kreslily návrhy domů. Jeden chlapec nakreslil velmi propracovaný plán, třípatrového domu. Nakreslil, jej tak, že skrze jednu stěnu šlo pozorovat interiér domu. Když jsem se ptala, proč je vidět dovnitř, vysvětlil mi, že je to proto, aby stavitelé věděli, co mají dovnitř postavit.

Co se nejméně dařilo?

Děti byly ráno dost živé a mnoho z nich měly již nabídku v centrech obehnanou a nechtělo se jim činnosti zkoušet znovu a rušily tak svých křikem a běhání

soustředění dětí, které pracovaly u stolečků. Pro příště bych vždy na další den obohatila nabídku v centrech o další činnosti. Při pohybové činnosti děti dostaly možnost přebytečnou energii upotřebit a při dalších aktivitách byly velmi klidné a pozorné.

Co příště udělat lépe?

Pro příště bych vždy na další den obohatila nabídku v centrech o činnosti, které k dispozici předchozí den nebyly.

Sedmý den - 3. 10. 2018

Cíle této fáze projektu – příprava muzea a muzeum:

Seznámit děti s chodem muzea a s náplní práce muzejního průvodce.

Společně připravit muzeum ve třídě, připravit expozice, dotvořit některé exponáty.

Jakožto dítě v roli průvodce provést své rodiče po muzeu, seznámit je s exponáty, zrekapitulovat zážitky a úspěchy a zopakovat přirozeně získané poznatky a vědomosti.

Denní cíl:

Uplatnit získané poznatky a vystihnout stavební dispozice typické pro konkrétní historické období.

Seznámit se s chodem muzea, s jeho obsahem, seznámit se s novými pojmy jako je exponát a expozice.

Vyzkoušet si práci muzejních průvodců, diskutovat o možném obsahu průvodcovského výkladu.

Průběh dne

Děti přicházející do školky si volně hrály, nebo si mohly vybrat z nabízených činností. Děti při ranních činnostech průběžně vytvářely domečky z krabiček. Při ranním kruhu jedno z dětí posunulo náš vláček na ose až k muzeu. Dětem jsem vysvětlila, že dnes budeme muzeum připravovat na zítřejší otevření. Po svačině jsem děti rozdělila do třech skupin. Každé skupince jsem připravila čtvrtku formátu A0 na stoleček. Děti se ve skupinách postavily okolo stolku. Pomocí celé plochy dlaně nanášely různé barvy pastelů tak, aby vytvořily krajinu

Královéhradecka, jakožto základ pro model města. Děti se měly domluvit, jak a kam umístí řeky Labe a Orlice. Poté dostaly k dispozici modré pastely s úkolem řeky zakreslit. Po vycházce a obědě jsem dětem před odpočinkem četla pohádky z knížky Překvapení skřítky Modrovouska. Děti, které vstaly dříve a ještě neměly hotové domečky, si je mohly dodělat. Ostatní si vybraly některou z dříve v projektu používaných pomůcek a hrály si u stolečků. (Příprava na 7. den – viz Příloha č. 6)

Přínos ve vztahu k cílům

Děti si předpřipravily domečky, aby je následující den mohly umístit do modelů města. Také vytvořily podklad pro tři modely. Zopakovaly si, že Hradcem odjakživa protékají řeky Labe a Orlice, jejichž tok se v průběhu staletí ustálil a dnes se jejich soutok nachází přímo v centru města. Při tvorbě domečků z krabiček si zopakovaly stavební dispozice typické pro období novověku. Především novověkých staveb, tak jak je děti znají ze svého města, tedy například panelové domy, rodinné domy a moderní budovy.

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

Děti byly nadšené z práce s nastrohanými pastely, radostně se projevily při nanášení barvy celými rukama. Bylo pro mne těžké činnost muset ukončit. Později odpoledne si děti hrály u vystaveného leporela. Prováděly se navzájem a vždy jedno dítě hovořilo k druhému. Při pozorování jsem zaznamenala hovory o Bílé věži a Elišce Rejčce.

Co se nejméně dařilo?

Tím jak pro děti byla činnost s pastely nová a atraktivní, nechaly se strhnout a dobře nevnímaly a neakceptovaly zadání. Tím vznikla z plánu města šedo hnědá plocha se změtí cest a řek, která ani vzdáleně nepřipomíná krajinný půdorys města Hradce Králové.

Co příště udělat lépe?

Pokud by mi šlo o estetický výsledek práce, nechala bych děti si činnost dopředu vyzkoušet a seznámit se s výtvarným materiálem. Další možností by bylo nechat dětem k dispozici skutečně jen zelené pastely, aby barva nepůsobila tak neurčitě špinavě a řeku jim následně nechat vytrhat například z papíru.

Osmý den - 4. 10. 2018

Denní cíl:

Zopakovat si a upevnit získané poznatky v rámci přípravy na roli průvodců v muzeu.

Provést rodiče po muzeu, zrekapitulovat získané poznatky a zážitky.

Průběh dne

Jakmile byla většina dětí přítomna ve školce, začala jsem den ranním kruhem. Společně jsme si připomněly, jak funguje muzeum a jak konkrétně bude probíhat náš muzejní den. Děti si vzájemně vyměňovaly své názory na to, jakým způsobem průvodce v muzeu provádí návštěvníky, jaký směr okruhu při prohlídce zvolí a co budou rodičům říkat. Děti také společně diskutovaly nad třemi předloženými obrázky, na kterých byly budovy vždy z jedné historické etapy. Měly rozhodnout, kam objekty náleží a odůvodnit svůj názor. Po ranním kruhu si děti, které měly všechno hotové, nebo které neměly o nabízené činnosti zájem, spontánně hrály na průvodce v muzeu a na obžvlé muzejní exponáty. Ostatní si mohly dodělat, co dříve nestihly. Některé děti, chtěly některé činnosti dělat znovu. Například udělat si ještě jednu encyklopedii, vyrobit další domečky, nebo vyrábět si koláž. Po svačině jsem předchozí den vyrobené podklady pro model města rozložila na tři stoly. Každý si našel místo u stolu a podkladu, na kterém předchozí den pracoval. Děti měly k dispozici velké množství nejrůznějších materiálů. Jejich úkolem bylo, pokusit se vytvořit model vždy pro jednu konkrétní historickou etapu. Nabídka materiálů byla pro všechny skupiny stejná. Lepené domečky měla ale primárně používat skupina, která tvořila novověký model. Po vycházce a obědě začaly do našeho muzea přicházet rodiče dětí, které šly po obědě domů. Zbytek třídy tentokrát zůstal u stolečku. Děti byly tak zvědavé na provázení, že se nakonec

přidaly skoro všechny. Někteří rodiče tak měli k dispozici třeba pět průvodců najednou. Odpoledne si děti volně hrály, zatímco přicházeli rodiče. Každému rodiči dělalo hlavního průvodce jeho dítě, ačkoliv se ostatní děti často rády přidávaly. Bylo na rodičích, jakou dobu v našem muzeu stráví. Na konci prohlídky si každé dítě vyzvedlo z muzejní knihovny svou encyklopedii a odcházelo domů. (Příprava na 8. den – viz Příloha č. 6)

Přínos ve vztahu k cílům

Při tvorbě encyklopedie zopakovaly a upevnily to, co se během projektu naučily a dozvěděly. Při tvorbě modelů města se ukázalo, zda a do jaké míry jsou děti schopné vystihnout architektonické odlišnosti typické pro konkrétní historické období. Nejdůležitějším přínosem závěrečného dne bylo pro děti provázení svých rodičů po muzeu. Druhému, neznalému, člověku, předaly to, co se samy dozvěděly. Reflektovaly své úspěchy. Rekapitulovaly průběh projektu a nástrahy, které musely překonat. Bohužel někteří rodiče, ačkoliv na důležitost této činnosti byli upozorněni dlouho dopředu, nenechaly dětem dost času a prostoru na to, aby vše výše popsané mohlo proběhnout.

Pedagogická reflexe

Co děti nejvíce zaujalo?

Bylo zajímavé pozorovat rozdíly v oblíbě jedné činnosti u dětí. Zejména dívky dnes velmi bavila tvorba encyklopedie, kdy velmi trpělivě a s nadšením tvořily encyklopedii a žádaly o další a další materiály k vystřížení, zatímco chlapci byli u činnosti roztěkaní a očividně je příliš nezaujala. U dvou dívek se dnes opět jako motiv ve spontánní kresbě objevila městská knihovna. Tvorba plánu města skoro všechny velmi bavila. Činnost jsem musela ukončit kvůli vycházce, ale děti by na modelech pracovaly mnohem déle. Bylo pro mne potěšení pozorovat děti a rodiče, s jakým zaujetím absolvují prohlídku muzea. Pokud dostaly děti dostatečný prostor, byly při provázení velmi trpělivé a kreativní. Některé skupinky v muzeu strávily až tři čtvrtě hodiny. Asi devět dětí v menších skupinkách si po ranním kruhu hrály na průvodce v muzeu, navzájem si představovaly jednotlivé exponáty a někteří si ukazovali encyklopedie. Dvě dívky, které již měly encyklopedii

hotovou, také po ranním kruhu, začaly spontánně vyrábět další. Tak jak tomu bylo při tvorbě té první, samostatně si vybraly naučné knihy, připravil si obrázky s historickou tematikou, které vystříhaly a lepily. Odpoledne dva chlapci, kteří si velmi oblíbili stavění kostek dle plánu, samy vytvořily plán na papír, podle kterého samostatně stavěli.

Co se nejméně dařilo?

Někteří rodiče nedali svému dítěti dost času, aby je mohlo v klidu provést po muzeu a mohlo tak dobře zrekapitulovat všechny činnosti a popsat všechny vystavené produkty.

Co příště udělat lépe?

Příště bych se více zaměřila na větší časový prostor pro cíl projektu, tedy muzeum, aby děti dostaly tolik času, kolik by na prohlídku s rodiči potřebovaly.

10.7 Řízený rozhovor s dětmi

5. 10. 2018

V pátek 5. 10., tedy den po ukončení projektu, jsem se 14 dětmi, které se účastnily všech projektových dnů, nebo maximálně jednou chyběly, realizovala řízený rozhovor. Rozhovor probíhal vždy individuálně v oddělené místnosti. Rozhovor byl rozdělen do tří částí. První část rozhovoru byla zaměřená na získané vědomosti. Chtěla jsem zjistit, jaké vědomosti si děti z projektu odnáší. Přestože jsem děti nevedla k tomu, aby si pamatovaly pojmy nazpaměť, zajímalo mne, zda si některé výrazy přesto přirozeně osvojily a zda se promítly do jejich slovní zásoby. Také jsem chtěla zjistit, zda chápou souvislosti, osvojených výrazů a nově získaných informací. Z množství správných odpovědí na konkrétní otázku jsem také chtěla rozpoznat zájem dětí o téma, kterého se otázka týkala. Druhá část se týkala oblíbenosti jednotlivých činností u dětí. Zajímalo mě, zda si děti dokáží zpětně vybavit pozitivní pocity z některých zážitků a dokáží i zpětně pojmenovat, co hodnotí nejpozitivněji. Také jsem chtěla zjistit, zda děti ve větší míře jmenovaly činnosti spojené s povoláními, nebo činnosti týkající se určitých historických období, případně konkrétních historických souvislostí. Ve třetí části rozhovoru jsem se zaměřila na to, zda děti dokáží zpětně zrekapitulovat mnou vybrané události. Na každé historické období se zaměřovala jedna otázka. Chtěla jsem ověřit, zda si děti z projektu odnáší zážitky

přirozeně propojené s vědomostmi. Zda dokáží o tom, co zažily souvisle hovořit a chápou propojení mezi činnostmi a historickými událostmi. Vybrala jsem vždy jednu významnou činnost z každé historicky zaměřené fáze projektu a zajímalo mne, zda budou děti schopné u všech otázek stejně podrobně rekapitulovat své zážitky, nebo zda se zde projeví vliv jejich zájmu o konkrétní činnost.

Pomocné materiály při realizaci rozhovoru: obrázek pravěkých obyvatel lovících mamuta, fotografie pravěkých vykopávek, fotografie chrámu Svatého Ducha a Bílé věže, fotografie Vědecké knihovny v Hradci Králové

Otázky zaměřené na získané vědomosti:

	Otázka	Předpokládané odpovědi	✓	✗
1.	Jak se říká těmto předmětům?	Artefakty, nálezy, vykopávky	9	5
2.	Co se děje na tomto obrázku?	Lov mamuta	11	3
3.	Jak se nazývá člověk, který získává artefakty z půdy?	Archeolog	10	4
4.	Které královně se říká „hradecká královna“?	Elišce Rejčky	14	0
5.	Kterou budovu Eliška v Hradci nechala postavit, nebo opravit?	Hrad, Chrám sv. Ducha	12	2
6.	Co je to encyklopedie?	Naučná kniha	11	3
7.	Jak se jmenuje tato budova, a tato? (alespoň jedna)	Bílá věž a Chrám svatého Ducha	9	5
8.	Co je tohle za budovu?	Knihovna	13	1
9.	Čím se zabývá architekt?	Kreslí návrhy pro stavbu domů	12	2

Shrnutí výsledků první části rozhovoru:

Již během projektu jsem pozorovala u dětí velkou oblibu činností týkajících se tématu Elišky Rejčky. Proto jsem nebyla příliš překvapená, že všechny děti správně odpověděly na otázku, která královna se označuje jako „hradecká“. Velké množství dětí odpovědělo

také na otázku, ve které jsem se ptala na městskou knihovnu. Za prvé je tato budova s kulatými okny unikátní, děti se s ní navíc opakovaně setkávaly při plnění úkolů a pracovních listů, ale také o ni hovořil na přednášce pan architekt. Děti ji také viděly na vlastní oči z autobusu, když jsme jeli na prohlídku města. V tu chvíli jsem jim poskytla improvizovaný výklad. Motiv městské knihovny se často objevoval i v dětských kresbách. Překvapilo mne, že mnohé děti nedokázaly pojmenovat artefakty, či nálezy, spíše většinou hledaly náhradní termíny, či jinak podstatu předmětů slovně opisovaly. Pět dětí ze čtrnácti nedokázalo rozpoznat případně vyjmenovat ani jednu z hradeckých dominant (viz otázka č. 5 a 7). Po zamyšlení jsem si uvědomila, že jsem je dětem jen stručně představila v rámci dramatické činnosti o Elišce Rejčce a párkrát při spontánních hovorech. Možná i z toho důvodu, že je pokládám za samozřejmé, nevěnovala jsem jim ve svém projektu dostatečnou pozornost, což je rozhodně škoda. Obecně děti odpovídaly správněji na otázky, spjaté s aktivitami, které v nich zanechaly silný zážitek a také na ty, které se týkaly pozdější části projektu a děti je měly čerstvěji uložené v paměti.

Otázky zjišťující oblíbenost činností nabídnutých v rámci jednotlivých historických období:

	Otázka
10.	Jaké období se ti zalíbilo nejvíce?
11.	Proč právě tohle, co se ti na něm nejvíce líbilo?
12.	Která další činnost tě nejvíce zaujala?
13.	Z kterého výrobku máš největší radost?

Shrnutí výsledků druhé části rozhovoru:

Otázka č. 10

Na první otázku z této části rozhovoru odpověděly čtyři děti, že se jim nejvíce líbil pravěk. Šest dětí označilo za nejoblíbenější období středověk. Čtyři děti nejvíce zaujal novověk.

Otázka č. 11

Odpovědi na tuto otázku byly různé. Pravěk se jednomu dítěti nejvíce líbil, kvůli tomu, že si mohl hrát na pralidi a to jak v Archeoparku, tak například při stavění opid v lesoparku.

Tři chlapci odpověděli, že se jim pravěk líbil, kvůli simulaci archeologické činnosti. Hry na archeology některé děti zmiňovaly, i když jako nejoblíbenější období zmínily jinou historickou etapu. Středověk se dětem líbil jednoznačně díky Elišce Rejčce. Vzhledem k tomu, že na dramatické činnosti děti nejsou v této školce zvyklé, byl to pro ně zřejmě velmi silný zážitek. Pro dívky bylo toto téma atraktivní i díky činnostem spojeným s tématem princezen a hradů. Novověk děti nejčastěji zaujal díky přednášce architekta a s jeho návštěvu spojenými činnostmi. Dva chlapci jako důvod uvedli činnost, při které stavěli z kostek stavby dle plánu, který jsem jim vytvořila.

Otázka č. 12

Tři děti zmiňovaly hru na archeology. Dvěma dětem se nejvíce líbilo, když si hráli na pralidi. Třem dětem se líbilo focení staveb ve městě. Dvě dívky zaujala tvorba encyklopedie. Jedno dítě odpovědělo, že se mu nejvíce líbily činnosti na téma Eliška Rejčka. Jedna dívka uvedla, že si jí ještě líbilo vyrábění korunek a měšců. Dva chlapci uvedli stavbu věží s architektem.

Otázka č. 13

Šest dětí odpovědělo, že největší radost mají z vlastní encyklopedie. Tři chlapci odpověděli, že největší radost mají ze svých archeologických nálezů. Chlapec a dívka měli největší radost z koláže. Dva chlapci měli největší radost z postavené věže. Jedné dívka měla největší radost z vyrobené korunky a měšce.

Rekapitulující otázky:

	Otázka
14.	Pamatuješ si na návštěvu Archeoparku, povíš mi, co jsme tam zažily?
15.	Pamatuješ si na dobrodružství, které jsme zažily s Eliškou Rejčkou? Povíš mi o tom?
16.	Jak probíhala naše procházka ve městě? Které budovy jsme viděli?

Shrnutí výsledků třetí části rozhovoru:

Otázka č. 14

Každé dítě si vzpomnělo alespoň na dvě činnosti, které si v Archeoparku vyzkoušely. Téměř polovina dětí, si samostatně vzpomněla na informaci o tom, že v konkrétním pravěkém příbytku měla rodina pouze jednu velkou postel a přikrývala se pouze kůžemi. Kromě dvou všechny děti zmínily rituální tanec a zpěv v rondelu. Výpověď třech dětí byla nebývale podrobná, bylo znát, že je téma skutečně zaujalo a z Archeoparku si odnesly skutečně silný zážitek.

Otázka č. 15

Všechny děti si buď hned samy, nebo po lehké nápovědě vybavily hašení hradu a stavbu nového hradu. Některé děti popisovaly detaily, jako například to, jaké měla Eliška šaty, že měla růži a truhlu. Některé si pamatovaly, jak jim jako poddaným po postavení nového hradu poděkovala. Sedm dětí bez jakékoliv nápovědy samostatně vyprávělo o Elišce Rejčce, z jejich povídání bylo znát výrazné zaujetí, nepřerušovala jsem je, tudíž se některá výpověď protáhla až na tři minuty.

Otázka č. 16

Každé dítě si vzpomnělo alespoň na tři budovy, aniž by měly k dispozici jakékoliv obrázky. Kromě čtyř dětí všechny zmínily informační centrum, ve kterém jsme pobývaly delší dobu a kde si děti vyzkoušely práci s interaktivní mapou a mohly si odnést informační materiály. Děti nejčastěji zaujala Studijní vědecká knihovna, Mariánský morový sloup a Galerie moderního umění. Jeden chlapec vyjmenoval všechny navštívené stavby kromě dvou, o budovách věděl relativně mnoho informací, zjevně některé zjistil mimo můj výklad. Pamatoval si dokonce, které stavby fotil.

10.7.1 Zhodnocení výsledků řízeného rozhovoru s dětmi

První část rozhovoru

Z výsledků první části rozhovoru vyplývá, že největší počet dětí si zapamatoval informace spojené s obdobím středověku, všechny děti si ihned vzpomněly na královnu Elišku Rejčku a také téměř všechny správně jmenovaly stavby, které Eliška v Hradci Králové nechala postavit, či zrenovovat. Zjevně je zaujaly činnosti týkající se právě

Elišky Rejčky, domnívám se, že konkrétně pro ně byla atraktivní dramatická činnost, která v této třídě není běžně realizována a pro děti byl tento způsob výuky zcela nový.

Při otázkách týkajících se povolání a s tím spojených činností, si děti nevíce vybavovaly povolání architekta. Na otázku č. 9 odpovědělo správně 12 dětí. Všechny děti kromě jednoho okamžitě na obrázku poznaly městskou knihovnu. Knihovna je velmi výraznou stavbou Hradce Králové, děti se s ní navíc setkaly v mnohých činnostech v „novověké“ fázi projektu, zmínil se o ní i pan architekt a děti ji navíc viděly v centru města. Nejméně dětí si správně vybavilo povolání archeologa, pět dětí si navíc nevzpomnělo ani na jedno z možných označení archeologických vykopávek, i přesto, že s tímto slovem v první fázi projektu přišly mnohokrát do styku a samy si několikrát činnosti archeologa vyzkoušely. Je otázkou, zda v tom hraje roli největší časový rozdíl mezi realizací těchto činností a kontrolním rozhovorem.

Druhá část rozhovoru

Středověk byl jednoznačně obdobím, které se dětem líbilo nejvíce. Všech šest dětí navíc jako důvod označilo dramatickou činnost na téma Eliška Rejčka. Období pravěku označily čtyři děti jako nejzajímavější, z toho nejvíce se jim líbily činnosti spojené s archeologií. Novověk jako nejzajímavější označily také čtyři děti. Dvě z nich oceňovaly stavění dle plánu a dva přednášku s architektem a následující činnosti. Při otázce zjišťující oblíbenost dalších činností, děti jmenovaly nejčastěji archeologické činnosti a prohlídku města s možností focení. Za výrobek, ze kterého měly radost, označovaly nejčastěji, zejména dívky, encyklopedii.

Třetí část rozhovoru

Nejpřesněji a s největším zaujetím popisovaly děti průběh dramatické činnosti na téma Eliška Rejčka. V Archeoparku děti zjevně nejvíce zaujala prohlídka pravěkých obydlí a rituální tanec v rondelu. Tři děti dle výpovědi z rozhovoru byly návštěvou Archeoparku skutečně zaujaté. Rekapitulace byla nejméně úspěšná v případě prohlídky města, téměř žádné z dětí si nevybavilo více než čtyři navštívené stavby. Pouze jedno dítě při rozhovoru projevilo očividné zaujetí a radost z této činnosti.

10.8 Evaluace projektu

Evaluace projektu proběhne skrze zhodnocení naplňování cílů jednotlivých fází projektu, které vycházely z cílů celého projektu. Cíle projektu byly postupně naplňovány právě skrze denní cíle a cíle jednotlivých fází. Veškeré cíle projektu se mi v různé podobě a míře podařilo, během osmi projektových dní, naplnit.

Cíle fáze – pravěk

1. Zprostředkovat dětem poznatky o životě pralidí, jejich obydlích i způsobu obživy.
2. Seznámit děti s mírou pravěkého osídlení na území města Hradce Králové.
3. Představit dětem povolání archeologa zejména na základě praktických činností.

Poznatky o životě pralidí děti uplatnily při námětových hrách v lese, kde stavěly pravěká obydlí. Snaha vytvořit obydlí podobná těm, se kterými se seznámily v Archeoparku byla velmi zřejmá. V Archeoparku se děti z výkladu dozvěděly o hustotě pravěkého osídlení na území dnešního Hradce Králové, tyto informace jim byly představeny i pomocí modelu tehdejší krajiny. S povoláním archeologa se děti důkladně seznámily a párkrát si náplň práce tohoto povolání vyzkoušely. Nejprve při získávání předmětů ze sádry ve třídě, později v Archeoparku. Tam měly možnost dokonce získávat skutečné úlomky starobylé keramiky a dalších předmětů.

Cíle fáze – středověk

1. Zprostředkovat dětem základní poznatky o životě ve středověku. Seznámit je s tehdejší architekturou.
2. Seznámit děti s významnou hradeckou osobností, Eliškou Rejčkou.
3. Poskytnout vhled do práce historiků zejména v rámci praktických činností.

S životem obyvatel středověkého Hradce Králové, stejně jako s Eliškou Rejčkou se děti seznámily v rámci dramatické činnosti, jejíž obsah se týkal požáru dřívějšího královehradeckého hradu, jehož rekonstrukci zahájila právě Eliška Rejčka. Při tvorbě encyklopedií a při prohlížení knih zaměřených na historii se děti seznámily, s některými činnostmi, které jsou součástí historikovi práce. Se středověkou architekturou se děti seznámily při prohlídce města, která byla realizovaná v třetí fázi projektu.

Cíle fáze – novověk

1. Obeznámit děti s obdobím současnosti a jejími proměnami, s životem našich předků a některými přelomovými vynálezy.
2. Zprostředkovat dětem základní poznatky o současné architektuře Hradce Králové.
3. Poskytnout vhled do práce architekta.

Obecné charakteristiky období novověku byly dětem zprostředkovány v rámci vyprávění v ranním kruhu pátý den. Při té příležitosti se seznámily s některými novodobými vynálezy. S architektem i s náplní jeho práce, se děti seznámily při samotné přednášce, dozvěděly se také o významných hradeckých architektech Josefu Gočárovi a Janu Kotěrovi. Mohly si také vyzkoušet mnoho praktických činností týkajících tohoto povolání. Poznatky z přednášky děti aplikovaly například při spontánní nápodobě stavebních plánů ve své kresbě. Dále při pokusech o stavbu budov z dřevěných kostek. Se současnou hradeckou architekturou se sice seznámily i skrze obrazový materiál a pracovní listy, především však při prohlídce města.

Cíle fáze – příprava muzea a muzeum

1. Seznámit děti s chodem muzea a s náplní práce muzejního průvodce.
2. Společně připravit muzeum ve třídě, připravit expozice, dotvořit některé exponáty.
3. Jakožto dítě v roli průvodce provést své rodiče po muzeu, seznámit je s exponáty, zrekapitulovat zážitky a úspěchy a zopakovat přirozeně získané poznatky a vědomosti.

S chodem muzea a náplní práce muzejního průvodce se děti seznámily v ranním kruhu. Nově získané poznatky sloužily jako motivace k námětovým hrám dětí, ve kterých si hrály na průvodce a navzájem se muzeem provázely. Tyto poznatky a zkušenosti uplatnily odpoledne, kdy skutečně provázely své rodiče muzeem v naší třídě. Při provázení rodičů měla většina dětí (někteří rodiče muzeum nenavštívili) možnost seznámit rodiče s exponáty a zrekapitulovat své zážitky. Během posledních dvou dnů projektu se děti aktivně podílely na posledních přípravách. Projevovaly zájem o činnosti, při kterých mohly dotvářet expozice a exponáty a nacvičovat práci průvodců. Přinášely inovativní nápady týkající se například umístění exponátů a průběhu prohlídky.

11 Shrnutí výsledků

Výsledky výzkumného šetření shrnu ve vztahu k vytyčeným výzkumným otázkám. Ve svém pedagogickém šetření jsem dospěla k těmto závěrům.

Výsledky ve vztahu k výzkumné otázce č. 1: Které činnosti k historickým souvislostem děti nejvíce zaujmou?

Z pozorování i výsledků řízeného rozhovoru vyplývá, že pro děti byla nejatraktivnější dramatická činnost na téma Eliška Rejčka. Dramatická výchova není v této třídě vůbec realizována, mnohé děti se s ní tedy pravděpodobně setkaly poprvé. Silný zážitek umocněný atraktivním tématem „hradecké“ královny v dětech zanechal výraznou stopu. Všechny děti si při rozhovoru Elišku Rejčku okamžitě vybavily a toto téma se v průběhu projektu promítalo i do dětských hovorů a her.

I přesto, že relativně málo dětí odpovídalo při řízeném rozhovoru správně na otázky týkající se archeologie a pravěku obecně, často jako oblíbenou činnost označovaly právě získávání předmětů ze sádry (hru na archeology). Při zúčastněném pozorování při realizaci činnosti jsem zaznamenala opravdu velký zájem dětí se do aktivity zapojit a vytrvale v ní pokračovat, i přes to, že se nejednalo o lehký úkol a bylo i pro mne relativně obtížné předměty ze sádry získat. Některé děti u činnosti setrvaly více než hodinu, přičemž projevovaly výrazné zaujetí až nadšení. Přitažlivá byla pro děti i podobně zaměřená činnost v Archeoparku, při které v imitaci reálného archeologického naleziště vyhledávaly skutečné artefakty.

Z pozorování a z výsledků řízeného rozhovoru dále vyplývá, že další atraktivní aktivitou byla pro děti přednáška s architektem, s ní spojené činnosti a celkově hry na architekty v různých podobách. Při pozorování činností, které jsme spolu s panem architektem pro děti připravili, bylo zřejmé, že děti zaujaly úkoly, které řešily pomocí interaktivní tabule, zejména tvorba plánu města, výstavba náměstí ve výukovém programu Barevné kamínky, ale i stavba moderních věží z kartonových kostek Betexa GIGI bloks. Někteří chlapci si také velmi oblíbili stavění z dřevěných krychliček dle plánu.

Výsledky ve vztahu k výzkumné otázce č. 2: Bude se motiv dominantně vnímaného povolání promítat do volné hry dětí?

Dle mého pozorování rozpracovaného v denních pedagogických reflexích se motivy povolání několikrát ve volné hře dětí objevily.

Nejčastěji si děti, zejména chlapci, hráli různým způsobem na architekty. Stavěli budovy, věže, mosty, atp. z dřevěných kostek a z dřevěné stavebnice Kapla. Někteří pro stavbu používali i méně tradiční materiály jako skleněné barevné kostky a plastovou kuličkovou dráhu. Při rozhovorech v rámci činností mi děti většinou vysvětlily, že buď připravují model pro stavbu, většinou v případech, kdy stavěly menší stavby u stolečku, nebo že přímo provádí samotnou stavbu. Někdy se mne chodily ptát, co si o stavbě myslím, možná proto, že jsem při stavbě věží s architektem obcházela spolu s ním, když stavby dětí „odborně“ posuzoval. Dva chlapci samostatně kreslili plán a nákres stavby. Ti samí chlapci jiný den sami pro sebe připravili plán, podle kterého se následně snažili stavbu z kostek postavit.

Zejména dívky zaujala práce historiků, konkrétně tvorba encyklopedií a „naučných knížek“. Samostatně se k činnosti mnohokrát vracely, některé dívky vytvořily třeba i tři encyklopedie týkající se různých témat například encyklopedie o královnách, o oblékání princezen, o pralidech, o stavbách atp.. Nejprve mne požádaly o materiály, které si ale samostatně připravily a prohlédly si naučné historické knihy, tak jako jsme to dělali při společné tvorbě první encyklopedie. Následně si připravily a vystříhaly obrázky, které chtěly do své knihy umístit, dotvořily je vlastními ilustracemi, šipkami a zvýrazněním některých částí. Někdy mne při závěrečné fázi poprosily o zapsání popisků. (Fotografie některých encyklopedií – viz Příloha č. 9)

Motiv archeologie se dle mého pozorování ve volné hře objevoval nejméně často. Zaznamenala jsem pouze dva případy, což bylo vzhledem k oblíbenosti řízených činností zaměřených na archeologii paradoxní. Děti v lese, při spontánně vzniklých činnostech, klacíky, větvičkami a kameny odkrývaly hlínu. Jejich hovory se při této hře týkaly objevování skrytých diamantů a drahých kamenů. Děti si také ve třídě samostatně vytvořily z dřevěných kostek archeologické naleziště. Pod látky, které byly umístěné uprostřed, schovaly dětské nádoby a následně si hrály na jejich vyhledávání.

Výsledky ve vztahu k výzkumné otázce č. 3: Které prvky stavebních dispozic charakteristické pro dané období se do tvorby dětí promítly nejvíce?

Odpověď na tuto otázku není zcela jednoznačná. Z pozorování a fotografických záznamů činnosti (viz Příloha č. 8), realizované v poslední, čtvrté fázi projektu, nevyplývají zcela jasné výsledky, přesto se je pokusím shrnout. Při této činnosti se děti snažily vystihnout stavební dispozice typické pro daná období.

Nejčastějším prvkem, který se objevoval při pokusu o vystihnutí stavebních dispozic charakteristických pro období pravěku, byl stavební útvar svým tvarem podobný otepi slámy. Imitaci tohoto druhu obydlí, měly děti možnost vidět v Archeoparku. Stejný typ pravěkého příbytku děti nejčastěji stavěly při činnosti v lese. Dalším zajímavým prvkem je stavba připomínající mohylu, nebo oltář, který se při činnosti v závěrečné fázi projektu objevil několikrát. S podobným typem kamenné stavby se děti seznámily taktéž v Archoparku v místech u rondelu.

Nejčastějším stavebním prvkem pro středověk i novověk byla věž. Při tvorbě středověkého plánu města se děti možná inspirovaly Bílou věží, se kterou se při prohlídce města seznámily, ale také je možná inspirovaly zkušenosti z pohádek. Častým prvkem byla také stavba podobná hradbám, zhotovená z malých hliněných cihliček.

Díky nevhodně zvolenému způsobu vytváření novověkého plánu města, při kterém jsem dětem nabídla papírové domečky, které si předem vyrobily, což bylo pro děti tak jednoduchým řešením, že jiná nehledaly, nemohu z této činnosti přesně posoudit, který stavební prvek byl nejdominantnější. Usuzuji tedy z poznatků získaných pozorováním v průběhu projektu. Děti velmi často zhotovovaly věže, někdy velmi vysoké. Pravděpodobně je ovlivnilo zadání úkolu architektem, kdy měly právě co nejzajímavější, potažmo nejvyšší věže stavět.

Diskuze

Ve své práci jsem čerpala i ze zdrojů, zabývajících se projektovou metodou na prvním stupni základních škol. K tomuto kroku přirozeně svádí relativně nízká nabídka podobných titulů zaměřených pouze na projektové plánování v mateřské škole. K diskuzi se nabízí následující otázka: Lze při tvorbě projektů v mateřských školách vycházet z literatury určené pro první stupeň?

Dle mého názoru ano, avšak s jistým omezením. Rozdíly mezi mateřskou školou a prvním stupněm nelze opomíjet. Prostředí mateřské školy je jiné než školy základní. Projekt v mateřské škole musí zohlednit menší míru samostatnosti dětí a jejich specifické potřeby.

Projekt v mateřské škole je obvykle oproti základní škole koncipován jako kratší, protože děti předškolního věku nejsou schopné po delší dobu uchovávat poznatky a výsledky činností v paměti a následně je po delší době vybavovat.¹³⁷

Konkrétní projekt tak dle mého názoru nikdy nebude zcela převoditelný z jednoho prostředí do druhého. Na obecnější úrovni, úrovni jakési teoretické základny, inspiraci podle mne hledat lze. Pokud se pedagog touží zorientovat v problematice projektového plánování obecně, lze čerpat informace i z literatury zaměřené na projektové vyučování na základní škole.

Například Coufalová uvádí velmi přehledné shrnutí historického vývoje, který předcházal vzniku projektového vyučování, ale i počáteční vývoj projektové metody.¹³⁸ Tyto informace mohou být stejně jako pro učitele na základní škole, užitečné pro pedagoga v mateřské škole, který se snaží v historickém kontextu projektové metody zorientovat.

Pokud se učitel mateřské školy chce informovat o postavení projektu v mateřské škole, o specifikách projektového plánování v mateřské škole nebo pokud touží získat konkrétní inspiraci, neboť v některých publikacích jsou k dispozici ukázky připravených projektů vhodných pro mateřskou školu, je dle mého názoru vhodnější vycházet z kapitol o

¹³⁷ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada), s. 184-185.

¹³⁸ COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0, s. 7-9.

projektovém vyučování v publikacích obecně zaměřených na předškolní vzdělávání apod..

Výstupy z této bakalářské práce mohou být uplatněny pedagogy v mateřských školách, kteří zvažují, že by do vzdělávacího obsahu zařadili historické téma, ale mají obavy, že by toto téma děti nedokázaly dobře pochopit, případně by pro ně nebylo dostatečně zajímavé. Praktická část a přílohy mohou snad také sloužit jako inspirace. Pedagogové i z jiných měst mohou použít formu, popřípadě jakousi kostru projektu, kterou použijí pro přípravu projektu zaměřujícího se na historii města, ve kterém žijí. Činnosti v projektu popsané mohou transformovat tak, aby tematicky vyhovovaly jinému projektu zaměřenému na historii města.

Možnosti dalšího výzkumu vidím zejména v obsahovém rozšíření projektu, popřípadě v realizaci projektu s mladšími dětmi.

Závěr

Historie je mou velkou zálibou stejně jako předškolní pedagogika. Jsem ráda, že jsem pomocí projektové metody mohla oba zájmy spojit v celek. Děti se během projektu aktivně podílely na získání poznatků, řešily dílčí problémy, jejichž vyřešení je posouvalo směrem k muzeu, finálnímu produktu projektu. Muzeum a provázení v něm, neobohatilo pouze děti, ale věřím, že i rodiče, jimž děti v roli průvodců předávaly vlastní poznatky, zážitky a radost z nich.

Prvním cílem mé bakalářské práce bylo prokázat, zda mohou děti předškolního věku zajímat historické souvislosti města, ve kterém žijí. Z pedagogického výzkumu vyplývá, že i u dětí předškolního věku lze takový zájem podnítit, a to zejména vhodnou nabídkou činností a aktivizujícími, pro děti atraktivními aktivitami. Děti v průběhu projektu projevovaly touhu dozvědět se více informací týkající se konkrétních historických událostí, osobností a situací. Informace nacházely buď v naučných historických knihách pro děti, nebo jsem jim je pokoušela z historických knih interpretovat já. Jejich zážitky se promítaly do volných her a zájem se projevoval i v jejich velmi aktivním přístupu k jednotlivým činnostem. Při řízeném rozhovoru se ukázalo, že si z projektu odnášejí nejen silné zážitky, ale i nové vědomosti. Mnohé otázky byly pro děti předškolního věku složitější, přesto se vždy většině dětí správná odpověď okamžitě vybavila, mnohdy spontánně přidávaly další komentáře, týkající se zážitků z projektu.

Dalším cílem bakalářské práce bylo ověřit, zda děti v předškolním věku projeví zájem o specifický typ profese z možností, se kterými se v rámci projektu seznámí. Z pozorování, ale i z řízeného rozhovoru vyplývá, že ano. Děti se seznámily s novými povoláními (architekt, archeolog, historik), jejichž základní charakteristiky dokázaly zjednodušeně popsat a to navzdory faktu, že se jedná o profese vysoce specializované a v prostřední mateřské škole, příliš netematizované. Tato povolání dokázala vzbudit u dětí takový zájem, že se jako motiv mnohokrát objevovala ve volné hře dětí i v námětech dětské kresby.

Třetím, posledním cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda děti předškolního věku dokáží výtvarně vyjádřit stavební dispozice typické pro významnou historickou etapu. Z pozorování činností v průběhu projektu a z pozorování tvorby plánů města Hradce

Králové v jednotlivých historických obdobích a z následného rozboru fotografií vyplývá, že děti jsou schopné pochopit základní charakteristiky stavebních dispozic typických pro daná historická období a dokáží je také umně aplikovat.

Zdroje

Literatura

Odborná literatura:

COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9.

HORYNA, Břetislav, ed. *Filosofický slovník*. 2. rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-064-4.

KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada).

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0852-3.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy.

PLÁŠILOVÁ, M. Projektování v mateřské škole. Olomouc: Hanex, 2004. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-vseobecne-vzdelavani>

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010.

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: Mateřská škola Klíček. Hradec Králové, 2018. Dostupné také z:

http://msklicekhhk.cz/dokumenty/2018/vzdelavaci_program_2018.pdf

TOMKOVÁ, A.; KAŠOVÁ, J.; DVOŘÁKOVÁ, M. Učíme v projektech. Praha: Portál, 2009.

Třídní vzdělávací program: Fialový klíček. Hradec Králové, 2019.

Historická literatura:

BLÁHA, Radek, Petr GRULICH, Roman HORKÝ, et al. Hradec Králové. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst.

Krásná literatura pro děti:

MIZIELIŇSKA, Aleksandra a Daniel MIZIELIŇSKI. *D.O.M.E.K.: důvtipná obrázková mozaika efektních konstrukcí*. Praha: Jana Kostecká, 2014. ISBN 978-80-260-5657-7.

PASTYŘÍK, Svatopluk. Hradecké pověsti a vyprávěnky. Ilustroval Štěpánka KOSTKOVÁ. Vlkov: Helena Rezková, 2015.

VÍTKOVÁ, Markéta. Překvapení skřítky Modrovouska a jiné pohádky z Hradce Králové. Sedlčany: Občanské sdružení Pro Sedlčansko a Královéhradecko, 2013.

Elektronické zdroje

Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/>

Tvorba projektu (teoretická část): AKTUALITY. *Nakladatelství Portál* [online]. Praha: Portál, 2003, 20. 10. 2003 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/aktuality/79072>.

SVATOŠ, T. Reformní pedagogické hnutí v meziválečném Československu, [online]. [cit. 12. října 2008]. Dostupné z: http://ped.muny.cz/data/SZ7MP_ALP1/SZ7MP_ALP1-reform-pg-clanek-katedra.pdf

Přílohy

Seznam příloh:

- Příloha č. 1 – Dějiny Hradce Králové
- Příloha č. 2 – Přípravy a fotografie: Projekt obecně
- Příloha č. 3 – Přípravy a fotografie: Pravěk
- Příloha č. 4 – Přípravy a fotografie: Středověk
- Příloha č. 5 – Přípravy a fotografie: Novověk
- Příloha č. 6 – Přípravy a fotografie: Příprava muzea a muzeum
- Příloha č. 7 – Pozvánka pro rodiče
- Příloha č. 8 – Fotografie: Tvorba plánů města
- Příloha č. 9 – Fotografie: Encyklopedie

Příloha č. 1: Dějiny Hradce Králové

V této příloze předkládám fakta týkající se historie města Hradce Králové, ze kterých jsem při tvorbě projektu vycházela. Zaměřuji se na tři různé výseky z jednotlivých dějinných etap, které se mi zdají pro dějiny Hradecka klíčové, a které jsem při plánování projektu transformovala tak, aby byly pro děti pochopitelné a zajímavé. Rozdělila jsem je přirozeně do jednotlivých částí projektu a děti jsem s nimi v průběhu při dílčích činnostech seznamovala.

Význam krajiny pro historický vývoj

Hradec Králové je statutárním městem Královehradeckého kraje. Leží na soutoku řek Labe a Orlice. Od pravěku po současnost mají řeky pro obyvatele oblasti ústřední význam. Na pravém břehu řeky Labe lidé již od pravěku zakládaly zemědělské osady, především díky úrodným půdám černozemi a hnědozemi, které se v této oblasti nacházejí. Právě zde došlo nejspíše k prvotnímu osídlení, také odsud pochází dochované artefakty, které dosvědčují, že zde v různých pravěkých obdobích pobývalo mnoho skupin obyvatel a vznikaly zde četné pravěké osady. Na území jedné z nich se dnes nachází Archeopark ve Všeštech, který jsme s dětmi v rámci projektu navštívili.

Lidé žijící poblíž řek, začali nejpozději ve středověku, zpevňovat jejich břehy, aby zabránili častým stržím a s nimi spojeným povodním, také postupně umisťováním odpadků upravovali profil říčních koryt. Pravděpodobně ve středověku vznikaly na řekách první jezy s vodními mlýny a umělá vodní díla jako jsou náhony. Některé z nich fungují do dnes. O dost méně důkazů o pravěkém osídlení a zemědělské činnosti tehdejších obyvatel pochází z oblasti mezi Labem a Orlicí, tedy z jihovýchodní části dnešního Hradce Králové. Půda je zde převážně písčité a tedy velmi málo úrodná. Právě v této městské části zvané Moravské Předměstí se nachází mateřská škola, ve které jsem svůj projekt realizovala. Kousek od školy se ale nacházejí rozsáhlé lesy, které byly využívány pro sběr lesních plodin, lov divoké lesní zvěře, těžbu dřeva a s tím souvisejícím získáváním produktů jako je med, smola, dřevěné uhlí a dehet.¹³⁹

¹³⁹ BLÁHA, Radek, Petr GRULICH, Roman HORKÝ, et al. *Hradec Králové*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst, s. 20-21.

Proměny krajiny

Souvislé lesy, které se rozprostíraly na území dnešního Královéhradecka na konci doby ledové, mýtili první obyvatelé za účelem získání zemědělské půdy. V období vrcholného pravěkého osídlení bylo již skoro celé území pokryto nejrůznějšími druhy pastvin a jinou zemědělskou půdou s řídkými háji prorostlými pastvou pro zvířata. Od vrcholného středověku měla krajina většinou podobu obhospodařovaných luk s osamocenými vzrostlými stromy.¹⁴⁰

Pravěk

Historie předmětů, zejména kamenných úštěpů, nalezených v oblasti dnešního Hradce Králové a okolí sahá až do středního paleolitu, tedy do období 300 000 – 40 000 let př. n. l.. Žádné artefakty, které by dokazovaly život předchůdců lidí ještě v dřívějším období, se doposud nenašly.¹⁴¹

Předmětů pocházejících z mladšího paleolitu, ve kterém žili lidé dnešního typu – homo sapiens sapiens, se dochovalo o mnoho více. Tito lidé se zaměřovali především na lov. Stavěli dočasná tábořiště a přesouvali se spolu s lovenou zvěří. Roku 1899 bylo v na území dnešní hradecké čtvrti Svobodné Dvory, nalezeno místo úlovku mamuta. Nalezly se zde kromě kosterních pozůstatků i úlomky pravěkých nástrojů. V mezolitu, neboli v střední době kamenné, byl stále hlavním zdrojem obživy lov divoké zvěře v rozsáhlých hradeckých lesích a rybaření v početných potocích a říčkách.¹⁴²

Mezi lety 1550 – 1300 př. n. l. postavili lidé na návrší, které vzniklo činností obou řek a tyčilo se mezi řekami až patnáct metrů nad okolní krajinu, opevnění, které bylo později mnohokrát opravováno a na jehož základech postavili o dva tisíce let později základnu pro své opevnění Slované.¹⁴³

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 21.

¹⁴² Tamtéž, s. 21-22.

¹⁴³ Tamtéž, s. 27-29.

Středověk

Poslední Přemyslovci

Jakmile se synovi Přemysla Otakara II., Václavovi II., podařilo převzít vládu od svého poručníka Závíše z Falkneštějna, jenž byl zároveň druhým manželem jeho matky Kunhuty Uherské, obnovil hospodářský rozvoj, který byl prozatímní vládou poručníků ohrožen. Václav se na rozdíl od svého otce orientoval směrem na polská území, je pravděpodobné, že ze strategických důvodů více pobýval v Hradci Králové a to buď na hradeckém hradě, nebo v přilehlém klášteře, ve kterém dříve přespával i jeho otec. V Hradci Králové v roce 1296 se Václavovi II. a jeho choti Gutě Habsburské, narodila dcera Markéta, která v dospělosti zemřela též v Hradci Králové po porodu syna. Guta zemřela roku 1297, a ačkoliv Václav II. zamýšlel pojistit věno již své první manželce, stihl zajistit věno až své druhé choti, Elišce Rejčce.¹⁴⁴

Eliška Rejčka

Eliška Rejčka se narodila roku 1288 Přemyslu II. Velkopolskému. Ten byl však po osmi měsících své vlády zabit. Jelikož otec již dříve zabil její vlastní matku Rixu, stal se z malé Elišky sirotek. Záhy byla poslána na dvůr Oty Braniborského a zasnoubena se synem Otou. Ota se svatby nedožil. Elišku Rejčku si vzal o osmnáct let starší ovdovělý Václav II., výměnou za korunovaci polským králem v Hnězdně roku 1300. Václav II. měl z předchozího manželství pět dětí, které byly jen o málo mladší než dvanáctiletá Eliška. Pravděpodobně již v tomto období vznikaly spory mezi dcerou Eliškou Přemyslovnou, dcerou Václava II. a Eliškou Rejčkou, která byla pouze o čtyři roky starší. Z manželství s Václavem II. vzešla roku 1305 dcera Anežka. Pár dní po Anežčině narození Václav zemřel na tuberkulózu. Aby manželku po své smrti zajistil, přenechal jí dvacet tisíc hřiven stříbra. Eliščin druhý manžel Rudolf Habsburský zemřel v roce 1307 a odkázal jí také dvacet tisíc hřiven stříbra, které navíc zaručil pěti východočeskými městy. Eliška Rejčka byla první královnou vdovou, která užívala Hradec jako sídelní město. Po královně Elišce se stal Hradec sídlem dalším několika královnám a královnám vdovám. Od roku 1308 Eliška s největší pravděpodobností pobývala deset let na hradě v Hradci, který dala přestavět. Za doby pobytu Eliščina dvora se z Hradce stalo uznávané kulturní centrum.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 56-57.

Není zcela jisté, zda hradeckou dominantu chrám sv. Ducha dala postavit sama hradecká královna, jak ji Hradečané nazývali, byl ale určitě budován v době jejího pobytu ve městě. Jejím trvalým partnerem se později stal Jindřich z Lipé, který byl nejvýznamnějším šlechticem své doby. Ačkoliv ho nějakou dobu manželský pár Jan Lucemburský a Eliška Přemyslovna věznili na hradě Týřov, nakonec se usmířili a král vrátil Jindřichovi mocenské postavení. Eliška následovala svého druha a přesídlila do Brna. Je pohřbena vedle svého partnera v klášteře na Starém Brně, který nechala vystavět. Zemřela v Hradci roku 1335 a do Brna byla záhy převezena.¹⁴⁵

Novověk

Salón republiky

Od roku 1895 byl Královehradeckým starostou progresivně, moderně a liberálně smýšlející vzdělaný muž JUDr. František Ulrich, který byl otevřený novým věcem, stýkal se s mnohými vizionáři v politické oblasti, ale i pokrokovými umělci a architekty. Byl několikrát zvolen za starostu a za jeho působení se z pevnostního města stala moderní metropole. Zasadil se například o regulaci Labe a Orlice, které způsobovali časté záplavy zejména v pevnostních kotlinách. Prosadil nutné úpravy pro zlepšení říční dopravy a celkově splavnosti řek, nechal upravit pilíře na Pražském mostě a také vodní elektrárnu Hučák, která se stala splavnou a získala nový moderní vzhled. Přátelil se s architekty Janem Kotěrou a Josefem Gočárem, kteří se na podobě Hradce Králové významně podepsali. Město díky moudrému hospodaření s penězi, které získávalo například z rozprodeje pevnostních pozemků, mohlo investovat do staveb moderních institucí. Na stavební rozvoj dohlížela a dle regulačních plánů jej usměřovala městská technická kancelář.¹⁴⁶

Jan Kotěra

Díky přátelství s Františkem Ulrichem, měl architekt mnohé příležitosti pro realizaci projektů v Hradci Králové, dle jeho návrhu se ve městě vystavěla moderní rozmanitá výstavba. Dle jeho návrhu se postavil například Okresní dům s restaurací a kavárnou, propojený se sousední budovou Grand Hotelu. Dále také obytný nárožní Městský dům,

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 57-60.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 406.

Muzeum, které bylo ve své době mnohými kritizováno za přehnanou monumentálnost a zdobnost. Také Pražský most se čtyřmi kiosky, které byly kritizovány zejména pro svou vysokou cenu a podobnost s toaletami, či Palmová zahrada, budova s okázalým multifunkčním sálem vedle Grand Hotelu Urban, která byla vytvořena na zakázku soukromého podnikatele Jaroslava Urbana. Kotěra byl pro tento projekt pravděpodobně doporučen samotným starostou, který tímto podporoval úspěšné podnikatele a také svého přítele Kotěru.¹⁴⁷

Josef Gočár

Josef Gočár byl původně Kotěrovým žákem a stejně jako on má na budování moderního města velký podíl. Byl vnímán jako přední hradecký urbanista. V žádném jiném městě se nerealizovalo tolik jeho projektů. Z neznámějších například budova Státní odborné školy koželužské u řeky Orlice, která byla odborníky oceňovaná zejména pro neobvyklou práci se stavebním materiálem. Dále také soubor škol v Labské kotlině, které byly kladně hodnoceny odborníky a médii pro svou praktičnost, účelnost, prosvětlenost a přesto vysokou estetickou hodnotu. Neopomenutelnou stavbou je Sbor kněze Ambrože, a také Ředitelství státních drah. Ve své době velmi kontroverzní byla monumentální betonová stavba schodiště vedoucího na velké náměstí. Dobový časopis Ratibor dokonce označil stavbu za nevkusnou bránu. Gočár v Hradci vytvořil i systém silničních tepen, které byly střídány s bloky zeleně a pěší cesty vedly zcela mimo ně.¹⁴⁸

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 684-688.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 696-699.

Přípravy projektu zaměřeného na historii města Hradce Králové

Příloha č. 2: Projekt obecně

Organizace:

- **Období:** 24. 9. 2018 – 4. 10. 2018
- **Prostředí:** Mateřská škola Klíček: třída, zahrada, Archeopark Všestary, lesopark Pod Strání, centrum města Hradce Králové
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let
- **Materiální příprava před začátkem projektu jako základ pro muzeum:** papírový vláček, papírové Muzeum, fotky dětí ze třídy, obrázky archeologických nálezů, obrázky středověkého města, obrázky Elišky Rejčky, půdorys či mapa města Hradce Králové, fotky Josefa Gočára a Jana Kotěry, fotky staveb z 20. století a současnosti, fotky ze společných akcí, svíčky, lampičky

Příloha č. 3: Pravěk

Cíle této fáze projektu:

- Zprostředkovat dětem poznatky o životě pralidí, jejich obydlích i způsobu obživy.
- Seznámit děti s mírou pravěkého osídlení na území města Hradce Králové.
- Představit dětem povolání archeologa zejména na základě praktických činností.

Pondělí 24.9.

Denní cíl:

Seznámit děti s projektem, jeho formou a finálním produktem.

Vytvořit základní představy o životě lidí v pravěku, o jejich potřebách, způsobu obživy a nebezpečích, které jim hrozila.

Ranní kruh

Organizace:

- **Období:** 24. 9. - 25. 9. (fáze: pravěk)
- **Místo:** koberec v herně

- **Pomůcky:** svíčka, skleněná dóza s různými vrstvami hornin
- **Časová dotace:** 15 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Děti sedí v kruhu na koberci a učitel k nim promlouvá, případně vyvolává diskuzi. Uprostřed kruhu hoří svíčka.

Úvodní motivace k období pravěku:

„Dnes se, děti, podíváme do světa lidí, kteří žili na území našeho města Hradce Králové velice dávno před námi. Tito lidé se na planetě Zemi objevili potom, co vymřeli dinosauři, o kterých jste si nedávno říkali s paní učitelkou. Protože se období, ve kterém žili, nazývá Pravěk, říká se těmto lidem..? (prostor pro případné odpovědi) ... pralidi a jednomu člověku potom (prostor pro odpovědi) ... pračlověk. Pralidi to vůbec neměli jednoduché. Neměli žádnou elektřinu.. Víte děti, co všechno dneska funguje díky elektřině? (prostor pro odpovědi). Neměli žádné kohoutky, z kterých by jim tekla pitná voda. Neměli ani auto, ani supermarkety. O všechno se museli postarat dočista sami. My si dneska na vlastní kůži zkusíme, jaký měli takoví lidé asi život.“

Ranní činnosti

Organizace:

- **Období:** 24. 9. - 25. 9. (fáze: pravěk)
- **Místo:** jídelna = třída u stolečků
- **Pomůcky:** sítko, kyblíky s pískem a hlínou, kamínky, dalšími věcmi, mušličkami a podobně, akvárium s různými vrstvami různého druhu zeminy, lopatičky, hrabičky piktogramy pracovního postupu na každý stůl, papíry, pastelky, literatura
- **Časová dotace:** 45 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Z pravěku se nám dochovalo mnoho věcí (artefaktů -> vysvětlení pedagogem), které používali tehdejší obyvatelé planety země, i lidé, kteří dříve žili na území našeho města. Tyto věci se však nenacházejí na zemi/povrchu (podlaze) po které chodíme my, ale jsou ukryté hluboko v hlíně, písku nebo kamenech. Lidé, kteří odkrývají vrstvy této zeminy (vysvětlení pedagogem) se nazývají archeologové. Musejí svoji práci vykonávat velice opatrně, aby nepoškodily artefakty, které mohou v zemině nalézt. My si dnes jejich práci vyzkoušíme.“

Průběh:

Pedagog ráno připraví různé druhy činností na různé pracovní stoly, na kterých bude na papíře znázorněn pracovní postup. Děti si budou libovolně vybírat činnosti, které je nejvíce zaujmou. Pedagog dohlídne na to, aby dítě nesetřvalo celé ráno u jednoho stolu, ale vyzkoušelo si více aktivit. Bude také kontrolovat, zda si všichni vědí rady a bude zodpovídat případné otázky. Děti si budou moci zakreslit svůj pracovní postup nebo své objevy, které si později mohou zařadit do své osobní encyklopedie. K dispozici bude pro zájemce o rozšíření literatura, která se zabývá tématem archeologických nálezů.

Pračlověk – pohybová činnost

Organizace:

- **Období:** 24. 9. - 25. 9. (fáze: pravěk)
- **Místo:** herna
- **Pomůcky:** balanční pomůcky – speciální zahnutá lávka s nerovnostmi a různým povrchem a oválné bloky, lano, lavička, tyč
- **Časová dotace:** cca 25 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Člověk v období pravěku byl ohrožen velkým množstvím nástrah. Musel proto být velmi obratný a rychlý. Musel umět překonávat nejrůznější překážky a musel se umět ubránit divokým zvířatům. Pojdme si vyzkoušet, jak těžké to asi měl.“

1. Rušná část

Průběh:

Uprostřed herny připravím za pomoci lana kruh, který představuje jeskyni. Děti jakožto pralidi se libovolně pohybují po místnosti, nesmí však do kruhu. Mohou dle své fantazie napodobovat sběr plodin, jen tak se procházet, nebo imitovat vaření v kotlíku. Jakmile do herny vstoupím v roli tygra šavlozubého nebo jiné pravěké šelmy, musí se děti co nejrychleji přemístit do kruhu. Jakmile některé z dětí chytím, stává se samo tygrem a hra se opakuje.

2. Průpravné cvičení

Průběh:

Každý si najde místo, aby mohl pohodlně cvičit. Předcvičuji a cviky motivuji situacemi z života pračlověka. Děti cviky opakují.

Popis cviku	Zaměření	Motivace
Úklony hlavou střídavě na pravou a na levou stranu, stoj, narovnané tělo, ramena přirozeně dolů	<ul style="list-style-type: none">• Uvolnění a protažení šíjových svalů	Pračlověk si protahuje ztuhlý krk
Rotace hlavy spodním obloukem do půlkruhu (bez záklonu) stoj, narovnané tělo, ramena přirozeně dolů	<ul style="list-style-type: none">• Uvolnění a protažení šíjových svalů	Pračlověk se rozhlíží.
Střídavé zvedání a svěšování ramenou, stoj, narovnané tělo, ramena přirozeně dolů	<ul style="list-style-type: none">• Posílení trapézových svalů• Uvolnění ramenních kloubů	Pračlověk neví, jestli má jít na lov.

Rotace v ramenu oběma nataženými pažemi, stoj, narovnané tělo	<ul style="list-style-type: none"> • Uvolnění ramenních kloubů • Posílení tricepsových svalů 	Rozhodl se, že ano a proto si musí procvičit ramena, aby ho nebolela, až bude házet oštěpem.
Úklony do stran, celým trupem, ruce v bok	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů bočních 	
Předklon s nataženými pažemi, chvíli statická pozice	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů • Posílení zádočných svalů 	Pračlověk ukazuje svým dětem, jak velkého bizona dnes uloví.
Stoj, natažené paže nad hlavou	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních a zádočných svalů 	Nebo možná takhle velkého?
Předklon, natažené paže k zemi, nohy propnuté	<ul style="list-style-type: none"> • Protahování lýtkových a stehenních svalů 	Doufám, že ne, něco takhle malého.
Prsty u nohy stočené směrem dovnitř, chůze po vnější hraně nohy	<ul style="list-style-type: none"> • Podpora dobrého vývoje nožní klenby • Rovnováha 	Pračlověk vyrazil na lov, tráva je ale ještě zrána mokrá a studí ho nohy.
Postaví na špičky, odchod po špičkách od svého polštářku k jinému	<ul style="list-style-type: none"> • Podpora nožní klenby • Posílení chodidlových svalů 	Raději to zkusí po špičkách, třeba nebude tolik studit.
Posazení na zemi, natažené nohy před sebou, propnutá kolena, dotyky polštářkem špiček	<ul style="list-style-type: none"> • Protahování a posílení lýtkových a stehenních svalů 	Nohy ho tak studí, že si je zkusí rukama zahřát.
Posazení na zemi, nohy roztažené od sebe, dotyk rukama pravé špičky, země uprostřed, levé špičky	<ul style="list-style-type: none"> • Protahování a posílení lýtkových a stehenních svalů 	Možná bych se mohl před tím lovem trochu protáhnout.

	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů • Posílení bederních svalů 	
Pozice motýlek – posazení na zemi, chodidla spojená k sobě, úchop oběma rukama, pomalé kmitání, narovnaná záda	<ul style="list-style-type: none"> • Protážení vnitřní strany stehen • Uvolnění kyčelního kloubu • Podpora správného držení těla • Posílení bederních svalů 	
Leh na zádech, bedra směrem k podlaze, nohy napnuté, pohyb nohou nahoru-dolu, ruce volně vedle těla	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů • Posílení hýžd'ových svalů • Posílení stehenních a lýtkových svalů 	
Leh na zádech, bedra směrem k podlaze, jedna noha pokrčená, druhá špičkou ve vzduchu kreslí kolečko, výměna	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů • Posílení hýžd'ových svalů • Posílení stehenních a lýtkových svalů 	
Leh na zádech, ruce volně podél těla, nohy volně, ruka na břichu, správné dýchání	<ul style="list-style-type: none"> • Relaxace • Podpora správného dýchání 	Pračlověk se tak pečlivě procvičoval, až z toho dočista usnul.
Stoj na nohou, vyklepání rukou a nohou	<ul style="list-style-type: none"> • Mobilizace svalového tonu 	Pak ho ale probudily nějaké neznámé zvuky, pomalu se postavil, aby se mu nezatočila hlava a pokračoval v cestě.

3. Hlavní činnost

Průběh:

S dětmi společně připravíme opičí dráhu, která představuje překážky, které pračlověk musí na své cestě za kořistí absolvovat. Společně s dětmi vymyslíme, jakou nástrahu ta která překážka představuje. Děti se rozdělí do dvou skupin. Každá skupina začíná dráhu jinde, aby nevznikaly fronty. Dětem poskytnu asistenci, jen když ji potřebují.

Pohádka Pračlověk

Organizace:

- **Období:** 24. 9. - 25. 9. (fáze: pravěk)
- **Místo:** herna u interaktivní tabule
- **Pomůcky:** židličky, interaktivní tabule, internetový kanál Youtube, pohádka Pračlověk (díl, kdy objevil oheň)
- **Časová dotace:** cca 10 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Teď si společně ověříme, jak moc byl pračlověk ohrožený a také se dozvíme, co mu velmi ulehčilo život a také ho to ochránilo od mnohých nebezpečí. Po pohádce se vás zeptám na otázky, tak dávejte dobrý pozor.“

Průběh:

Děti se posadí před interaktivní tabulí. Jakmile pohádka skončí, položím jim otázky:

„Co pračlověk v pohádce objevil?“ „Proč je to pro něj užitečné?“ „Co díky ohni, mohl dělat nového?“

Fotodokumentace

Úterý 25.9.

Denní cíl:

Prohloubit a zopakovat poznatky o obživě pravěkých obyvatel. Seznámit se s druhy obydlí a nástroji.

Vyzkoušet si povolání archeologa a zjistit, co je náplní tohoto povolání.

Návštěva Archeoparku

Záznam programu v Archeoparku:

Do Archeoparku ve Vřestarech jsme dorazili pár minut po osmé hodině. V půl osmé začala prohlídka se slečnou průvodkyní, která působila velmi sympaticky a s dětmi to uměla. Předem jsem se s personálem Archeoparku domluvila na změně obsahu exkurze, aby se v ní příliš neopakovaly činnosti, které jsem s dětmi dělala a aby pro ně nebyla příliš náročná.

V první části prohlídky si děti vyzkoušely práci s reálným archeologickým náčiním. Z výkopu získávaly reálné úlomky pravěkých artefaktů, které sbíraly do kýblů, které následně přesávaly skrze speciální síto. Mohly si vyzkoušet tvorbu mouky pomocí kamenné podložky a kamene. Mouka vznikala drcením semínek, a ačkoliv to nebylo jednoduché, děti velmi radostně a trpělivě mouku vytvářely. Také mohly vyzkoušet tvorbu pazourku, nebo pěstního klínu, který vznikal třením mokrého kamene o kamennou podložku.

V druhé části se děti seznámily s různými druhy pravěkých obydlí. Prohlédly si je z venku i zevnitř. Slečna průvodkyně je informovala o tradičním vnitřním uspořádání budov. Děti se velmi podivily nad tím, že celá rodina spala v jedné velké posteli. V prostředí rondelu ukázala slečna průvodkyně rituál na přivolání dobrého počasí. Skutečně v tu chvíli přestalo pršet a děti z toho měly ohromnou radost. Asi v deset hodin dopoledne jsme po svačině z Archeoparku odjeli.

Stavba opid

Organizace:

- **Období:** 24. 9. - 25. 9. (fáze: pravěk)
- **Místo:** lesopark, les
- **Pomůcky:** přírodní materiály: klacky, klacíky, kameny, roští, rostliny, šišky, přírodní ohniště
- **Časová dotace:** 1 hodina
- **Cílové skupiny dětí:** 4-5 let

Motivace:

„Dnes se, děti, podíváme do světa lidí, kteří žili na území našeho města Hradce Králové velice dávno před námi. Tito lidé se na planetě Zemi objevili potom, co vymřeli dinosauři, o kterých jste si nedávno říkali s paní učitelkou. Protože se období, ve kterém žili, nazývá Pravěk, říká se těmto lidem..? (prostor pro případné odpovědi) ... pralidi a jednomu člověku potom (prostor pro odpovědi) ... pračlověk. Pralidi to vůbec neměli jednoduché. Neměli žádnou elektřinu.. Víte děti, co všechno dneska funguje díky elektřině? (prostor pro odpovědi). Neměli žádné kohoutky, z kterých by jim tekla pitná voda. Neměli ani auto, ani supermarkety. O všechno se museli postarat dočista sami. My si dneska na vlastní kůži zkusíme, jaký měli takoví lidé asi život.“

Průběh:

Všichni se společně přesuneme do nedalekého lesoparku. Pomohu dětem s rozdělením do zhruba čtyřčlenných skupin. Děti z přírodních materiálů, které v lese naleznou, postaví v životní velikosti obydlí, ve kterém by dle jejich názoru mohli pravěcí lidé žít. Dle své fantazie ho upraví a vyzkouší si každodenní život pravěkých obyvatel v rámci fantazijních her, které možná budou přirozeně vznikat. Děti mohou napodobovat lov zvěře vyrobenými nástroji, sběr plodin a kořínků, vaření čaje, stavění ohniště, tanec apod.. Posléze mne a ostatní žáky provedou svým obydlím a popíší, co k čemu slouží. Bude-li dostatek času, mohou děti spolu se mnou, na místě k tomu určeném, rozdělat oheň a připravit například čaj ze sušeného ovoce. Obydlí si děti mohou na místě nechat a při odpolední procházce jej ukázat rodičům. Při volné hře jej také mohou graficky zaznamenat a později si jej vložit do své osobní encyklopedie.

Hra na archeology

Organizace:

- **Období:** 24. 9. - 25. 9. (fáze: pravěk)
- **Místo:** jídelna
- **Pomůcky:** lopatičky, hrabičky, štětce, kladívka, škrabátka, ochranná folie, staré deky, předměty zalité v sádře, čtvrtky, fixy, literatura
- **Časová dotace:** 30 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Z pravěku se nám dochovalo mnoho artefaktů (vysvětlím), které používali tehdejší obyvatelé planety země, i lidé, kteří dříve žili na území našeho města. Tyto věci se však nenacházejí na povrchu, po kterém chodíme my, ale jsou ukryté hluboko v hlíně, písku nebo kamenech. Lidé, kteří odkrývají vrstvy této zeminy (vysvětlím) se nazývají archeologové. Musejí svoji práci vykonávat velice opatrně, aby nepoškodili artefakty, které mohou v zemině nalézt. My si dnes jejich práci vyzkoušíme.“

Průběh:

Na podlahu připravím deky, které pokryji ochranou pracovní fólií. Každé dítě, které se této činnosti dobrovolně zúčastní v rámci odpoledních her, si vybere jednu plastovou mističku se sádrou. Připraví si pracovní nástroje, prostor a prázdnou misku na nalezené artefakty. Dětem ukáži možný způsob práce, ale mohou si vyzkoušet jakýkoliv způsob rozbíjení sádry. Získané artefakty umístí do připravené plastové mističky, ke které jim napíši kartičku se jménem. Kompletní sbírku si vystaví v muzeu.

Fotodokumentace

Příloha č. 4: Středověk

Cíle této fáze projektu:

- Zprostředkovat dětem základní poznatky o životě ve středověku. Seznámit je s tehdejší architekturou.
- Seznámit děti s významnou hradeckou osobností, Eliškou Rejčkou.
- Poskytnout vhled do práce historiků zejména v rámci praktických činností.

Středa 26.9.

Denní cíl:

Získat základní představu o životě středověkých obyvatel. O tehdejší módě, o způsobu obživy a o možných hrozbách.

Seznámit se s významnou osobností, Eliškou Rejčkou a podobou města Hradce Králové za doby jejího působení.

Ranní kruh

Organizace:

- **Období:** 26. 9. - 27. 9. (fáze: středověk)
- **Místo:** koberec v herně
- **Pomůcky:** svíčka
- **Časová dotace:** 15 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Děti sedí v kruhu na koberci a učitel k nim promlouvá, případně vyvolává diskuzi. Uprostřed kruhu hoří svíčka.

Úvodní motivace k období středověku:

„Dnes se, děti, s naším kouzelným vlakem přesuneme do dalšího období. Do období v kterém se odehrává většina pohádek, přesto je však skutečné. Toto období se jmenuje středověk. Ve středověku se v našem městě nacházel veliký hrad na dnešním velkém náměstí. Žili v něm králové, královny a jiní šlechticové. Dnes po něm není ani památky a

nikdo neví, kdy byl zničen. V jedné pověsti se dokonce říká, že se z ničeho nic propadl do země a zůstala po něm pouze hradecká bílá paní. Ve středověku lidé neměli počítače, mobilní telefony, myčky, ani auta. Všechno museli řešit úplně jinak, než to dnes řešíme my. Lidem, kteří nebyli urození, tedy nebyli králové ani královny, se tehdy říkalo poddaní. Dnes se s těmito lidmi dobře seznámíme, abychom o nich mohli podat zprávu v našem muzeu.“

Ranní činnosti

Organizace:

- **Období:** 26. 9. - 27. 9. (fáze: středověk)
- **Místo:** jídelna
- **Pomůcky:** korále, provázky, nůžky, kostky, papírové pytlíky, kolíčky, barevné papíry, lepidla, historické encyklopedie
- **Časová dotace:** 30 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Ráno na stolky připravím činnosti motivované tématem středověku. Děti si budou moci vybrat mezi navlékání korálek pro princezny a královny, stavbou tvrzí a hradeb ze skleněných kostek nejrůznějších tvarů. Dále mohou z papíru vyrábět korunky a měšce se středověkými mincemi. K dispozici budou mít množství historických encyklopedií, ve kterých mohou hledat inspiraci. Pokud se činností nebudou chtít účastnit, mohou si vybrat libovolně jinou hru

Dramatizace o Elišce Rejčce

Organizace:

- **Období:** 26. 9. - 27. 9. (fáze: středověk)
- **Místo:** jídelna
- **Pomůcky:** korále, provázky, nůžky, kostky, papírové pytlíky, kolíčky, barevné papíry, lepidla, historické encyklopedie
- **Časová dotace:** 45 minut

- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Hlavní téma: Královna Eliška Rejčka

Vedlejší téma: život lidí ve středověku

Výukový cíl: Seznámení s Eliškou Rejčkou, získání představy o životě lidí v období středověku

Divadelní dovednosti: pantomima, vstupování do role, improvizace, socha, reakce na učitele v roli, vytvoření prostředí, ve kterém se děj odehrává

Osobnostně sociální dovednosti: spolupráce, zbavování ostychu, samostatné rozhodování, diskuze o svých představách, rozvíjení myšlení

Předpoklady: začátečnická skupina

Počet herců ve skupině: 20+/-

Jednotlivé aktivity:

1. Zahřívací hra

Časová dotace: max 5 minut

Pomůcky: flash disc se středověkou hudbou

Hudba: Knights and Merchants [The Shattered Kingdom] - 1 - Spirit

<https://www.youtube.com/watch?v=tESAuxluOK0>

Průběh:

Děti libovolně tančí po prostoru na středověkou hudbu, vždy když hudba přestane hrát, okamžitě se zastaví („štronzo“), jakmile začne hudba opět hrát, znovu se začnou pohybovat po prostoru. Až toto děti dobře zvládnou, hra se obmění, jakmile hudbu zastavím, zároveň vydám instrukci, v co se děti mají proměnit, např.: král, žezlo, koruna, koberec. Děti věc dramaticky ztvární a setrvají, dokud opět hudbu nespustím.

2. S kým se dnes seznámíme?

Časová dotace: 2 minuty

Pomůcky: korunka, šperky, truhlice

Průběh:

Doprostřed kruhu rozmístím předměty, př.: koruna, šperky, truhlička. Děti budou hádat, komu tyto předměty patří. Správná odpověď je královna, popřípadě královna Eliška Rejčka.

3. Seznámení s Eliškou Rejčkou

Časová dotace: 5 minut

Úryvek:

„Úplně první královna, která ve městě zvaném Hradec Královen žila, se jmenovala Eliška Rejčka. I když se do Hradce pouze přestěhovala, původem byla totiž cizinka, okamžitě se do svého nového města zamilovala. Celé město totiž dostala jako dárek od svého manžela, krále.“

Průběh:

Děti sedí v kruhu a poslouchají první část vyprávění. Poté pošlu po kruhu květinu a položím otázku: „*Jaké vlastnosti by měl mít král, či královna?*“ nebo „*Jaká by podle Vás měla královna být?*“

4. Špatná zpráva

Časová dotace: 5 minut

Úryvek:

„Královna byla ve městě velmi šťastná a léta plynula jako voda. Jednoho léta ale celou zemi postihlo veliké sucho. Jelikož v dobách králů a královen lidé ještě neznali elektřinu ani žárovky, museli si svítit ohněm (loučemi). A na královském hradě, který stál na Velkém náměstí, se stala strašná nehoda. Některá z hořících loučí nejspíše spadla na zem a zapálila celý hrad.“

Průběh:

Děti se rozmístí po prostoru a samostatně dramaticky (sochou) znázorní, jak se asi musela cítit královna, když se dozvěděla, že hrad hoří. Já děti obcházím a ptám se jich, jak se cítí.

5. Hasíme požár

Časová dotace: 10 minut

Průběh:

Dětem stále ještě rozmístěným po prostoru položím otázku uzavřenou: *„Myslíte děti, že by poddaní, kterým sucho spálilo úrodu, jsou hladoví a chudí, měli dát všechny síly dohromady a pomoci královně s hašením hradu?“*, nebo otázku otevřenou: *„Jak by se měli zachovat poddaní?“*. Typ otázky zvolím dle situace. Pokud děti odpoví ano, nebo v případě pozitivní odpovědi na otevřené otázky, pedagog hned přichází s navazující aktivitou.

Pokud odpoví, že ne, nebo je řešení nenapadne, snaží se pedagog děti vhodnými otázkami navést. Příklad: *„Proč myslíš, že by královně neměli pomoci?“*

Následně čtu další úryvek, zatímco děti narativní pantomimou činnosti simulují jakožto poddaní.

„Jakmile se lidé zprávu dozvěděli, každý poddaný rychle vyskočil na nohy, nazul si boty, popadl vědro, napumpoval vodu a utíkal směrem k hradu. Vychrstl vodu na oheň a hned utíkal zase zpátky. Opět napumpoval vodu a utíkal zpátky. A zase znova totéž. Oheň se podařilo uhasit a všichni poddaní se celí úplně znavení posadili před hrad.“

6. Prosba královny Elišky Rejčky

Časová dotace: 10 minut

Pomůcky: šaty, korunka, korále, židle

Průběh:

Já v roli královny Elišky Rejčky předstoupím před děti a poděkuji jim za pomoc při hašení hradu:

„Mockrát Vám děkuji, moji drazí poddaní, za pomoc při hašení hradu, bez Vás by hrad jistě shořel na popel. Avšak i přes naši snahu je hrad velice poničen. Myslíte, že byste mi pomohli hrad opravit a rozšířit? Stejně již potřeboval vylepšit. Byl už starý a nebyl příliš moderní a město jako je Hradec Královen si zaslouží hrad, který bude jedním z nejhezčích v celém království.“

Jakmile děti dostaví hrad, jakožto Eliška Rejčka jim poděkuji. Děti se poté postaví do řady a každému dítěti potřesu rukou a pohladím je.

7. Diskuze

Časová dotace: 5 minut

Pomůcky: stejné jako na úplném začátku: korunka, šperky, truhlice, květina

Průběh:

Děti sedí v kruhu a učitel pokládá otázky podněcující diskusi. Mluví ten, kdo má v ruce květinu.

Např.: *„Myslíte, že se poddaní v Hradci Králové měli za vlády králů (královny Elišky) dobře?“* *„Co bylo horší/lepší než dnes?“* *„Chtěli byste být králem/královnou a co byste v Hradci Králové jako králové změnili?“* *„Proč by bylo/nebylo dobré, kdyby byl v Hradci Králové opět král/královna (místo primátora)?“*

Z těchto otázek vyberu jen některé, maximálně dvě, dle aktuální situace.

Až diskuze skončí, mohou děti využít postavený hrad k spontánním fantazijním hrám.

Text k dramatizaci:

Zdroj: BLÁHA, Radek, Petr GRULICH, Roman HORKÝ, et al. Hradec Králové. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst.

- I. Úplně první královna, která ve městě zvaném Hradec Královen žila, se jmenovala Eliška Rejčka. I když se do Hradce pouze přestěhovala, původem byla totiž cizinka, okamžitě se do svého nového města zamilovala. Celé město totiž dostala jako dárek od svého manžela, krále.
- II. Královna byla ve městě velmi šťastná a léta plynula jako voda. Jednoho léta ale celou zemi postihlo veliké sucho. Jelikož v dobách králů a královen lidé ještě neznali elektřinu ani žárovky, museli si svítit ohněm (loučemi). A na královském hradě, který stál na Velkém náměstí, se stala strašná nehoda. Některá z hořících loučí nejspíše spadla na zem a zapálila celý hrad.
- III. „*Myslíte děti, že by poddaní, kterým sucho spálilo úrodu, jsou hladoví a chudí, měli dát všechny síly dohromady a pomoci královně s hašením hradu?*“, nebo otázku otevřenou: „*Jak by se měli zachovat poddaní?*“
- IV. Jakmile se lidé zprávu dozvěděli, každý poddaný rychle vyskočil na nohy, nazul si boty, popadl vědro, napumpoval vodu a utíkal směrem k hradu. Vychrstl vodu na oheň a hned utíkal zase zpátky. Opět napumpoval vodu a utíkal zpátky. A zase znovu totéž. Oheň se podařilo uhasit a všichni poddaní se celí úplně znavení posadili před hrad.
- V. Mockrát Vám děkuji, moji drazí poddaní, za pomoc při hašení hradu, bez Vás by hrad jistě shořel na popel. Avšak i přes naši snahu je hrad velice poničen. Myslíte, že byste mi pomohli hrad opravit a rozšířit? Stejně již potřeboval vylepšit. Byl už starý a nebyl příliš moderní a město jako je Hradec Královen si zaslouží hrad, který bude jedním z nejhezčích v celém království.

VI. „Myslíte, že se poddaní v Hradci Králové měli za vlády králů (královny Elišky) dobře?“ „Co bylo horší/lepší než dnes?“ „Chtěli byste být králem/královnou a co byste v Hradci Králové jako králové změnili?“ „Proč by bylo/nebylo dobré, kdyby byl v Hradci Králové opět král/královna (místo primátora/prezidenta)?“

Fotodokumentace

Čtvrtek 27.9.

Denní cíl:

Upevnit a doplnit poznatky o podobě města Hradce Králové v období Středověku a o životě tehdejších obyvatel.

Skrze praktické činnosti získat povědomí o náplni práce historiografů.

Ranní činnosti

Organizace:

- **Období:** 26. 9. – 27. 9. (fáze: středověk)
- **Místo:** jídelna, u stolečků
- **Pomůcky:** barevné papíry, nůžky, lepidla, papírové sáčky, šablony, razítka, kolíčky, fixy
- **Časová dotace:** 20 minut
- **Cílové skupiny dětí:** 4-5 let

Průběh:

Děti, které budou chtít, si budou moci místo ranní volné hry vyrobit papírovou korunku, nebo z papírového pytlíku vytvořit měšec s historickými mincemi. K dispozici na stolek připravím také puzzle se středověkým Hradcem, které jsem pro projekt vytvořila. Pokud budou mít vše hotové, budou moci začít pracovat na tvorbě encyklopedie.

Tvorba encyklopedií

Organizace:

- **Období:** 26. 9. – 27. 9. (fáze: středověk)
- **Místo:** jídelna, u stolečků
- **Pomůcky:** čtvrtky, barevné papíry, lepidla materiály z předchozích dní, fotky, fixy, voskovky, pastelky, vytištěné obrázky archeologických nálezů, badatelského náčiní, středověkého Hradce Králové, královny Elišky Rejčky apod.
- **Časová dotace:** 40 minut
- **Cílové skupiny dětí:** 4-5 let

Motivace:

„Dnes si vyzkoušíme práci historiků. Historikové se zabývají zkoumáním dějin, tedy toho co se na světě odehrálo dříve, než jsme se narodili. Zajímají se o lidi, kteří žili v přírodě a živili se lovem a sběrem, ale dokonce i obdobím, kdy na zemi žádní lidé ještě nežili. Zkoumají také, jaký měli život královny a králové a vytváří o těchto lidech a věcech knihy, které se nazývají encyklopedie. Slyšeli jste toto slovo někdy? Dnes si každý z Vás svoji vlastní encyklopedii vytvoří.“

Průběh:

Dětem nejprve vysvětlím, co je to encyklopedie, kdo ji vytváří a k čemu slouží. Děti vytvoří záznam toho, co se za poslední 4 dny naučily a co zažily. K dispozici budou mít historické fotografie, tematické obrázky, barevné papíry a další výtvarné pomůcky. Vše vlepí do své knihy, tedy sešitých čtvrtek. Dále mohou do této své encyklopedie libovolně kreslit a vytvářet tak obsah dle své vlastní fantazie. Budou muset mít na mysli, že encyklopedie také poslouží ostatním spolužákům a rodičům, coby informační materiál o

historii města Hradce Králové. Několik stránek si děti nechají volných, aby do nich později mohli doplnit zbytek materiálů.

Fotodokumentace

Příloha č. 5: Novověk

Cíle této fáze projektu:

- Obeznámit děti s obdobím současnosti a jejími proměnami, s životem našich předků a některými přelomovými vynálezy.
- Zprostředkovat dětem základní poznatky o současné architektuře.
- Poskytnout vhled do práce architekta.

Pondělí 1.10.

Denní cíl:

Získat základní povědomí o období novověku, o jeho proměnách a také o tom, že nadále trvá a seznámit se s některými novověkými vynálezy.

Získat poznatky o současné podobě Hradce Králové a seznámit se se současnými významnými budovami a vytvořit fotografický záznam.

Seznámit se s náplní práce architekta a aplikovat nové poznatky při praktických činnostech.

Ranní kruh

Organizace:

- **Období:** 1. 10. – 2. 10. (fáze: novověk)
- **Místo:** koberec v herně
- **Pomůcky:** lampička na baterie
- **Časová dotace:** 15 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Děti sedí v kruhu na koberci, já k nim promlouvám, případně vyvolávám diskuzi. Uprostřed kruhu svítí lampička.

Ústřední motivace k období novověku:

„Dnes jsme s naším kouzelným vlakem dojeli do období, které se nazývá novověk. V novověku žili naše prababičky, dědečkové, maminky i tatínkové a žijeme v něm i my. To

ovšem neznamena, že by se v tomto období neudálo nic, co by nemohlo být vystaveno v našem muzeu. Moje prababičky například zažili velké světové války, které probíhaly i v našem městě Hradci Králové. V novověku také lidé vynalezli elektřinu, takže místo ohně začali používat sporáky a trouby, místo na koni začali jezdit auty a autobusy. Také si mohli začít svítit žárovkami a dokonce vynalezli televizi. A s tím vším i celé naše město v novověku prošlo velikánskými změnami. Ve městě totiž bylo čím dál více lidí a tak se velmi rozrostlo. Například o sídliště, ve kterém je i naše školka. Aby lidé mohli pohodlně bydlet a aby se sem vůbec všichni vešli, postavila se spousta paneláků a bytových domů a ještě chvíli předtím musel pan architekt jménem Gočár vymyslet úplně nové silnice, parky a budovy v Hradci Králové. A protože to byl velmi dobrý architekt, tak nám ho záviděla celá Česká republika. S jedním architektem se dnes, děti, seznámíme a ten nám už poví, co takový architekt dělá.“

Přednáška s architektem a stavba věží

Organizace:

- **Období:** 1. 10. – 2. 10. (fáze: novověk)
- **Místo:** herna, koberec
- **Pomůcky:** interaktivní tabule, materiály na flashdiscu, stavebnice BETEXA GIGI bloks, model budovy, dokumentace stavebního projektu, plán města, didaktická hra Barevné kamínky
- **Časová dotace:** 1 hodina s přestávkami
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Dnes budeme mít možnost potkat pana architekta. Architekt je člověk, který vymýšlí, jak budou vypadat domy a jiné budovy, které potom stavitelé postaví. Pan architekt Vám ukáže, jak taková práce vypadá, jak vypadají plány stavby a jak vypadají modely (zmenšeniny domů, které se budou stavět), které se vytváří, než se začne stavět doopravdy, aby se vidělo, jestli je všechno správně vymyšlené. Potom se všichni na chvíli staneme architektky, protože pan architekt bude potřebovat naši pomoc.“

Průběh:

Děti se usadí před interaktivní tabulí a student architektury na ČVUT (dále pan architekt), dětem v rámci interaktivní prezentace stručně vysvětlí, co obnáší povolání architekta. Ukáže jim návrhy stavebních plánů, případně reálné modely. Také jim ukáže dnešní půdorys města Hradce Králové. Děti se dozví, že architekt se nezajímá pouze o vzhled a funkci jednotlivých domů, ale i celého města. Objasníme jim, co znamená plán města. Vysvětlíme, že je to v podstatě pohled na města jako z letadla. Děti zkusí dle získaných informací samy vytvořit plán města, přičemž se budou moci ptát na otázky a diskutovat. Následně v aplikaci Barevné kamínky postupně vytvoří celé náměstí a jednotlivým domům přiřadí různé funkce. Rozhodnou se, kam umístí lékárnu, školu, policejní stanici, lékaře, obchod atd.. Potom architekt děti požádá o pomoc se stavbou co nejvyšší moderní věže. Děti motivuje tím, že se jedná o novou zakázku a že si s tím neví rady a uvítá nové nápady. Děti se rozdělí do skupinek po cca 5 a z kartonových kostek BETEXA GIGI bloks se budou snažit postavit věž, která je něčím zajímavá, ale také je co nejvíce vysoká. Pokud bude dostatek času a děti nebudou přesycené, mohou vytvořit i návrh stavebního plánu, tedy pomocí voskovek nakreslit věž, či jinou budovu na balicí papír. Svůj návrh budou moci konzultovat s architektem.

Prohlídka města

Organizace:

- **Období:** 1. 10. – 2. 10. (fáze: novověk)
- **Místo:** centrum města Hradce Králové
- **Pomůcky:** dva fotoaparáty
- **Časová dotace:** 75 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Před svačinou jsme se měli možnost seznámit s panem architektem, který nám vysvětlí, co v rámci své práce dělá. Teď se společně přesuneme do centra našeho města, které si projdeme. Nebude to ale jen tak, dozvíte se ode mne a od paní ředitelky spoustu důležitých informací. Každou budovu navíc vždy někdo z vás vyfotí na fotoaparát. Fotky během toho,

co budete po obědě odpočívat, vytisknu. Kdo bude chtít, udělá z nich se mnou odpoledne velké leporelo, které si vystavíme do našeho muzea. Byla bych ráda, kdybyste si budovy dobře prohlížely a uvažovaly o nich jako architekti. Přemýšlely o tom, v čem se od sebe například liší nové a staré budovy. Pozorovaly, které budovy jsou hodně zdobené a které vůbec. Všimly jste si někdy, že občas stojí nové a staré budovy, které vypadají úplně jinak, vedle sebe? Tak také pozorujte, jak jim to spolu jde.“

Průběh:

S dětmi a dalšími dvěma učitelkami vyrazíme městskou hromadnou dopravou do centra města. Dětem dopředu vysvětlím, jak se mají v městské dopravě chovat a poučím je o zásadách chování v centru města. Vysvětlím dětem, že kromě samotné prohlídky, budou mít za úkol fotografovat významné historické budovy. Děti se budou střídat a každé dítě zkusí samostatně vyfotit alespoň dvě různé budovy do velkého leporela, které společně odpoledne vyrobíme. Prohlídku města začneme na zastávce Komenského u Krajského soudu. Dětem v tomto místě představím také kostel Českobratrské církve evangelické. Postupně se přesuneme směrem na Malé náměstí. Zastavíme se u bývalé městské brány u pobočky Klicperova divadla a u kašny. Na Velkém náměstí dětem ukáži Morový sloup, katolický kostel Nanebevzetí Panny Marie, studnu, radnici, oddací místnost, chrám Svatého Ducha, Bílou věž, Galerii moderního umění, Královehradecké biskupství a schodiště Bono Publico. Posléze se přesuneme k zastávce Adalbertinum, Při té příležitosti děti seznámím s architekty Josefem Gočárem a Janem Kotěrou. Několik jejich staveb se nachází právě na tomto místě. Poté navštívíme nově zrekonstruované turistické centrum, které se nachází v Kotěrově Městském domě. Dětem vysvětlím, co všechno mohou v turistickém centru naléznout a proč je užitečné. Následně se vrátíme autobusem do školky.

Fotodokumentace

Úterý 2.10.

Denní cíl:

Zopakovat a upevnit nové poznatky o architektuře města.

Uplatnit je v rámci tvořivých činností.

Ranní činnosti

Organizace:

- **Období:** 1. 10. – 2. 10. (fáze: novověk)
- **Místo:** jídelna, stolečky
- **Pomůcky:** malé dřevěné krychle a válce, plány staveb dle předlohy, předtištěný dům na dokreslování, papírové krabičky, barevné papíry, nůžky, lepidla
- **Časová dotace:** 30 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Na stolky ráno připravím malé dřevěné krychle a válečky do plastové bedničky. K tomu mnou vyrobené plány stavby. Na další stolek připravím předtištěné úkoly související s povoláním architekta. K dispozici budou mít také novou knížku Domek od Aleksandry a Daniela Mizielińskich. Zájemci mohou zkusit kreslit originální domy po vzoru této knihy. Děti, které budou chtít, budou moci začít vyrábět domečky z krabiček.

Projížďka městem – pohybová činnost

Organizace:

- **Období:** 1. 10. – 2. 10. (fáze: novověk)
- **Místo:** herna
- **Pomůcky:** malé kruhy jako volanty, magnetofon, leporelo, dětské dopravní značky, bubínek
- **Časová dotace:** 30 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Od včera nám do muzea přibylo tohle krásné velké leporelo. Každý z vás se podílel na jeho vzniku tím, že některou z budov vyfotil. Je tu někdo, kdo by nám chtěl alespoň některé budovy zopakovat? Pomůže mu někdo? My, ačkoliv se už dneska v centru města nenacházíme, si zahrajeme na auta, která se denně našim centrem prohánějí. Když už jsme u těch aut, ví někdo, v jakém období člověk auta vynalezl? V pravěku, středověku, nebo snad v novověku? Jak víte, že se jedná až o novověký vynález?“

1. Rušná část

Průběh:

Každé dítě dostane jeden malý kruh, který bude představovat volant. Jako auta se budou pohybovat po herně. Když udeřím do bubínku jednou, zastaví se. Když dvakrát, změni směr jízdy. Když třikrát musí všichni co nejrychleji zajet od garáže. Garáž představuje prostor u předělu herny a jídelny. Signály se mohou opakovat i několikrát po sobě, aby děti nemohly předvídat, co nastane.

2. Průpravná část

Průběh:

Děti se rozmístí po prostoru. Postavím se tak, aby na mě všechny dobře viděly. Děti po mne budou opakovat pohyby.

Popis cviku	Zaměření
Úklony hlavou střídavě na pravou a na levou stranu, stoj, narovnané tělo, ramena přirozeně dolů	<ul style="list-style-type: none">• Uvolnění a protažení šíjových svalů
Rotace hlavy spodním obloukem do půlkruhu (bez záklonu) stoj, narovnané tělo, ramena přirozeně dolů	<ul style="list-style-type: none">• Uvolnění a protažení šíjových svalů

Střídavé zvedání a svěšování ramenou, stoj, narovnané tělo, ramena přirozeně dolů	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení trapézových svalů • Uvolnění ramenních kloubů
Rotace v ramenou oběma nataženými pažemi, stoj, narovnané tělo	<ul style="list-style-type: none"> • Uvolnění ramenních kloubů • Posílení tricepsových svalů
Úklony do stran, celým trupem, ruce v bok	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů bočních
Předklon s nataženými pažemi, chvíli statická pozice	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů • Posílení zádočných svalů
Stoj, natažené paže nad hlavou	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních a zádočných svalů
Předklon, natažené paže k zemi, nohy propnuté, opakovat	<ul style="list-style-type: none"> • Protahování lýtkových a stehenních svalů
Prsty u nohy stočené směrem dovnitř, chůze po vnější hraně nohy	<ul style="list-style-type: none"> • Podpora dobrého vývoje nožní klenby • Rovnováha
Postaví na špičky, odchod po špičkách od svého polštářku k jinému	<ul style="list-style-type: none"> • Podpora nožní klenby • Posílení chodidlových svalů
Posazení na zemi, natažené nohy před sebou, propnutá kolena, dotyky polštářkem špiček	<ul style="list-style-type: none"> • Protahování a posílení lýtkových a stehenních svalů

<p>Posazení na zemi, nohy roztažené od sebe, dotyk rukama pravé špičky, země uprostřed, levé špičky</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Protážení a posílení lýtkových a stehenních svalů • Posílení břišních svalů • Posílení bederních svalů
<p>Pozice motýlek – posazení na zemi, chodidla spojená k sobě, úchop oběma rukama, pomalé kmitání, narovnaná záda</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Protážení vnitřní strany stehů • Uvolnění kyčelního kloubu • Podpora správného držení těla • Posílení bederních svalů
<p>Leh na zádech, bedra směrem k podlaze, nohy napnuté, pohyb nohou nahoru-dolu, ruce volně vedle těla</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů • Posílení hýžd'ových svalů • Posílení stehenních a lýtkových svalů
<p>Leh na zádech, bedra směrem k podlaze, jedna noha pokrčená, druhá špičkou ve vzduchu kreslí kolečko, výměna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení břišních svalů • Posílení hýžd'ových svalů • Posílení stehenních a lýtkových svalů
<p>Leh na zádech, ruce volně podél těla, nohy volně, ruka na břichu, správné dýchání</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Relaxace • Podpora správného dýchání

Stoj na nohou, vyklepání rukou a nohou	<ul style="list-style-type: none"> • Mobilizace svalového tonu
--	---

3. Hlavní činnost

Průběh:

S dětmi do prostoru připravíme dopravní značky a označíme silnice. Společně vytvoříme pravidla, podle kterých se děti po prostoru budou pohybovat. Každé dítě s kroužkem jako volantem představuje jedno auto. Aby se při našem silničním provozu nestala žádná nehoda, budu klást důraz především na ohleduplnost dětí k sobě navzájem.

Dle aktuální nálady a množství energie dětem na konci pustím písničku Auta od Svěráka a Uhlíře, nebo dětskou verzi písničky Jede, jede mašinka.

Staré a nové spolu ladí skvěle – tvorba koláží

Organizace:

- **Období:** 10. – 2. 10. (fáze: novovek)
- **Místo:** jídelna, stolečky
- **Pomůcky:** vytištěné obrázky budov, rozstříhané obrázky budov, lepidla, nůžky, tuš, špejle, kostky, připravené plánky, piktogramy pro pracovní postup
- **Časová dotace:** 30 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„V našem městě, jak jsme již předešlé dny zjistili, se nachází budovy z nejrůznějších období. Jak ty, které kdysi využívaly královny, tak i ty moderní, v kterých dnes lidé pracují. Dále panelové a bytové domy, ve kterých mnozí z nás bydlí. Staré i nové budovy stojí vedle sebe a i když jsou rozdílné, většinou spolu dobře ladí. Co kdybychom teď zkusili spojit různé hradecké stavby tak, abychom vytvořili úplně nové budovy?“

Průběh:

Ráno připravím materiály na různé pracovní stoly, na kterých bude na papíře znázorněn pracovní postup, který ale dětem také vysvětlím. Děti si budou vybírat kdy během rána a dopoledne chtějí koláž vytvářet. Dohlídnu na to, aby dítě během dne činnost vyzkoušelo, případně ho podpořím vhodnou motivací. Děti budou mít k dispozici vytisknuté obrázky budov z Hradce Králové postavených v různých historických etapách, tedy budovy moderní i například barokní. Obrázky budou moci děti rozstříhat nebo například odtrhávat a pomocí metody koláže inovativně vytvářet zcela nové budovy. Tuší budou moci dodělat detaily. Až budou se svým výtvořem spokojeny, nalepí ho na papír, který si mohou založit do své osobní encyklopedie. Pokud děti nebudou přesycené a zbyde čas, bude u dalšího stolečku připravená další aktivita, při které děti budou vytvářet model stavby z dřevěných kostek. Pro velký zájem rozšířím nabídku plánů i o náročnější varianty. Děti si budou také moci vyzkoušet zjednodušené puzzle, kdy budou z rozstříhaných obrázků budov z Hradce Králové skládat zpět celé budovy. I tyto činnosti dětem předem vysvětlím a budu dohlížet na to, zda děti zadání dobře chápou.

Fotodokumentace

Příloha č. 6: Příprava muzea a muzeum

Cíle této fáze projektu:

- Seznámit děti s chodem muzea a s náplní práce muzejního průvodce.
- Spolu s dětmi připravit muzeum ve třídě, připravit expozice, dotvořit některé exponáty.
- Dítě v roli průvodce provede své rodiče po muzeu, seznámí je s exponáty, zrekapituluje zážitky a úspěchy a zopakuje přirozeně získané poznatky a vědomosti.

Středa 3.10.

Denní cíl:

Uplatnit získané poznatky a vystihnout stavební dispozice typické pro konkrétní historické období.

Seznámit se s chodem muzea, s jeho obsahem, seznámit se s novými pojmy jako je exponát a expozice.

Vyzkoušet si práci muzejních průvodců, diskutovat o možném obsahu průvodcovského výkladu.

Ranní kruh

Organizace:

- **Období:** 3. 10. – 4. 10. (fáze: muzeum)
- **Místo:** koberec v herně
- **Pomůcky:**
- **Časová dotace:** 15 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Děti sedí v kruhu na koberci a já k nim promlouvám, případně vyvolávám diskuzi. Uprostřed kruhu svítí lampička.

Motivace k přípravnému dni:

„Naším kouzelným vláčkem jsme již projeli všechna historická období. Chce je někdo zopakovat? Ano správně, navštívili jsme společně pravěk, středověk i novověk. V novověku se náš vláček právě nachází a už dojel skoro k našemu muzeu, které otevíráme zítra. Dnes pomalu začneme muzeum připravovat, aby bylo zítra odpoledne připravené k slavnostnímu otevření. Kdo z vás bude mít zájem, bude si dopoledne moci zkusit, co ještě nestihl, nebo si něco vyzkoušet znovu. Také jsem pro vás připravila nové činnosti, kdo o ně bude mít zájem, můžete za mnou přijít ke stolečku.“

Ranní činnosti

Organizace:

- **Období:** 3. 10. – 4. 10. (fáze: muzeum)
- **Místo:** jídelna, stolečky
- **Pomůcky:** papírové krabičky, barevné papíry, nůžky lepidla
- **Časová dotace:** 30 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Na stolečky dětem připravím pomůcky k činnostem, které si někdo ještě nestihl vyzkoušet. Připravím také pomůcky potřebné pro výrobu krabičkových domečků. Děti budou postupně dle svého zájmu přicházet ke stolu, u kterého budu já, abych jim s činností pomohla. Nejprve si naměří velikost papíru, tak, aby jím šla oblepit celá krabička. Poté si také vyměří velikost boků. Z barevných papírů mohou nastříhat okna, dveře a střechy libovolných tvarů. Po dokončení domečku, si ho děti prozatím vystaví na parapetu.

Plány města – tvoření pastelem

Organizace:

- **Období:** 3. 10. – 4. 10. (fáze: muzeum)
- **Místo:** při dobrém počasí zahrada, případně jídelna/výtvarný koutek

- **Pomůcky:** bílé velké čtvrtky vel. A1, A0, nastrohané pastely převážně zelené, hnědé, černé a modré barvy, pastely, vlhčené ubrousky, kbelík s vodou, sprej na vlasy
- **Časová dotace:** 1 hodina s přestávkou a přesunem
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Už všichni víte, jak vypadá plán města. Přesto se pro jistotu zeptám, zda by nám to někdo zopakoval. Správně, je to město, jak bychom ho viděli třeba z letadla, nebo jak ho vidí ptáci. Dnes ve skupinkách vytvoříme tři plány města. Zítřka na těchto plánech zhotovíme model.“

Průběh:

Celá činnost bude probíhat na zahradě (v případě špatného počasí ve třídě u stolečků a bez židlí). Děti ve skupinkách po sedmi dostanou velkou čtvrtku a mističky s různými odstíny zelených, hnědých, černých a modrých nastrohaných pastelů. Vysvětlím jim jak správně nanášet pastely na čtvrtku, aby vznikla rovnoměrně barevná plocha. Děti budou barvu nanášet krouživými pohyby dlaní, pokrytými vždy jedním pastelem. Je nutné děti upozornit na to, aby si vždy při střídání více odlišných barev očistily ruce do hadříku, či papírového ubrousku, aby nedocházelo k mazání výsledného obrázku. Děti ve skupinkách budou pracovat zároveň, bude pro ně tedy klíčové, dobře se dohodnout a spolupracovat. Jakmile budou mít skupinky celou čtvrtku barevnou, modrým pastelem společně zakreslí řeku Labe a Orlici. Jakmile budou děti i s tímto hotové, zafixují vrstvu pastelů lakem na vlasy. Děti se následně důkladně omyjí.

Muzeum Klíčček

Čtvrtek 4.10.

Denní cíl:

Připravit muzeum k jeho otevření.

Zopakovat si a upevnit získané poznatky v rámci přípravy na roli průvodců v muzeu.

Provést rodiče po muzeu, zrekapitulovat získané poznatky a zážitky.

Ranní kruh

Organizace:

- **Období:** 3. 10. – 4. 10. (fáze: muzeum)
- **Místo:** koberec v herně
- **Pomůcky:** tři obrázky budov ze třech historických etap
- **Časová dotace:** 15 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Děti sedí v kruhu na koberci a já k nim promlouvám, případně vyvolávám diskuzi. Uprostřed kruhu svítí lampička.

Motivace k muzeu:

„Za dva týdny jsme spolu zažily tolik dobrodružství, poznaly jsme spoustu nových věcí a získaly jsme mnoho nových vědomostí. A dnes nás čeká velký den. Víte, proč to říkám? Co nás dneska čeká? Ano, správně. Dneska otvíráme naše Muzeum Klíček. Poprosím teď jednoho z vás, aby posunul náš vláček na časové ose až k muzeu.

K otevření našeho muzea jsme celou dobu směřovaly a právě dnes nastává náš velký den. Popíše nám někdo všechny exponáty, které již máme v muzeu připravené? Vzpomenete si i na ostatní zážitky, i když z nich třeba nic v muzeu vystavené nemáme?

Dnes odpoledne, jak už všichni víte, se z vás totiž stanou průvodci v muzeu. Až si vás vyzvednou vaši rodiče, ukážete jim naše muzeum s exponáty a bude na vás, co všechno rodičům povíte.

Dopoledne si na průvodce budete moci zahrát, abyste si to dobře nacvičily a všechno si nanečisto vyzkoušely. Chtěl by nám někdo z vás pro jistotu zopakovat, jak taková práce průvodce v muzeu probíhá? Chce to někdo doplnit?“

Ranní činnosti

Organizace:

- **Období:** 3. 10. – 4. 10. (fáze: muzeum)
- **Místo:** jídelna u stolečků

- **Pomůcky:** papírové krabičky, barevné papíry, nůžky lepidla
- **Časová dotace:** 30 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Průběh:

Stejně jako předchozí den budou děti postupně dle svého zájmu přicházet ke stolu, u kterého budu já, abych jim s činností pomohla. Nejprve si naměří velikost papíru, tak, aby jim šla oblepit celá krabička. Vyměří si taky velikost boků. Z barevných papírů mohou nastříhat okna, dveře a střechy libovolných tvarů. Po dokončení domečku si jej děti prozatím vystaví na parapetu.

Tvorba plánů města

Organizace:

- **Období:** 3. 10. – 4. 10. (fáze: muzeum)
- **Místo:** jídelna u stolečků
- **Pomůcky:** připravené čtvrtky s plány města z předchozího dne, větvičky, kamínky, hlína, provázky, kostky, dřívka, špejle, modelína, papírové domečky, nůžky, ruličky, vlhčené ubrousky, šišky, dřevěné korálky, kaštany, žaludy
- **Časová dotace:** 45 minut
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Motivace:

„Teď nás čeká ještě jeden důležitý úkol. Vytvoříme ve skupinkách, ve kterých jste pracovaly včera tři modely města dle jednotlivých historických etap. Dokázal by je někdo z vás vyjmenovat? Ano správně, je to pravěk, středověk a novověk. Co myslíte, jak bych měla seřadit tyto obrázky, na kterých jsou lidská obydlí, podle toho do jakého období patří? Který příbytek je z pravěku a proč si to myslíte? A který ze středověku a víte proč? A který je ten z novověku, tedy ze současnosti a jak jste na to přišly?“

Průběh:

Každá skupinka dle dříve získaných poznatků využije rozličných materiálů pro znázornění stavebních prvků typických pro konkrétní historickou etapu města. Děti se ve skupinkách budou muset nad umístováním různých prvků domloutvat, čímž se vzájemně obohatí o zapomenuté poznatky a možná zjistí i něco zcela nového. Vzniknou tedy tři modely města, které budou během otevření muzea vystaveny ve třídě.

Muzeum

Organizace:

- **Období:** 3. 10. – 4. 10. (fáze: muzeum)
- **Místo:** prostor celé třídy
- **Pomůcky:** vystavené exponáty, encyklopedie, výrobky dětí
- **Časová dotace:** libovolná
- **Cílová věková skupina:** 4-5 let

Pozn.: Na začátku projektu vyvěsím na nástěnku pozvánku pro rodiče, tak, aby si ji každý rodič všiml.

Průběh:

Jakmile rodiče přijdou vyzvednout své dítě do školky, navštíví zároveň naše Muzeum Klíček. Děti se promění v průvodce a provedou rodiče po celé expozici. Ve třídě se budou moci zdržet libovolně dlouho. Bude záležet pouze na dětech, co všechno rodičům ukáží a sdělí. Pokud rodiče poskytnou dítěti dostatek času, bude moci zrekapitulovat cestu, kterou urazilo při projektu. Popíše vše, co vyrobilo, objevilo a zjistilo. Bude přirozeně předávat své poznatky neznalému divákovi, čímž si je upevní. Zároveň bude muzeum pro dítě smysluplným ukončením projektu. Obměnou mu může být obdiv a pochvala rodičů a především pak jeho radost, kterou snad bude mít samo ze sebe a z toho, co všechno se naučilo a dokázalo.

Fotodokumentace

Příloha č. 7: Pozvánka pro rodiče

DŮLEŽITÉ!

Vážení rodiče,

dovoluji si Vás i za děti pozvat na prohlídku našeho **MUZEA Klíček** u nás ve třídě, které pouze na jeden den otevřeme ve čtvrtek **4. 10. 2018** v odpoledních hodinách, tedy v době, kdy si své děti vyzvednete. Vaše děti, jakožto průvodci, Vás rády provedou po expozici zaměřené na historii města Hradce Králové.

S pozdravem,

Anna Nováková

Příloha č. 8: Fotografie - Tvorba plánů města

Příloha č. 9: Fotografie - Encyklopedie

